

Sprawozdanie merytoryczne z działalności Domu Spotkań z Historią za okres: 1 stycznia–31 grudnia 2015

W 2015 roku Dom Spotkań z Historią (DSH) realizował działania wystawiennicze, wydawnicze oraz edukacyjne związane z historią XX wieku, kładąc szczególny nacisk na popularyzację dziejów Warszawy. W drugiej połowie roku w naszej siedzibie przy ul. Karowej 20 w Warszawie, trwały prace remontowo-budowlane, które spowodowały wyłączenie z użytkowania zarówno przestrzeni biurowej, jak i ekspozycyjnej. DSH prowadził jednak intensywną działalność w różnych punktach miasta, organizując m.in. spotkania i spacer, pokazy filmowe, prezentacje multimedialne, akcje miejskie, promocje książek i warsztaty edukacyjne. Prowadziliśmy także działalność ekspozycyjną (ekspozycje plenerowe i impresariat, pracując nad nowymi wystawami), a także wydawniczą, przygotowując nowe publikacje, które ukazą się w 2016 roku. Przy ulicy Karowej działał punkt informacyjny i *Księgarnia XX wieku*, a część biur mieściło się w siedzibie zastępczej.

Wśród przedsięwzięć o charakterze rocznicowym przygotowaliśmy między innymi cykl wydarzeń w 75. rocznicę zakończenia II wojny światowej (wystawy, warsztaty, cykle filmowe, spotkania i konferencję naukową), kontynuację cyklu wydarzeń rocznicowych związanych ze 100-leciem wybuchu I wojny światowej (spotkania towarzyszące wystawie *Wielka Wojna na Wschodzie. Od Bałtyku po Karpaty 1914–1918*), siódmą edycję festiwalu „Wyłącz system” w ramach Święta Wolności, Galę z okazji Europejskiego Dnia Pamięci o Sprawiedliwych oraz cykl imprez „Kantor 2015. Poszukiwania” związanych z 100. rocznicą urodzin Tadeusza Kantora.

Ogólna statystyka przedsięwzięć DSH w 2015 roku przedstawia się następująco:

- **10 wystaw**, w tym **6 ekspozycji czasowych** w siedzibie DSH, **3 wystawy plenerowe** (na skwerze im. ks. Jana Twardowskiego) oraz wystawa przygotowana dla Ministerstwa Spraw Zagranicznych prezentowana zagranicą;
- **31 wystaw** DSH prezentowanych w ramach impresariatu w Polsce i zagranicą;
- **437 warsztatów i projektów edukacyjnych** (w tym zajęcia dla studentów, spacer i gry edukacyjne, konferencje i seminaria naukowe, koncerty);
- **94 wydarzenia** zorganizowane w siedzibie DSH oraz w innych lokalizacjach warszawskich i krajowych – wernisaże i cykle spotkań towarzyszących wystawom, spacer i gry miejskie, promocje książek, wieczory autorskie, spotkania ze świadkami historii, naukowcami, artystami, varsavianistami, historykami i dziennikarzami, wydarzenia artystyczne, warsztaty i seminaria Archiwum Historii Mówionej;
- **216 pokazów filmowych** m.in. w cyklach „Kino, kawa i Warszawa”, „Przez kino do historii”, „Kino pachnące latem”, „Polska szkoła dokumentu”, „Drugie spojrzenie. II wojna światowa w filmie montażowym”, „Powroty”, „Wielka wojna w filmie” oraz projekcje specjalne;
- **110 spotkań i warsztatów** w ramach działającej w DSH **Warszawskiej Inicjatywy Kresowej**, w tym „Opowieści z Kresów”, „Kino Kresowe”, prezentacje multimedialne poświęcone dziedzictwu Kresów, spotkania środowiskowe w DSH, innych lokalizacjach stołecznych i na terenie kraju;

- **21 wydarzeń** w ramach **siódmej edycji Święta Wolności – Wyłącz system** – w tym: spotkania, spektakle teatralne, spacerzy, wycieczki rowerowe i Fiesta;
- **5 publikacji** – *Powroty. Warszawa 1945–46* w serii „Z Archiwum Historii Mówionej”; albumy *Przed wojną i palacem. Konrad Brandel 1838–1920*; *Wielka Wojna na Wschodzie. Od Bałtyku po Karpaty 1914–1918* oraz katalog *Droga do zjednoczonych Niemiec*.

W omawianym okresie powiększyliśmy zasoby Medioteki, czyli archiwum cyfrowego z relacjami świadków historii XX wieku, o kolejne relacje i archiwalia (Archiwum Historii Mówionej), wykonaliśmy kilka tysięcy zdjęć dokumentujących wystawy, spotkania i inne wydarzenia organizowane lub współorganizowane przez DSH oraz zgromadziliśmy filmy archiwalne i dokumentalne (Filmoteka).

Archiwum Historii Mówionej, współprowadzone z Ośrodkiem KARTA, na 1 stycznia br. przechowuje przeszło **5 651 relacji** (ok. **14 183 godzin** nagrań) wraz z towarzyszącymi im skanami zdjęć i dokumentów. Relacje AHM udostępniane są w czytelni multimedialnej DSH. Wszystkie informacje dotyczące zbiorów zgromadziliśmy w internetowym serwisie audiohistoria.pl, w którym umieściliśmy ponad **4 440 fragmentów** relacji świadków historii, ich biografie oraz zdigitalizowane materiały z domowych archiwów. To nadal najbogatszy w Polsce zasób źródeł *oral history* dostępnych *on-line*.

Za pośrednictwem Uniwersytetu Karola w Pradze udostępniamy również zbiory **USC Shoah Foundation Institute for Visual History and Education (Visual History Archive)**. Archiwum założone przez reżysera Stevena Spielberga, od 1994 roku zarejestrowało około 52 tysięcy relacji wideo z okresu II wojny światowej, przede wszystkim ocalałych z Holokaustu. DSH jest pierwszą instytucją w Polsce, która umożliwiła zapoznanie się z tymi świadectwami (od niedawna zbiory VHA są także dostępne w Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN).

W sieci znajdują się także inne nasze serwisy, m.in. multimedialny przewodnik: www.warszawskiegetto.dsh.waw.pl, który oferuje wirtualne spacerzy po getcie warszawskim i zawiera fragmenty relacji audio oraz strona www.wylaczsystem.pl, na której zamieszczamy program wydarzeń festiwalu „Wyłącz system”.

Szacujemy, że w roku 2015 roku ze wszystkich naszych propozycji skorzystało około **378 262 osób w połowie**, w tym:

- ok. **106 415** zwiedzających ekspozycje czasowe (galerie DSH oraz w plenerze);
- ok. **58 000** zwiedzających wystawy wypożyczone na terenie kraju;
- ok. **47 500** w 1 połowie uczestników wydarzeń w DSH oraz w innych lokalizacjach stołecznych, krajowych i w plenerze
- **153 047** unikalnych użytkowników portali internetowych DSH i fanów na portalu społecznościowym Facebook; w tym unikalnych użytkowników dsh.waw.pl (**83 616**), unikalnych użytkowników audiohistoria.pl (**30 557**), unikalnych użytkowników wylaczsystem.pl (**3019**) oraz fanów na FB: **DSH (26 600)**, **Wyłącz System (3550)**, **Audiohistoria (2218)**, **Świat Kresów (3082)**; a kanał DSH na Yotube (**405**).
- **13 300** czytelników publikacji wydawanych i współwydawanych przez DSH (dane ustalone na podstawie wyników sprzedaży).

Program DSH, realizowany we współpracy z wieloma instytucjami, adresowany do różnych grup wiekowych, jest interesujący dla czytelników, widzów i słuchaczy mediów ogólnopolskich i stołecznych. W prasie, telewizji, radiu, internecie i mediach społecznościach ukazują się liczne zapowiedzi, relacje, wywiady, recenzje i inne materiały dziennikarskie.

W 2015 roku monitoring mediów zarejestrował 1984 publikacji o Domu Spotkań z Historią, w tym 196 prasowych, 1614 internetowych oraz 174 telewizyjnych i radiowych.

W prasie najczęściej gościliśmy na łamach „Gazety Wyborczej” – główne wydanie i dodatek „Stołeczna” (47 publikacji), w mediach elektronicznych na różnych antenach Polskiego Radia PR – Jedyńki, Dwójki, Trójki, Czwórki, RDC (51 nagrań), w regionalnej stacji TVP Warszawa (25 nagrań), audycjach Akademickiego Radia Kampus (24 nagrania), TOK FM (18 nagrań), Radia WAWA Warszawa (14 nagrań) oraz w Internecie: na stronie internetowej dzieje.pl – serwis PAP (72 razy), repor-

ter.pl (48), polskieradio.pl i rdc.pl (45), mazowieckie.naszemiasto.pl i warszawa.naszemiasto.pl (35), wyborcza.pl i gazeta.pl (32), 43.waw.pl (30), histmag.org (28).

Współpracujemy z **dziennikami ogólnopolskimi** takimi jak: „Gazeta Wyborcza” (w tym „Gazeta Stołeczna”, „Co jest Grane?”, „Duży Format”, „Ale Historia!”), „Dziennik Gazeta Prawna”, „Fakt”, „Metro”, „Polska The Times”, „Rzeczpospolita”, „Super Express” oraz **tygodnikami, miesięcznikami i innymi periodykami**, m.in. „Foto Kurier”, „Gość Niedzielny”, „Newsweek”, „Polityka”, „Polska Zbrojna”, „Przegląd”, „Przewodnik Katolicki”, „Tygodnik Solidarność”, „Stolica”, „Warsaw Insider”. Stale, od wielu lat współpracujemy także z kwartalnikiem historycznym „Karta”. W kilku numerach pisma ukazały obszernie artykuły dotyczące ważnych aspektów działalności publicznej Domu Spotkań z Historią: „Wystawy – obraz XX wieku”, który otworzył cykl podsumowujący aktywność DSH w minionym dziesięcioleciu, a także „Spotkania z historią”, „Warszawska Inicjatywa Kresowa” czy „Obrazy Warszawy w obiektach cudzoziemców”.

W 2015 roku najważniejsze wydarzenia i wystawy DSH relacjonowane były przez **media elektroniczne – telewizje i radio**: TVP Warszawa, TVP Kultura i TVN 24, Polskie Radio, „Kampus”, Radio WAWA, TOK FM, ESKA Warszawa, RMF FM, RMF MAXXX. Współpracujemy również z Polską Agencją Prasową i serwisem kronika.waw.pl.

Informacje o naszych przedsięwzięciach ukazywały się w **serwisach internetowych** m.in. dzieje.pl – serwis PAP (72 razy), reporter.pl (48), polskieradio.pl i rdc.pl (45), mazowieckie.naszemiasto.pl i warszawa.naszemiasto.pl (35), wyborcza.pl i gazeta.pl (32), 43.waw.pl (30), histmag.org (28), polskieradio.pl (26), irca.com.pl (26), www.kulturalna.warszawa.pl (25), news.o.pl (20), warszawa.miastodzieci.pl (16), dzieckowwarszawie.pl (16), www.4free.waw.pl (16), studentnews.pl (15), tvnwarszawa.tvn24.pl (13), historykon.pl (13), culture.pl (12), wawalove (12), rp.pl (11), wiadomości.onet.pl (10), e-teatr (10), se.pl (10), warszawa.pl (10), nowawarszawa.pl (10) oraz innych: architekci.pl, ekai.pl, fotografuj.pl, fotopolis.pl, ksiazka.net.pl, kulturaonline.pl, kurier365.pl, miastodzieci.pl, nasza-warszawa.pl, naszemiasto.pl, natemat.pl, national-geographic.pl, ngo.pl, onet.pl, polska-zbrojna.pl, polskieradio.pl, portalfilmowy.pl, rmf24.pl, rynek-ksiazki.pl, sdp.pl, wjakwarszawa.info, tvp.pl, wawcity.pl, wirtualnywydawca.pl, voyage.pl, wp.pl, a także na stronach internetowych wielu instytucji, m.in. Urzędu m.st. Warszawy oraz podwarszawskich miast i gmin.

Szczegółowe zestawienie monitoringu mediów za drugie półrocze stanowi załącznik nr 1 do sprawozdania. Aktualizowana na bieżąco baza kontaktów medialnych DSH pod koniec 2015 roku liczyła około **1000 dziennikarzy, wydawców i reporterów**.

Największym zainteresowaniem mediów i publiczności cieszyły się wystawy i wydarzenia im towarzyszące: *Fotoikony w Polsce. Poszukiwanie / głosowanie*, *Fotografowie I wojny: Broż, Myślička, Rajman*, wydarzenia związane z Europejskim Dniem Pamięci o Sprawiedliwych, w tym Gala w Muzeum POLIN, „Noc Muzeów”, festiwal „Wyłącz system”, premiery albumów *Pierwsi Fotografowie Warszawy. Beyer, Brandel, Fajans, Przed wojną i pałacem* oraz wydarzenia towarzyszące, cykl „Opowieści z Kresów”, *Dzień Ormiański*, projekt „Kantor. Poszukiwania”, projekcje filmowe w cyklach „Kino kawa i Warszawa” i „Kino latem pachnące”, spaceru varsavianistyczne, debata: *Powroty. Warszawa 1945* połączona z pokazami filmowymi oraz spotkania autorskie z: Anną Janko, Mikołajem Grynbergiem, rodziną Romaszewskich, Swietlaną Aleksijewicz, Andrzejem Titkowem.

DSH prowadzi również działalność informacyjno-promocyjną w dwóch najpopularniejszych **mediach społecznościowych**: na kanale **Youtube** oraz w serwisie **Facebook** pod adresem www.facebook.com/DomSpotkańzHistorią.

Profil **DSH na Facebooku** śledzi obecnie **26 600 fanów**. Posty na Facebooku publikowane są codziennie. Nie tylko informujemy o nowych wydarzeniach i projektach DSH, ale także wchodzimy w interakcje z fanami, promujemy zasoby Archiwum Historii Mówionej DSH i Ośrodka KARTA przy użyciu różnorodnych dostępnych funkcjonalności takich jak: galerie zdjęć, wydarzenia, filmy, reklamy, posty ze zdjęciami, posty promowane i konkursy. Średni zasięg dzienny na FB (bezpłatny) wynosił 3523 osób, a maksymalny zasięg dzienny (płatny) 30 776.

Większość naszych użytkowników stanowią mieszkańcy Warszawy i okolic (ok. 18 000), lecz w gronie sympatyków mamy także mieszkańców innych krajów: Wielkiej Brytanii, Niemiec, USA, Francji, Ukrainy. Najliczniejszą grupą (27%) naszych fanów są osoby w wieku 25–34. Stawiając na sprawną komunikację, DSH osiągnął średni czas odpowiedzi 18 minut i dąży do zmniejszenia go.

DSH prowadzi również profil festiwalu „**Wyłącz system**” na Facebooku, który liczy obecnie **3550** fanów.

Na kanale **Youtube** dostępne są **423 materiały filmowe**, na które składają się relacje ze spotkań i wydarzeń organizowanych przez Dom Spotkań z Historią oraz spoty promujące wybrane wydarzenia.

W 2015 roku zaobserwowaliśmy znaczącą tendencję wzrostową, jeśli chodzi o korzystanie z naszych zasobów multimedialnych na Youtube. Do końca roku 2015 kanał subskrybowało **405** osób. Pod koniec 2015 roku **liczba wyświetleń wynosiła 383 540** (w minionym roku wrosła o **143 793**), a łączny, szacowany czas oglądania naszych materiałów w roku 2015 to **381 826** minut. Filmy DSH na kanale Youtube pogrupowane są w tematyczne playlisty. W gronie odbiorców naszego kanału 69% stanowią mężczyźni, a 31% kobiety.

Pełną ofertę programową udostępniamy na stronie internetowej **www.dsh.waw.pl**, która jest na bieżąco aktualizowana i wzbogacana o zdjęcia i filmy zapowiadające lub relacjonujące wydarzenia. W **anglojęzycznej wersji serwisu** pojawiają się informacje o wydarzeniach, wystawach i publikacjach, których adresatem może być zagraniczny odbiorca. W serwisie znajduje się archiwum filmowe z relacjami lub montażami z najważniejszych wydarzeń. Użytkownicy mogą obejrzeć relacje wideo lub zmontowane fragmenty z wernisaży wystaw, dyskusji i innych wydarzeń. Goście mogą również pobierać programy imprez i inne materiały informacyjne w plikach pdf (np. program spotkań, ofertę edukacyjną, scenariusze do gier edukacyjnych).

Serwis zawiera obecnie blisko **9000 fotografii** (w tym ponad 6000 zdjęć jest zgrupowanych w 550 galeriach tematycznych) i ponad **2800 tekstów**. W 2015 roku do serwisu wprowadzono ok. 320 tekstów (dotyczących wystaw, publikacji, spotkań w DSH i wydarzeń specjalnych, materiałów o bohaterach ekspozycji i publikacji) i ok. 650 zdjęć (zapowiadających i dokumentujących wydarzenia, wybrane zdjęcia z wystaw i książek). W ciągu roku **liczba odsłon serwisu www.dsh.waw.pl** wyniosła **370 162**. Strony odwiedziło **124 220 gości**, w tym **83 616 unikalnych użytkowników**.

W związku z festiwalem „Wyłącz system” organizowanym w ramach Święta Wolności w rocznicę wyborów 4 czerwca 1989, podobnie jak w latach ubiegłych, uruchomiliśmy serwis **wylaczsystem.pl**, na którym prezentowaliśmy program festiwalu. Liczba odsłon wyniosła **9471**, serwis odwiedziło **3019 unikalnych użytkowników**.

Wraz ze sprawozdaniem składamy pakiet załączników w formie elektronicznej (artykuły prasowe, relacje radiowe, telewizyjne, monitoring internetu, dokumentację fotograficzną imprez oraz wybrane materiały reklamowe), ilustrujących działalność DSH w 2015 roku. Kolejność załączników odpowiada strukturze niniejszego sprawozdania.

Rozbudowana dokumentacja fotograficzna znajduje się także na naszej stronie internetowej oraz na profilu na portalu społecznościowym Facebook.

WYSTAWY

W 2015 roku przygotowaliśmy bogatą i różnorodną ofertę ekspozycyjną, a nasze projekty realizowane były we współpracy z instytucjami i środowiskami stołecznymi (Muzeum Narodowe w Warszawie, Warszawski Festiwal Fotografii Artystycznej) oraz z innych miast Polski (Muzeum Marynarki Wojennej, Tatrzański Park Narodowy, Muzeum Tatrzańskie). Wystawę prezentowaną w związku z 70. rocznicą wyzwolenia obozów Mauthausen-Gusen przygotowaliśmy wspólnie z partnerami z Niemiec. Kontynuowaliśmy także tematykę związaną ze stuleciem wybuchu I wojny światowej – we współpracy z jednym z najstarszych i najaktywniejszych partnerów DSH – Czeskim Centrum w Warszawie. W drugiej połowie roku zaprezentowaliśmy wspólnie z partnerami z Niemiec wystawę na temat zjednoczenia RFN i NRD. W 2015 roku kontynuowaliśmy także działania impresaryjne.

Poniżej w układzie chronologicznym przedstawiamy pełną aktywność ekspozycyjną DSH w 2015 roku:

1. Wystawa *Wielka Wojna na Wschodzie (1914–1918). Od Bałtyku po Karpaty*

5 listopada 2014 – 6 kwietnia 2015; organizator: DSH, partnerzy: Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej, Instytut Herdera do Badań Historycznych nad Europą Środkowo-Wschodnią

Celem ekspozycji opartej na kolekcji kresowianów Tomasza Kuby Kozłowskiego, koordynatora Warszawskiej Inicjatywy Kresowej w DSH, było nie tyle przypomnienie przebiegu działań wojennych, co przedstawienie funkcjonowania maszyny wojennej, życia na froncie i terenach przyfrontowych – także w najbardziej codziennych aspektach – oraz skutki wojny dla ogarniętych nią ziem i ludności cywilnej. Autor rozpoczynał opowieść o Wielkiej Wojnie na Wschodzie przypomnieniem obrazu Europy Środkowo-Wschodniej przed wybuchem konfliktu. Z prezentowanych materiałów wyłaniała się skomplikowana mozaika, którą – poza Polakami z trzech zaborów – tworzyli żołnierze z Niemiec (w tym Alzacji i Lotaryngii); wielonarodowej c.k. monarchii: Austrii, Węgier, Czech, Moraw, Galicji, Bukowiny, Siedmiogrodu, Słowenii, Chorwacji, Bośni, Czarnogóry, Dalmacji oraz wojsk rosyjskich, w których poza Rosjanami i Polakami, walczyli Litwini, Białorusini, Ukraińcy, Finowie, Niemcy inflanccy, ściągani z głębi imperium Kozacy, Kałmucy, Tatarzy, Baszkirzy. Znacząca część ekspozycji została poświęcona wojennej codzienności, która ze względu na pozycyjny charakter tego światowego konfliktu i linię frontu ciągnącą się przez nieurbanizowane tereny, znacznie odbiegała od realiów znanych nam z II wojny światowej.

I wojna światowa kojarzona jest przede wszystkim z frontem zachodnim. Utrwalają ten przekaz spektakularne fotografie. Prezentowana na wystawie ikonografia dotycząca wschodniego frontu była dotąd prawie nieznaną. Tymczasem w pierwszym roku wojny walki toczyły się w Prusach Wschodnich, Królestwie Polskim i Galicji Zachodniej. Latem 1915 roku linia frontu zaczęła przesuwać się na wschód, ciągnąc się od Bałtyku po łuk Karpat. Zacięte walki toczyły się na litewskich pustkowiach i nad jeziorami Wileńszczyzny, w dolinach dopływów Dniestru w Galicji, dzikich Karpatach, jarach Bukowiny i Besarabii. Ze zdjęć pokazujących okopy wyłania się zaskakujący obraz monotonii i atmosfera czekania. Równie nieoczekiwanymi obrazami są wymyślne konstrukcje architektury frontowej, która powstawała na zapleczu linii frontu: osiedla ziemianek, Domy Żołnierza, kaplice czy kina. Ogromniszczeń i ofiar II wojny światowej przysłonił te, które spowodowała Wielka Wojna. Na wystawie można było obejrzeć dziesiątki zrujnowanych mniejszych miast, zniszczone dwory, dworce kolejowe, fabryki i mosty. O poległych w I wojnie przypominały pocztówki i zdjęcia przedstawiające cmentarze polowe. Z chorób i złych warunków bytowych związanych z wojną zmarło tysiące cywilów. Ofiarami byli również uchodźcy, tylko części z nich udało się powrócić.

2. Wystawa *Fotoikony w Polsce. Poszukiwanie / głosowanie*

25 listopada 2014 – 22 lutego 2015; organizator: DSH, Joanna Kinowska

Sto czterdzieści lat z historii Polski na 42 zdjęciach przedstawiających przełomowe wydarzenia z dziejów Polski oraz sceny z życia codziennego na zdjęciach zebranych przez kuratorkę wystawy, historyka sztuki Joannę Kinowską: „Zapytaliśmy kilkadziesiąt osób o to, które zdjęcie, jest najważniejsze dla polskiej historii. Odpowiedzi w wielu miejscach pokrywały się. Wybraliśmy najpopularniejsze i zebraliśmy na wystawie”. Ekspozycję otwierało zdjęcie wykonane przez Karola Beyera przedstawiające pięciu poległych w trakcie manifestacji antyrosyjskiej z 27 lutego 1861, a kończyło zniszczenie rzeźby Maurizia Cattelana w warszawskiej Zachęcie w grudniu 2000 roku. Między nimi znajdują się: odzyskanie niepodległości, łamanie szlabanu na przejściu granicznym przez żołnierzy Wehrmachtu, likwidacja warszawskiego getta, Powstanie Warszawskie, pielgrzymka Jana Pawła II do Polski, rejestracja NSZZ „Solidarność”, wprowadzenie stanu wojennego, obrady Okrągłego Stołu oraz sceny z życia codziennego. Wystawa miała charakter interaktywny. Każdy z gości Domu Spotkań z Historią mógł zagłosować na zdjęcie, które uważał za najważniejsze. Głosować można było w trzech kategoriach: 1) Tak. Dobrze znam to zdjęcie; 2) Tak. To zdjęcie zrobiło na mnie największe wrażenie; 3) Tak. To zdjęcie dobrze opowiada historię. W głosowaniu wzięło udział kilka tysięcy osób, a ikonycznym zdjęciem według warszawiaków zostało to przedstawiające likwidację getta.

3. Wystawa *Fotografowie I wojny: Broż, Myślička, Rajman*

25 lutego – 29 marca 2015; organizatorzy: Czeskie Centrum Kultury, DSH

Na wystawie pokazaliśmy zdjęcia z czasów I wojny światowej trzech znakomitych czeskich fotografów: Gustava Broża, Jana Myślički i Jendy Rajmana. Wszyscy trzej zostali zmobilizowani w 1914 roku i trafili na front jako żołnierze armii austro-węgierskiej. Przez ponad 90 lat ich fotografie – setki szklanych negatywów, klisz i odbitek – nie były znane publiczności. Ukryte w domowych archiwach czekały na odnalezienie; w obiegu kursowało jedynie kilka zdjęć Broża. Negatywy Broża i Myślički odkrył i udostępnił publiczności kurator wystawy Jaroslav Kučera. Zdjęcia stanowią cenny dokument z czasów Wielkiej Wojny, pokazujący życie codzienne na froncie i jego zapleczu, bliski współcz-

snemu reportażowi. Do dziś zachowało się niewiele autorskich kolekcji zdjęć z tamtych czasów. Jaroslav Kučera, kurator wystawy: „Poziom artystyczny zdjęć Broža, Myšički i Rajmana jest wysoki, jednak dla mnie ważniejsza jest ich treść: są to fotografie głęboko przeżyte i przemyślane, powstawały przecież w ciągu długich lat wojny. Wszyscy trzej, jak sądzę, nie byli oficjalnymi fotografami, lecz obserwatorami i fotografami codzienności, dzięki swemu wrażliwemu, humanistycznemu podejściu zostawili nam świadectwo o życiu na froncie Wielkiej Wojny. Zaslужują na znaczące miejsce w historii czeskiej i światowej fotografii”.

Na zdjęciach Gustava Broža, Jana Myšički i Jendy Rajmana widzimy przede wszystkim życie żołnierzy na froncie: przemarsz wojsk w pełnym uzbrojeniu, naradę oficerów, brygadę żołnierzy w punkcie kontrolnym, ćwiczenia kawalerii, kolumny wojskowych karet, pojmanych żołnierzy wrogiej armii, rannych i poległych, mszę polową, przygotowywanie posiłków w kuchni i wędzarni, ale też sceny codzienne, radosne, jak zabawy na sankach, gra na harmonijce, odpoczynek. Pojawiają się także wybrane kadry z okolicznych wsi i miasteczek.

4. Wystawa *Pierwsi fotografowie Warszawy. Beyer, Brandel, Fajans*

16 kwietnia – 18 października 2015; organizatorzy: Dom Spotkań z Historią, Muzeum Narodowe w Warszawie, Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego; miejsce: skwer im. ks. Jana Twardowskiego

Ta plenerowa wystawa to swoisty spacer po XIX-wiecznej Warszawie uwiecznionej przez trzech prekursorów polskiej fotografii: Karola Beyera (1818–1877), pierwszego warszawskiego profesjonalnego fotografa, Maksymiliana Fajansa (1825–1890), wybitnego portrecistę i Konrada Brandla (1838–1920), wynalazcę tzw. fotorewolweru, którego obrazy oraz technika fotograficzna przenoszą nas już w XX wiek. Prezentowane fotografie przedstawiają przede wszystkim Trakt Królewski od placu Trzech Krzyży do Placu Zamkowego oraz okolice dzisiejszego placu Piłsudskiego wraz z nieistniejącą już czy inaczej dziś wyglądającą, zabudową. Na zdjęciach uwieczniono również nowe – zmieniające charakter Warszawy – inwestycje po obu stronach Wisły, m.in.: powstający na placu Grzybowski kościół pw. Wszystkich Świętych, monumentalny, zniechęcony przez mieszkańców sobór im. Aleksandra Newskiego na placu Saskim, budowę dworca Kolei Warszawsko-Terespolskiej na Pradze czy most żelazny zaprojektowany przez Stanisława Kierbedzia, będący pierwszą stałą przeprawą przez Wisłę. Na wystawie można również obejrzeć najsłynniejszy do tej pory panoramiczny obraz Warszawy i pierwsze ujęcia wykonane w czasie lotu balonem przez Konrada Brandla. Pierwsi fotografowie stolicy pozostawili po sobie także kadry o fotoreporterskim charakterze. Obraz XIX-wiecznej Warszawy dopełniają zdjęcia gwarynych ulic, zabaw dzieci w Parku Saskim, tętniących życiem targowisk. Z fotografii wyłania się miasto, które mimo zdegradowania do prowincjonalnego ośrodka administracyjnego w carskiej Rosji, represji i permanentnego stanu wojennego oraz brutalnej polityki rusyfikacyjnej, wyrosło na największy ośrodek miejski i przemysłowy na ziemiach polskich i które utrzymało pozycję kulturalnej, politycznej i gospodarczej stolicy podzielonego przez trzech zaborców. Dzięki kodom QR umieszczonym na każdej planszy możliwe jest porównanie uwiecznionych przez fotografów miejsc z ich współczesnym widokiem.

5. Wystawa *Powrót do życia. Ocalone dzieci w klasztorze Indersdorf 1945–1946*

23 kwietnia – 17 maja 2015; organizatorzy: DSH, Heimatverein Indersdorf, Lagergemeinschaft Dachau, partnerzy: Niemiecki Instytut Historyczny, Bürgerstiftung Markt Indersdorf, Landkreis Dachau

II wojna światowa pozostawiła po sobie miliony ofiar: byłych więźniów obozów i pracowników przymusowych, uchodźców, ukrywających się, sierot, bezdomnych. Były to tzw. *displaced persons*, czyli osoby z różnych powodów pozbawione domów, znajdujące się poza swoim krajem rodzinnym), dla których w całych Niemczech alianci tworzyli specjalne ośrodki. Wśród nich było również wiele dzieci. Z myślą o nich w lipcu 1945, w byłym klasztorze w Indersdorf na południu Niemiec, powstała pierwsza w amerykańskiej strefie okupacyjnej międzynarodowa placówka dla nieletnich prowadzona przez UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration). Objęto w niej opieką dzieci i młodzież ponad 20 narodowości, zwłaszcza z Polski i Węgier, łącznie 613 osób. Byli to ludzie ocaleni z niemieckich obozów koncentracyjnych i robót przymusowych, a także dzieci robotnic przymusowych – łącznie, którzy w strasznych warunkach przetrwali II wojnę światową i Holokaust. Kilkunastu pracownikom UNRRA pomagały siostry szarytki, którym po wojnie pozwolono wrócić do klasztoru. Dzieci, które doświadczyły traumatycznych przeżyć, wymagały pomocy właściwie pod każdym względem: zdrowotnym, pedagogicznym i psychologicznym. W pionierskim projekcie, jakim był Kloster Indersdorf, starano się zaspokoić wszystkie ich potrzeby, otoczyć życzliwością i stworzyć środowisko jak najbardziej zbliżone do domowego. Ekspozycja opowiadała ich historie poprzez zdję-

cia archiwalne, wypowiedzi kierującej ośrodkiem Greta Fischer a także opowieści spisane przez autorkę wystawy, panią Anne Andlauer. Od 2008 roku organizuje ona zjazdy podopiecznych klasztoru. Nadal szuka też jego wychowanków. Dzięki wystawie w DSH udało się jej dotrzeć do kolejnych dwóch osób. Wspomnienia i zdjęcia archiwalne jednej z nich – Wojciecha Topolewskiego wzbogaciły polską edycję wystawy. Wziął on również, wspólnie z innymi wychowankami ośrodka: Stanisławem Janowskim, Zofią Ogłązą i Romanem Witoldem Ścibakiem udział w wernisażu. Warszawska edycja wystawy prezentowana była w nowej aranżacji, niezwykle poruszającej, przygotowanej przez Katarzynę Brzostowską.

6. Wystawa *Przestrzenie duchowe*

16 maja – 19 lipca 2015; organizatorzy: Warszawski Festiwal Fotografii Artystycznej, DSH

Wystawa pokazywała różne oblicza współczesnej duchowości na zdjęciach fotografów: Mateusza Baja, Mirosławy Gmaj, Alicji Ignaciuk, Moniki Krzyszkowskiej, Jakuba Ochnio, Katarzyny Pawlicy i Tadeusza Żaczka. Przyglądamy się zwyczajom i obrzędom wyznawców różnych religii w Polsce: katolików, prawosławnych, żydów, muzułmanów i starowierców. Podtrzymywanie tradycji wiąże społeczności, wyznacza rytm życia, łączy pokolenia. Z drugiej strony współczesna kultura popularna wpływa na zmiany w tradycyjnej obyczajowości. Napięcie między tradycją a współczesnością jest motywem przewodnim wystawy. Tematyka religijna podejmowana była przez fotografów polskich także w poprzednich dziesięcioleciach. Z jednej strony dlatego, że jest ona wizualnie bardzo atrakcyjna, a z drugiej dlatego że to ważny element polskiej kultury. Obrzędowość mająca swoje korzenie w odległych czasach trwa w niezmiennym kształcie. Patrząc na dawne i współczesne zdjęcia daje się jednak zauważyć zmieniające się zaangażowanie uczestników uroczystości. Często z dawnych przeżywających duchowo i emocjonalnie współtwórców zdarzenia zamienili się w uczestników spektaklu oglądanego niczym przedstawienie teatralne. Kuratorem wystawy był Andrzej Zygmunowicz, fotograf, członek ZPAF, wykładowca m.in. fotografii w Zakładzie Fotografii Prasowej, Reklamowej i Wydawniczej UW. Prezentacja w DSH była jednym z wydarzeń Warszawskiego Festiwalu Fotografii Artystycznej, który odbywał się w stolicy od 15 maja do 15 czerwca. Wernisaż wystawy inaugurował program Nocy Muzeów w DSH.

7. Wystawa *Fala za falą. Życie codzienne na okrętach polskiej Marynarki Wojennej w okresie II wojny światowej*

26 maja – 19 lipca 2015; organizatorzy: Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni, DSH

Na wystawie prezentowaliśmy kilkadziesiąt fotografii pokazujących życie polskich marynarzy na pokładach okrętów Marynarki Wojennej w czasach II wojny światowej. Zdjęcia wykonali operatorzy i fotografowie Działu Filmowo-Fotograficznego Marynarki Wojennej, sami marynarze oraz oficerowie, dokumentując udział w operacjach, a także zwykłe, codzienne zajęcia, chwile radości i odpoczynku. Wybrane fotografie pokazywały głównie załogi okrętów wojennych podczas prac pokładowych (jak np. malowanie, konserwacja urządzeń okrętowych, szkolenia, czyszczenie uzbrojenia), wykonywania zadań bojowych w osłonie konwojów lub na patrolach. Zbiór około 1000 cennych negatywów z czasów II wojny światowej londyńska organizacja kombatancka Samopomoc Marynarki Wojennej przekazała w latach 50. pisarzowi-maryniście Jerzemu Pertkowi. Po jego śmierci zbiory trafiły do Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu. Wśród 1000 negatywów jest około 250 zdjęć związanych z ORP „Piorun”, około 100 z okrętami „Dragon”, „Garland”, „Krakowiak” i „Sokół”, po kilkadziesiąt zdjęć ORP „Błyskawica” i ORP „Ślązak” oraz znacznie mniej „Groma”, „Dragona”, „Conrada” i kilka fotografii ścigaczy. W zbiorze znajdują się także zdjęcia okrętów podwodnych „Dzik” i „Sokół”, które w czasie wojny zyskały miano „strasznych bliźniaków”. Aranżację warszawskiej ekspozycji wystawy przygotował Marek Wajda.

8. Wystawa *Tatrzańska Atlantyda*

19 czerwca – 30 sierpnia 2015; organizatorzy: Tatrzański Park Narodowy, Muzeum Tatrzańskie, DSH, miejsce: skwer im. ks. Twardowskiego

Tatrzańska Atlantyda to fotograficzna opowieść o Podhalu, które bezpowrotnie zmieniło się wraz z postępem cywilizacji i masową turystyką. Na blisko 30 fotografiach ze zbiorów Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem zobaczymy m.in. przedwojenne schroniska i ich gości, pasterzy, wędrowców, samotnych narciarzy, a gdzieś w tle zauważymy tatrzańską naturę – pokryte śniegiem szczyty gór, dziewicze stoki, niezbadaną jeszcze przestrzeń Tatr. Te unikatowe archiwalne zdjęcia, z których najstarsze

pochodzą z drugiej połowy XIX wieku, można było oglądać w galerii plenerowej Domu Spotkań z Historią (na skwerze im. ks. Twardowskiego). Wśród autorów są najwybitniejsi artyści i znamienite postacie związane z Zakopanem, m.in. Antoni Wieczorek, prekursor fotografii małoobrazkowej w Polsce, Władysław Werner, czołowy zakopiański fotografik, Walery Eljasz-Radzikowski, malarz i fotograf, popularyzator Tatr i Zakopanego, współzałożyciel Towarzystwa Tatrzańskiego i autor przewodników tatrzańskich, wybitny kompozytor i dyrygent Mieczysław Karłowicz czy Awit Szubert, jeden z pierwszych fotografów Tatr. W wielu przypadkach nie udało się ustalić autorów, trudna do określenia była także data wykonania części z zdjęć. Wszystkie pochodzą z lat 1860–1960.

Autorem koncepcji wystawy był Grzegorz Bykowski. Ekspozycja powstała w oparciu o album Piotra Mazika *Tatrzańska Atlantyda*, w którym na 350 stronach znalazła się szersza prezentacja tematu.

9. Wystawa *Jak Feniks z popiołów. Zniszczenie i odbudowa Warszawy*

1 sierpnia 2015 – 1 sierpnia 2017; organizatorzy: Dom Spotkań z Historią, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, miejsce:

Wystawa opowiada o zniszczeniu i odbudowie warszawskiej Starówki po II wojnie światowej i ukazuje wkład Polski w zachowanie światowego dziedzictwa kulturowego. Została zorganizowana w związku z 35. rocznicą rekonstrukcji Starego Miasta wpisanego na Listę Światowego dziedzictwa UNESCO. Ekspozycja prezentowana była i jest w kilku krajach – w Rosji: w Muzeum Historycznym Południowego Uniwersytetu Federalnego w Rostowie (13–29 października), w Dońskiej Państwowej Bibliotece Publicznej w Rostowie (19 listopada – 10 grudnia), a na początku lutego zostanie otwarta w Wszechrosyjskiej Państwowej Bibliotece Literatury Obcej w Moskwie; na Białorusi – w Miejskiej Galerii Sztuki Dzieł Leonida Szczemieliowa w Mińsku (od 19 listopada) i w holu kina „Belarus” w Brześciu (od 15 grudnia), a na początku lutego zostanie pokazana w Pałacu Rumiancewiczów-Paskiewiczów w Homlu. W Macedonii zaprezentowano ją w Muzeum Miasta Skopje (15 stycznia – 5 lutego), a w Libanie w centrum handlowym Jewellery Souk, Beirut Souks (25–28 listopada).

10. Wystawa *Droga do zjednoczonych Niemiec*

7–28 października 2015; organizatorzy: Ambasada Republiki Federalnej Niemiec, Dom Spotkań z Historią, Buundesstiftung Aufarbeitung (Federalna Fundacja ds. Rozliczenia z Dyktaturą SED), partner: Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej, Honorowy Patronat Jego Ekscelencji Ambasadora Niemiec Rolfa Nikela, miejsce: skwer im. ks. Jana Twardowskiego w Warszawie

Tematem plenerowej ekspozycji były relacje pomiędzy Republiką Federalną Niemiec a Niemiecką Republiką Demokratyczną u schyłku istnienia NRD oraz wydarzenia, które doprowadziły do zjednoczenia Niemiec 3 października 1990 roku. Szczególną uwagę poświęcono tzw. negocjacji „2 plus 4” w których brały udział: RFN, NRD, Francja, Związek Radziecki, Wielka Brytania i Stany Zjednoczone. Zdjęcia, karykatury, krótkie teksty opisywały tło ówczesnych wielkich wydarzeń politycznych i gospodarczych, a także tych dotyczących życia codziennego, widzianych oczami zwykłych obywateli. Warszawską edycję uzupełniły dwie plansze, które poświęcono podpisaniu polsko-niemieckiego Traktatu o potwierdzeniu granicy (14 listopada 1990) oraz Traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy (17 czerwca 1991), których autorem był prof. Klaus Ziemer. Autor zaznacza, że zmiany w polityce przyczyniły się do poprawy stosunków między naszymi państwami i narodami. Wystawie towarzyszył katalog.

W 2015 roku prowadziliśmy działania impresaryjne związane z wypożyczaniem wystaw DSH instytucjom na terenie całego kraju: 31 razy udostępniliśmy nasze wystawy różnym instytucjom w Polsce i zagranicą. Poniżej zamieszczamy kalendarium impresariatu:

Impresariat krajowy:

1. *Nie mamy tu miasta trwającego...*, 1 września 2014 – 1 czerwca 2015; Legia Warszawa S.A., ul. Łazienkowska 3, 00-449 Warszawa.
2. *Miasto na szklanych negatywach. Warszawa 1916 w fotografiach Willy’ego Römera*, 24 września 2014 – 31 marca 2015; Park Miniatur, DT Braci Jabłkowskich, ul. Bracka 25, 00-984 Warszawa.
3. *Warszawa z wysoka. Niemieckie zdjęcia lotnicze 1940-45 z National Archives w College Park*, 31 października 2014 – 15 stycznia 2015; Białoleki Ośrodek Kultury, ul. Van Gocha 1, 03-188 Warszawa.
4. *Amerykanin w Warszawie. Stolica w obiektywie Juliana Bryana 1936–1974*, 1 grudnia 2014 – 31 stycznia 2015; miejsce: Księgarnia na Solnej, ul. Solna 3, 22-400 Zamość.

5. *Schylek PRLu*, 3 grudnia 2014 – 15 stycznia 2015, Białołęki Ośrodek Kultury, ul. Van Gocha 1, 03-188 Warszawa.
6. *Będę to fotografował w kolorach. Początek XX wieku na trójwymiarowych zdjęciach Stanisława Wilhelma Lilpopa*, 5 lutego – 31 marca 2015; Muzeum Regionalne w Mielcu, ul. Jadernych 19, 39-300 Mielec.
7. *Gerald Howson – bardzo polska sprawa*, 27 lutego – 24 kwietnia 2015; Galeria Fotografii Skenne, al. Wojska Polskiego 38, 58-500 Jelenia Góra.
8. *John Vachon. Trzy razy Polska*, 13 marca – 3 kwietnia 2015; American Corner Radom/Radomski Klub Środowisk Twórczych i Galeria Łażnia, ul. Żeromskiego 56, 26-600 Radom.
9. *1947. BARWY RUIN. Warszawa i Polska w odbudowie na zdjęciach Henry'ego N. Cobba*, 30 kwietnia – 30 czerwca 2015, Muzeum Miejskie Wrocławia, ul. Sukiennice 14/15, 50-107 Wrocław.
10. *Architektoniczna spuścizna socrealizmu w Warszawie i Berlinie MDM/KMA*, 30 kwietnia – 29 maja 2015; miejsce: Dom Książki MDM, ul. Piękna 31/37, 00-677 Warszawa.
11. *25 razy Warszawa*, 11 maja – 26 czerwca 2015; Białołęki Ośrodek Kultury, ul. Van Gocha 1, 03-188 Warszawa.
12. *Mała stabilizacja*, 30 maja 2015; Gimnazjum nr 44 im. Pawła Chrzanowskiego; ul. Smolna 30, 00-375 Warszawa.
13. *Futbol dawnej Warszawy*, 23 maja – 31 lipca 2015; Uzdrowisko Konstancin-Jeziorna, ul. Wilanowska 1, 05-520 Konstancin-Jeziorna.
14. *Budujemy nowy dom. Odbudowa Warszawy w latach 1945–1952*, 2 sierpnia – 7 września 2015; Osiedle Jazdów, ul. Jazdów 5a/3, 00-467 Warszawa.
15. *Schylek PRL*, 8–16 września 2015; Podkowiąnskie Liceum Ogólnokształcące, ul. Wiewiórek 2/4, 05-807 Podkowa Leśna.
16. *Wrzesień 1939. Rozbiór Polski*, 1 września – 12 października 2015; Muzeum Warmii i Mazur, oddział w Szczytnie, ul. ul. Sienkiewicza 1, 12-100 Szczytno.
17. *Cykliści: sympatycy, pasjonaci, mistrzowie*, 24 sierpnia – 27 września; Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji, ul. Wyszyńskiego 56, 05-300 Mińsk Mazowiecki.
18. *Schylek PRL*, 14 września – 30 października 2015; Skarabeusz, ul. Krakowskie Przedmieście 26/28, 00-927 Warszawa.
19. *Zwyczajny 1934. Polska na zdjęciach Willema van de Polla*, 14 września – 31 grudnia 2015; Legia Warszawa, ul. Łazienkowska 3, 00-449 Warszawa.
20. *60 lat temu w Warszawie*, 15 września – 30 października 2015; Muzeum Zagłębia w Będzinie, ul. Świerczewskiego 15, 42-500 Będzin.
21. *Cykliści: sympatycy, pasjonaci, mistrzowie*, 30 września – 30 października 2015; Uzdrowisko Konstancin-Jeziorna, ul. Wilanowska 1, 05-520 Konstancin-Jeziorna.
22. *Schylek PRL*, 21 września – 21 października 2015; Centrum Kultury i Inicjatyw Obywatelskich, ul. Lilpopa 18, 05-807 Podkowa Leśna.
23. *Warszawski ferment. Wystawa fotografii Ireny Jarosińskiej*, 1 października – 30 listopada 2015; Biblioteka Publiczna Dzielnicy Wawer, ul. Trawiasta 10, 04-618 Warszawa.
24. *Janusz Korczak – król dzieci*, 20 października – 30 listopada 2015; Zespoły Szkół w Ruszowie, Węglińcu oraz Zgorzelcu.
25. *Miasto na szklanych negatywach. Warszawa 1916 w fotografiach Willy'ego Römera*, 3 listopada – 31 grudnia 2015; Skarabeusz, ul. Krakowskie Przedmieście 26/28, 00-927 Warszawa.
26. *Teraz będzie Polska. Rok 1918*, 10–23 listopada 2015; Urząd Dzielnicy Bemowo, ul. Powstańców Śląskich 70, 01-381 Warszawa.
27. *Niegdyśjsze śniegi. Zima w metropoliach*, 1 grudnia 2015 – 2 lutego 2016; Muzeum Zagłębia w Będzinie, ul. Świerczewskiego 15, 42-500 Będzin.
28. *Schylek PRL*, 10 grudnia 2015 – 31 stycznia 2016; Zespoły Szkół w Ruszowie, Węglińcu oraz Zgorzelcu.
29. *Janusz Korczak – król dzieci*, 15 grudnia 2015 – 30 stycznia 2016; Uzdrowisko Konstancin-Jeziorna, ul. Wilanowska 1, 05-520 Konstancin-Jeziorna.

Impresariat zagraniczny:

1. Wystawa *1947 Barwy ruin. Warszawa i Polska w odbudowie na zdjęciach Henry'ego N. Cobba*, 9 października 2015 – 31 stycznia 2016; miejsce: Winnica, Żytomierz, Chmielnicki, Czerniowce; Ukraina.
2. Wystawa *Pierwsi Fotografowie Warszawy. Beyer, Brandel, Fajans*, 1 października 2015 – 1 października 2017; miejsce: Auckland; Nowa Zelandia.

MEDIOTEKA

1. ARCHIWUM HISTORII MÓWIONEJ

Archiwum Historii Mówionej (AHM), współprowadzone z Ośrodkiem KARTA, pozyskuje, archiwizuje i udostępnia relacje świadków XX wieku, nagrane w technice audio i wideo. W 2015 roku powiększyliśmy zasoby archiwum o kolejne relacje i archiwalia. AHM przechowuje obecnie ponad **5 651 relacji** (ok. **14 183 godzin** nagrań) wraz z towarzyszącymi im skanami zdjęć i dokumentów.

Na obecnym etapie prac nad Archiwum zespół AHM zajmuje się przede wszystkim udostępnianiem i popularyzowaniem tego ogromnego zbioru, głównie za pomocą portalu **audiohistoria.pl**, w którym prezentujemy dźwiękowe fragmenty zebranych relacji (obecnie ok. 4 440), wraz z towarzyszącymi im informacjami (biografie świadków) i archiwaliami (ok. 4 360 fotografii). Zgromadzone w AHM zbiory wykorzystywane są w naszej pracy edukacyjnej, na wystawach oraz w publikacjach. Relacje biograficzne nagrywa i opracowuje zespół współpracowników, m.in. studentów socjologii, historii, etnologii i antropologii. Pracownicy AHM prowadzą systematycznie szkolenia w zakresie nagrywania i archiwizowania wywiadów biograficznych, a także skanowania zdjęć z archiwów rodzinnych. Równolegle zespół AHM pracuje nad popularyzacją zbioru przede wszystkim w kręgach akademickich.

W kwietniu 2012, za pośrednictwem **Uniwersytetu Karola w Pradze**, otrzymaliśmy dostęp do zbiorów **USC Shoah Foundation Institute for Visual History and Education (Visual History Archive, VHA)**. Archiwum to, którego założycielem był reżyser Steven Spielberg, od 1994 roku zarejestrowało około 52 tysiące relacji wideo: opowieści Żydów ocalałych z Holocaustu, świadków Jehowy, Romów i Sinti, homoseksualistów, więźniów politycznych, osób ratujących Żydów, wyzwolicieli i świadków wyzwalania obozów oraz świadków procesów niemieckich zbrodniarzy wojennych. DSH był pierwszą instytucją w Polsce, która umożliwiła zapoznanie się z tymi świadectwami (ponad 1500 relacji nagrano w języku polskim). Relacje z VHA są szeroko wykorzystywane w pracach naukowych i badawczych oraz w edukacji – pozwalają przekroczyć tradycyjną formułę nauczania o Holokauście.

Ze zbiorów VHA można korzystać codziennie w czytelni multimedialnej DSH. W 2015 roku z nagrań VHA korzystali zarówno indywidualni badacze, jak i przedstawiciele przeróżnych instytucji, w tym kultury i nauki (Instytut Pamięci Narodowej, Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, Państwowe Muzeum na Majdanku, Goethe-Gymnasium w Bensheim).

W 2015 roku AHM zarchiwizowało **135 relacji dźwiękowych**. Pozyskaliśmy i zeskanowaliśmy **693 zdjęcia archiwalne** pochodzące z rodzinnych albumów.

Archiwizowaliśmy relacje nagrane przez zespół i współpracowników AHM oraz instytucje współpracujące z nami, w tym Polską Akademię Nauk i Uniwersytet Warszawski. W omawianym okresie zarchiwizowano relacje biograficzne zarejestrowane w ramach następujących projektów:

- *Zapomniani świadkowie XX wieku* – 17 relacji audio;
- *Cyfrowe Archiwum Tradycji Lokalnej w Buenos Aires* – 21 relacji audio;
- *Z kolekcji zdjęć Feliksa Łukowskiego – rekonstrukcja życia wsi w latach 40. XX wieku na Zamojszczyźnie* – 20 relacji audio;
- *Od socjalistycznej fabryki do międzynarodowej korporacji. Archiwalna kolekcja wywiadów biograficznych z pracownikami przemysłu* – 15 relacji audio;
- *Polacy na wschodzie* – 10 relacji audio;
- *Żołnierze „ludowego” Wojska Polskiego. Doświadczenie i pamięć wojny* – 7 relacji audio;
- *Fotografie w PRL-u* – 7 relacji audio;
- *Życiorysy emocjonalne. Polska 1939–1989 w opowieściach psychologów i psychoterapeutów* – 4 relacje audio;

- *Opowiem Ci o mojej Warszawie* – 2 relacje audio;
- *Dziadek z Wehrmachtu* – 1 relacja audio;
- *Doświadczenie biograficzne w PRL oraz jego przepracowanie w powojennym pokoleniu 1945–1955* – 1 relacja audio;
- *Digitalizacja i archiwizacja zbioru audiowizualnego Archiwum Danych Jakościowych* – 30 relacji audio.

Zasoby AHM wykorzystywane były w pracach naukowych i badawczych, nawiązaliśmy bądź kontynuowaliśmy współpracę z instytucjami naukowymi i kulturalnymi w kraju i za granicą (m.in. z Uniwersytetem Warszawskim, Państwową Akademią Nauk, Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, Uniwersytetem Łódzkim, Kreisau-Initiative w Berlinie). Z materiałów dźwiękowych i ikonograficznych skorzystali również indywidualni badacze i pasjonaci historii, piszący prace magisterskie i doktoranckie, dziennikarze prasowi i radiowi. Kilkadziesiąt osób zgłosiło się do nas w poszukiwaniu informacji o nieżyjących członkach swojej rodziny – materiały otrzymane z AHM miały dla nich ogromną wartość emocjonalną.

Jako Pracownia Digitalizacyjna Archiwum Historii Mówionej nawiązało współpracę z Instytutem Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk przy projekcie *Digitalizacja i archiwizacja zbioru audiowizualnego Archiwum Danych Jakościowych*. Jego efektem będzie około 1100 godzin scyfryzowanych nagrań i 1500 fotografii i dokumentów pozostających w zbiorach IFiS PAN. Projekt przewidziany jest na lata 2013–2017. W 2015 roku zdigitalizowaliśmy około 48 godzin relacji dźwiękowych oraz zeskanowaliśmy 1290 dokumentów.

Współpracujemy również z Wydziałem Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego przy projekcie *Od socjalistycznej fabryki do międzynarodowej korporacji. Archiwalna kolekcja wywiadów biograficznych z pracownikami przemysłu*. W ramach projektu powstanie około 100 nagrań biograficznych, które wraz z towarzyszącą ikonografią (około 500 obiektów) włączone zostaną do zbiorów AHM i udostępniane będą w Czytelnii Multimedialnej DSH. Projekt przewidziany jest na lata 2013–2016. W ramach dotychczasowej współpracy zarchiwizowaliśmy 67 relacji wykonanych w projekcie, z czego 15 w 2015 roku.

Fragmenty relacji gromadzonych przez AHM były intensywnie wykorzystywane w codziennej pracy edukacyjnej DSH. Na podstawie materiałów zgromadzonych w AHM prowadzone są zarówno zajęcia na temat różnych okresów XX wieku, jak też przybliżające *oral history* jako metodę dokumentowania przeszłości.

W połowie 2014 roku uruchomiliśmy **fanpage Archiwum Historii Mówionej w portalu społecznościowym Facebook** (<http://www.facebook.com/archiwumhistoriiomowionej>). W ciągu 2015 roku zdobyliśmy około 720 nowych fanów (w sumie fanpage AHM ma ich ponad 2200). W portalu prezentujemy zdjęcia i fragmenty relacji z naszych zbiorów, informujemy także o wydarzeniach, w których bierzemy udział. Największą popularnością cieszą się archiwalne zdjęcia ze zbiorów AHM, szczególnie warsawianistyczne, militarne i kresowe oraz cykl identyfikacyjny: zdjęcia z różnych miejsc Warszawy, przedstawione do rozpoznania, są chętnie komentowane i udostępniane. Szczegółowo zidentyfikowanych zostało ponad 80 procent z umieszczonych przez nas warszawskich zdjęć. Materiały dźwiękowe prezentowane na fanpage’u pobierane są ze strony www.soundcloud.com – w 2015 roku udostępnione relacje przesłuchało 460 osób, największą popularnością cieszyło się nagranie Czesławy Kicman, w którym opowiada ona o powstaniu warszawskim.

- W 2015 roku stworzyliśmy internetową mapę *Warszawa zapamiętana*, na której umieściliśmy zdjęcia i fragmenty relacji z naszych zbiorów. Materiały „przypięte” są do miejsc, o których opowiadają – wystarczy znaleźć interesujący nas adres, by dowiedzieć się, jaka ciekawa historia z życia naszych świadków jest z nim związana. Do końca grudnia 2015 umieściliśmy na mapie 120 archiwalnych fotografii i 100 fragmentów dźwiękowych (najwięcej z dzielnic Śródmieście i Wola). Jej premiera planowana jest na 20 lutego 2016, kiedy to Dom Spotkań z Historią będzie obchodził 10. rocznicę swojej działalności. Projekt zaprezentujemy w dwóch wersjach: całościowej – do internetu; materiały obejmą cały XX wiek, i powojennej – lata 1945–1955; ta wersja towarzyszyć będzie jubileuszowej wystawie fotograficznej. Mapa stanie się także podstawą spacerów po Warszawie, które przygotowujemy wspólnie z przewodnika-

mi miejskimi z WawStep. *Warszawa zapamiętana* jest sukcesywnie uzupełniana o nowe zdjęcia i relacje.

- W styczniu 2015, przy współpracy z Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, wydaliśmy książkę *Wojna na Kaszubach. Pamięć polskich i niemieckich świadków*. Materiały wykorzystane w publikacji pochodzą z naszego archiwum. Autorzy – Katarzyna Madoń-Mitzner i Roland Borchers – poprzez dobór relacji przedstawiali różne losy, perspektywy pamięci i interpretacje. Głosami świadków z książki wyłania się obraz lokalnej wspólnoty o płynnej tożsamości narodowej, ale silnej przynależności terytorialnej, rodzinnej i religijnej oraz skomplikowane losy i niejednoznaczne postawy. W związku z wyczerpaniem się nakładu MIIWŚ zaplanowało dodruk książki.
- W lutym 2015 wydaliśmy książkę *Powroty. Warszawa 1945–46* w opracowaniu Magdy Szymańskiej we współpracy z zespołem AHM. Ta kilkudziesięciostronicowa publikacja opowiada o powrotach do stolicy jej dawnych mieszkańców i ich próbie organizowania życia w zrzuconym, okaleczonym przez wojnę mieście. W książce przywołujemy wspomnienia 60 warszawiaków, ilustrowana jest zdjęciami pochodzącymi przede wszystkim ze zbiorów Archiwum Historii Mówionej oraz Polskiej Agencji Prasowej i Narodowego Archiwum Cyfrowego. Towarzyszy jej płyta z fragmentami nagrań audio. Jest to czwarta publikacja prezentująca relacje mieszkańców Warszawy w serii „Z Archiwum Historii Mówionej”. Promocja została przygotowana wspólnie z Działem Animacji oraz Wystaw i Publikacji DSH.
- We współpracy z Programem I Polskiego Radia na podstawie książki przygotowane zostało słuchowisko *Powroty* w reżyserii Katarzyny Michałkiewicz. Wspomnienia warszawiaków czytają aktorzy: Julia Kijowska, Anna Gorajska, Julia Trembecka, Marcin Przybylski, Wiktor Loga-Skarczewski i Tomasz Olejnik. W rolę narratora wcielił się Marian Opania. W słuchowisku usłyszymy także fragmenty archiwalnych nagrań dotyczące tamtego okresu oraz piękną muzykę akordeonową, skomponowaną przez Ignacego Zalewskiego specjalnie na potrzeby słuchowiska. Premiera *Powrotów* 17 stycznia 2016 na antenie radiowej Jedyńki.
- 8 maja, w 70. rocznicę zakończenia wojny, udostępniliśmy w DSH prezentację multimedialną *Mój pierwszy dzień wolności*. Składały się na nią fragmenty wideo, dźwiękowe i tekstowe relacji oraz zdjęcia archiwalne około 50 świadków tamtych wydarzeń. Staraliśmy się oddać złożoność doświadczenia końca wojny, który zastał naszych rozmówców w różnych miejscach i o różnym czasie, a przede wszystkim w różnych sytuacjach.
- 16 maja 2015 około 50 zdjęć z naszego archiwum prezentowanych było podczas Nocy Muzeów w artystycznej instalacji *Pamięć utracona – o Warszawie*. Autorką projektu jest Katarzyna Wrońska. Nasze fotografie „ożyły” dzięki niezwyklej formie ich prezentacji – w podświetlonych butelkach wypełnionych roztworem chemicznym. Fotografiiom towarzyszyła nastrojowa muzyka grana na żywo przez zespół Cup of Time oraz Marka Papaja. Miesiąc później, w Noc Świętojańską, instalację gościła Sinfonia Varsovia. 25 lipca zdjęcia zostały pokazane w parku Skaryszewskim, a 23 sierpnia w parku Świętokrzyskim, w ramach wydarzeń towarzyszących projektowi *Kantor 2015: poszukiwanie*.
- 13 czerwca zaprezentowaliśmy swoje materiały na VI Warszawskim Pikniku Archiwalnym organizowanym przez Polską Akademię Nauk. Hasłem przewodnim tegorocznej edycji byli cudzoziemscy mieszkańcy stolicy. W AHM znajduje się blisko 50 relacji cudzoziemców, którzy po 1945 roku zamieszcili w Warszawie – ich wspomnienia były najważniejszym elementem naszego programu. Poza tym goście Pikniku mieli okazję skorzystać ze zbiorów AHM *on-line*, zapoznać się z naszymi wydawnictwami papierowymi i multimedialnymi, obejrzeć zrealizowany przez nas film „Warszawiacy nie z tej ziemi”, a także wziąć udział w grze piknikowej, w której nagrodami były publikacje AHM. Dzięki udostępnieniu materiałów na dużym ekranie w grze uczestniczyły całe rodziny.
- W dniach 27–30 lipca zespół AHM prowadził badania terenowe na Zamojszczyźnie. Jego efektem jest 21 relacji ze świadkami historii, nagranych m.in. w Siemnicach, Woźuczynie i Krynicach. Fragmenty wspomnień staną się elementem planowanej na 2016 rok wystawy przedstawiającej twórczość Feliksa Łukowskiego, wiejskiego fotografa działającego na Zamojszczyźnie. Nagrania w całości weszły do zasobów archiwum i dostępne są w Czytelni

Multimedialnej DSH. Projekt realizowany był we współpracy z Działem Wystaw i Publikacji DSH.

- 7 października w Teatrze Powszechnym miał swoją premierę spektakl wieńczący współprowadzone przez DSH warsztaty (HI)STORY LAB, inspirowane realiami lat 90. w Polsce. Opiekunami artystycznymi projektu byli Sebastian Królikowski i Marcin Zbyszyński, związani z Ogniskiem Teatralnym u Machulskich, ze strony AHM warsztaty poprowadziły Maria Buko i Karolina Jastrzębska-Mitzner. Scenariusz spektaklu powstał w oparciu o wywiady wideo, które uczestnicy nagrali ze swoimi rodzicami. Przedstawienie okazało się na tyle udane, że zostało wystawione ponownie – na zakończenie Festiwalu Korczakowskiego.
- Archiwum Historii Mówionej włączyło się także do akcji *Dzień solidarności z uchodźcami*. 15 października w Teatrze Powszechnym odbyła się otwarta próba spektaklu *To jest Europa?* – historii stworzonej przez uczestników (głównie obcokrajowców) warsztatów fundacji Strefa WolnoSłowa. Twórcy postanowili wpleść w próbę fragmenty relacji z Archiwum Historii Mówionej – wspomnienia Polaków – uchodźców z II wojny światowej. Zderzenie historii sprzed 70 lat z historią współczesną okazało się bardzo interesujące i poruszające.
- 7 listopada w Warszawie odbył się spacer śladami wierszy Piotra Mitznera – *Wybór*. Uczestnicy gry wraz z artystami, animatorami i miłośnikami literatury odwiedzili nieoczywiste miejsca na mapie warszawskiego Śródmieścia, w których tworzyli instalację osnutą wokół wierszy profesora. Organizatorami spaceru byli Dom Wydawniczy tChu oraz Games Development. W grze wykorzystano ponad 40 fragmentów dźwiękowych ze zbiorów Archiwum Historii Mówionej.
- W 2015 roku nawiązaliśmy współpracę z Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku wokół projektu wydawniczego *Wojna i pamięć. Relacje żołnierzy Ludowego Wojska Polskiego*. Publikacja oparta będzie na wywiadach biograficznych zgromadzonych w Archiwum Historii Mówionej. Jej premiera planowana jest na koniec 2016 roku.
- Drugim dużym projektem wydawniczym, który rozpoczęliśmy w 2015 roku, jest książka poświęcona losom kobiet więzionych w niemieckich obozach koncentracyjnych, sowieckich łagrach i stalinowskich więzieniach (tytuł roboczy: *Kobiety wobec totalitaryzmu*). W publikacji znajdzie się około 20 relacji z naszych zbiorów. Chcemy spojrzeć na trudną, XX-wieczną historię przez pryzmat kobiecego doświadczenia, jednocześnie ukazując indywidualny charakter tych wyjątkowych opowieści. Publikacja została dofinansowana ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

W 2015 roku pracownicy i współpracownicy AHM wzięli udział w następujących **spotkaniach, seminariach i warsztatach**:

- 23 stycznia, Ośrodek Kultury Bemowo – warsztaty dotyczące nagrywania relacji z byłymi i obecnymi mieszkańcami Osiedla „Przyjaźń” na Bemowie. Warsztaty organizowała Grupa Odkrywkowa Osiedla „Przyjaźń”, wzięli w nich udział pracownicy Bemowskiego Centrum Kultury, praktykanci z Akademii Pedagogiki Specjalnej i Instytutu Kultury Polskiej UW. Zajęcia prowadzili dr Piotr Filipkowski (IFiS PAN) i dr Jarosław Pałka (DSH).
- 30 stycznia, DSH – spotkanie promujące książkę *Wojna na Kaszubach. Pamięć polskich i niemieckich świadków*. Publikacja, wydana przez Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, w partnerstwie z DSH i OK, oparta jest na zbiorach AHM i obejmuje wyjątkowo skomplikowany okres w XX-wiecznej historii Kaszub – od lat 20. do 50. Gośćmi spotkania byli autorzy książki: Katarzyna Madoń-Mitzner (DSH) i Roland Borchers (Freie Universität z Berlina) oraz Piotr Filipkowski (PAN). Prowadzenie: Dominik Czapigo (FOK). Fragmenty książki czytali aktorzy.
- 11 lutego, DSH – spotkanie z fotoreporterem i świadkiem historii Mariuszem Szyperko (którego relacja znajduje się w zbiorach AHM) w cyklu „Fotoreporterzy w PRL-u”. Wieczór prowadził Dominik Czapigo (FOK). Spotkanie przygotowane we współpracy z Działem Animacji.

- 17 lutego, DSH – spotkanie promujące książkę *Powroty. Warszawa 1945–46*. Gośćmi wieczoru byli bohaterowie publikacji – świadkowie historii – oraz jej autorka Magda Szymańska (DSH). Spotkanie poprowadził Dominik Czapigo (FOK). Fragmenty książki czytali aktorzy. Spotkanie przygotowane we współpracy z Działem Animacji oraz Działem Wystaw i Publikacji.
- listopad 2014 – marzec 2015, Ośrodek KARTA – pięć warsztatów dotyczących *oral history* dla przedstawicieli organizacji pozarządowych prowadzących archiwa społeczne. O specyfice tego typu archiwum na przykładzie Archiwum Historii Mówionej opowiadali Dominik Czapigo (FOK) i Anna Maciąg (FOK).
- 17 marca, klub „Jaś Kowalski” w Bytowie na Kaszubach – prezentacja książki *Wojna na Kaszubach. Pamięć polskich i niemieckich świadków* z udziałem prof. Cezarego Obracht-Prondzyńskiego oraz Katarzyny Madoń-Mitzner (AHM), Rolanda Borchersa (FUB) i Piotra Filipkowskiego (IFiS PAN).
- 18 marca, Gdańsk – zorganizowana przez Muzeum II Wojny Światowej prezentacja książki *Wojna na Kaszubach. Pamięć polskich i niemieckich świadków* z udziałem prof. Cezarego Obracht-Prondzyńskiego oraz Katarzyny Madoń-Mitzner (AHM), Rolanda Borchersa (FUB) i Piotra Filipkowskiego (IFiS PAN). Spotkanie prowadził Piotr Majewski, wicedyrektor MIIW.
- 15 kwietnia, DSH – zajęcia dla studentów Instytutu Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego na temat przeprowadzania i archiwizowania relacji AHM. Zajęcia poprowadził dr Jarosław Pałka (DSH).
- 24 kwietnia, DSH – zajęcia dla studentów historii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II z Krakowa. Studenci zapoznali się ze specyfiką źródeł gromadzonych przez AHM. Zajęcia poprowadzili Anna Maciąg (FOK) i dr Jarosław Pałka (DSH).
- 5 maja, DSH – uroczyste spotkanie z byłymi więźniami obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen w 70. rocznicę jego wyzwolenia. Spotkanie, na którym zaprezentowano m.in. filmowy montaż fragmentów relacji byłych więźniów obozu (ze zbiorów AHM), poprowadzili Katarzyna Madoń-Mitzner (DSH) i dr Piotr Filipkowski (PAN). We współpracy z Działem Animacji.
- 19 czerwca, Uniwersytet Łódzki – w trakcie seminarium Badań Biograficznych prowadzonych przez Instytut Socjologii UŁ Jarosław Pałka (DSH) i Karolina Żłobecka (UJ) zaprezentowali projekt *Relacje biograficzne żołnierzy Ludowego Wojska Polskiego* realizowany przez DSH we współpracy z Instytutem Socjologii UŁ.
- 23 czerwca, DSH – warsztaty dotyczące historii mówionej dla gimnazjalistów i uczniów szkół ponadgimnazjalnych organizowane przez Dział Edukacji DSH dla Instytutu Papieskiego Jana Pawła II. Wzięli w nim udział laureaci konkursu dziennikarskiego, w ramach którego nagrywano relacje świadków historii. Zajęcia poprowadził Jarosław Pałka (DSH).
- 27 sierpnia, Program II Polskiego Radia – Archiwum Historii Mówionej było bohaterem audycji Aldony Łaniewskiej-Woźń z cyklu *Spotkania po zmroku*. Słuchacze mieli okazję dowiedzieć się, na czym polega wyjątkowość historii mówionych, a także wysłuchać wybranych fragmentów relacji z naszego archiwum. W programie udział wzięły Katarzyna Madoń-Mitzner (DSH) i Maria Buko (DSH). Całość można wysłuchać na stronie radia: <http://www.polskieradio.pl/8/3869/Artykul/1495584,5-tysiecy-opowiesci-o-zyciu-w-Polsce-w-XX-wieku>.
- 28 sierpnia, DSH – współprowadzenie warsztatów (HI)STORY LAB, inspirowanych realiami lat 90. w Polsce. Zajęcia poprowadziły Maria Buko (DSH) i Karolina Jastrzębska-Mitzner, (Fundacja Wspierania Rozwoju i Edukacji „Innowatorium”). Uczestnicy warsztatu poznali historię mówioną od strony teoretycznej i praktycznej, w ten sposób przygotowując się do nagrania relacji.
- 4 grudnia, Muzeum Warszawy – międzynarodowa konferencja naukowa *Skąd się wzięli warszawiacy? Konsekwencje społeczne, ekonomiczne i kulturowe migracji*. Jednym z prelegentów była Katarzyna Madoń-Mitzner (DSH), która opowiedziała o naszym projekcie *Warszawa*

wielonarodowa. *Cudzoziemscy mieszkańcy stolicy 1945–89* i zaprezentowała fragmenty nagranych w nim relacji wideo.

2. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Działania publiczne podejmowane przez DSH są na bieżąco dokumentowane fotograficznie. W roku 2015 wykonanych zostało ponad **5300 zdjęć** ze **121 wydarzeń** organizowanych lub współorganizowanych przez DSH. Gościliśmy historyków, varsavianistów i specjalistów z różnych dziedzin nauki, krytyków filmowych, fotografów, pisarzy, dziennikarzy, aktorów, reżyserów, dyplomatów, świadków historii i gości specjalnych. Do naszego archiwum włączyliśmy m.in. fotografie Swietłany Aleksijewicz, Andy Rottenberg, Andrzeja Titkova, Włodzimierz Cimoszewicza, Ambasadora Niemiec Rolfa Nikela i prof. Klaus Ziemera.

W archiwum fotograficznym posiadamy duży zbiór zdjęć osób ze świata nauki i kultury, których gościliśmy w Domu Spotkań z Historią, są to m.in. Jerzy Gruza, Krzysztof Krauze, Bartek Konopka, Borys Lankosz, Alan Starski, fotografowie: Alfredo Cunhi, Chris Niedenthal, Tadeusz Rolke, Tomasz Tomaszewski, Piotr Wójcik; aktorzy i twórcy teatralni: Ewa Dałkowska Janusz Gajos, Maja Komorowska, Eryk Lubos, Anna Seniuk, Maria Seweryn, Łukasz Simlat, Tadeusz Słobodzianek; pisarze, publicyści, reporterzy, dziennikarze: Barbara Wachowicz, Adam Michnik, Angelika Kuźniak, Małgorzata Rejmer, Tadeusz Sobolewski, Jacek Sieradzki oraz goście specjaliści, m.in. prof. Władysław Bartoszewski, prof. Erhard Busek, Jadwiga Kaczorowska (córka prezydenta Ryszarda Kaczorowskiego), prof. Irena Lipowicz (b.Rzecznik Praw Obywatelskich), Anna Świdnicka (córka prezydenta Kazimierza Sabbata), Aneta Kręglińska, Janina Ochojska, Jerzy Owsiak.

FILMOTEKA

W 2015 roku Filmoteka zorganizowała 216 pokazów związanych tematycznie z wystawami i innymi wydarzeniami odbywającymi się w DSH, rocznicowe projekcje specjalne oraz pokazy w cyklach filmowych: „**Kino, kawa i Warszawa**”, „**Drugie spojrzenie. II wojna światowa w filmie montażowym**” „**Kino kresowe**” (opis w części dotyczącej Warszawskiej Inicjatywy Kresowej), „**Spojrzenie Ulissesa – współczesne kino europejskie o migracjach**” (szczegóły cyklu znajdują się w części „Edukacja”) oraz cykl wakacyjnych pokazów plenerowych organizowanych wraz z Urzędem Dzielnicy Wola „**Kino latem pachnące**”. Filmoteka koordynuje także działalność edukacyjnego **klubu filmowego** „**Przez kino do historii**” oraz organizuje pokazy towarzyszące spotkaniom, wystawom i rocznicom. Prowadzi także regularną rejestrację filmową wybranych spotkań odbywających się w DSH oraz udostępnia nagrane materiały filmowe na swojej stronie www.dsh.waw.pl i w serwisie YouTube.

Filmoteka występuje także w roli koproducenta historycznych filmów dokumentalnych. W omawianym okresie współprodukowaliśmy: film o księdzu Janie Twardowskim pod tytułem *Czas niedokończony* (2015, 40’) w reżyserii Dariusza Gajewskiego, którego głównym producentem była Wytwórnia Filmów Dokumentalnych i Fabularnych; film biograficzny „Radosław. Prolog” (2015, 25’) w reż. Małgorzaty Bramy o Janie Mazurkiewiczu, generale Wojska Polskiego, dowódca Zgrupowania AK „Radosław” w Powstaniu Warszawskim oraz film w formie animacji komputerowej 3D „Warszawa 1935, część II”, którego premiera przewidziana jest na rok 2016. Byliśmy także partnerem wydania DVD pierwszej części animacji „Warszawa 1935”.

Pracownia zajmowała się także przygotowaniem filmowych materiałów archiwalnych towarzyszących następującym ekspozycjom: *Powrót do życia. Ocalone dzieci w klasztorze Indersdorf 1945–1946* oraz *Fala za falą. Życie codzienne na okrętach polskiej Marynarki Wojennej w okresie II wojny światowej*.

I. Cykle filmowe

- 1) „**Kino, kawa i Warszawa**” to weekendowy cykl filmowy Domu Spotkań z Historią. Zapraszaliśmy mieszkańców stolicy, by w kameralnej atmosferze, przy filiżance kawy, oglądali filmy o Warszawie lub z Warszawą w tle. Sięgaliśmy do różnych okresów (od filmów przedwojennych do współczesnych) i gatunków – wszystkie je łączy Warszawa, która jest tłem rozgrywającej się akcji. Filmy fabularne poprzedzane były kroniką lub krótkim dokumentem o tematyce varsavianistycznej. W kawiarence serwowano kawa (po przystępnych cenach), dział edukacji prowadził w

trakcie projekcji bezpłatne warsztaty edukacyjne (varsavianistyczno-plastyczne), co czyniło cykl atrakcyjnym dla całych rodzin. Cykl realizowany był we współpracy z Telewizją Kino Polska oraz Studium Filmowym KADR. W pierwszej połowie 2015 roku przedstawiliśmy następujące filmy:

11 stycznia 2015 – *Neonowa krowa* (anim., 1987, 7’); *Neon* (dok., 2014, 52’), reż. Eric Bednarski, *Neonowiec* (dok., 2009, 7’), reż. Anna Brzezińska
25 stycznia 2015 – *Beata* (fab., 1964, 97’), reż. Anna Sokolowska
8 lutego 2015 – *Irena do domu* (fab., 1955, 90’), reż. Jan Fethke
15 lutego 2015 – *Sam na sam* (fab., 1977, 82’), reż. Andrzej Kostenko
8 marca 2015 – *City* (dok., 1978, 13’); *Najważniejszy dzień życia* – odc. *Gra* (fab., 1974, 63’), reż. Andrzej Konic
22 marca 2015 – *1968. Szczęśliwego Nowego Roku* (fab., 1993, 89’), reż. Jacek Bromski
12 kwietnia 2015 – *W tym miejscu...* (dok., 1975, 14’), reż. Tomasz Zygadło, *Praskie pożegnania: Album* (dok., 1976, 19’), *Wielki kram* (dok., 1977, 11’), *Galeria* (dok., 1977, 16’), reż. Tadeusz Makarczyński; *Kolorowe podwórka* (dok., 2011, 23’), reż. Krzysztof Kownas. 19 kwietnia 2015 – *Za zasłoną* (fab., 1938, 59’), reż. Tadeusz Chrzanowski; *Warszawska niedziela* (dok., 1938, 8’) 17 maja 2015 – *Wielka majówka* (fab., 1981, 86’), reż. Krzysztof Rogulski
24 maja 2015 – *Nowe legendy miejskie: Pan Sówka i fryzjer z Targówka* (fab., 2007, 12’), reż. Lesław Dobrucki, Marzena Popławska, Joanna Pawluśkiewicz; *Pragenia* (fab., 2008, 6’), reż. Maciej Olbrycht, Wojciech Zieliński, Zęboludy (fab., 2007, 8’), reż. Lesław Dobrucki. oraz *Wojna domowa*, odc. *Sila wyobraźni* (fab., 1966, 39’), reż. Jerzy Gruza
7 czerwca 2015 – *Jak będziemy mieszkać?* (dok., 1971, 27’), reż. Jerzy Kaden; *Pocztówki z republiki absurdu* (dok., 2014, 45’), reż. Jan Holoubek
21 czerwca 2015 – *Upał* (fab., 1964, 81’), reż. Kazimierz Kutz.

- 2) **„Przez kino do historii”** – klub filmowy, prowadzony przez **prof. Eugeniusza Cezarego Króla**, historyka, politologa i filmoznawcę z Instytutu Studiów Politycznych PAN. Autor opowiada o wpływie propagandy i cenzury na kinematografię, odnosząc się do rzeczywistych wydarzeń historycznych i zarazem fabuły filmowej. Od września 2012 roku cykl zmienił formułę na klubową, spotkania mają charakter zamkniętych zajęć edukacyjnych (wstęp za okazaniem karty klubowej). Pokazujemy filmy, które odegrały istotną rolę w historii kinematografii i w propagandzie XX wieku, stanowiąc ważne świadectwa historyczne minionej epoki. Dyskutujemy o obrazach powstałych m.in. w Polsce, Związku Radzieckim, III Rzeszy i w faszystowskich Włoszech.

- 3) **Cykl „Drugie spojrzenie – II wojna światowa w filmie montażowym”** – współfinansowany przez Polski Instytut Sztuki Filmowej – to przegląd filmów montażowych (*found footage films*), poświęconych II wojnie światowej. Cykl prowadzi reżyser i dokumentalista, wykładowca PWSTiF Maciej Drygas, a każdemu pokazowi towarzyszy dyskusja z udziałem ekspertów:

6 maja 2015 – *Ciemności skryją ziemię* (Wielka Brytania, 2014, 75’) reż. Andre Singer, goście: Maciej Drygas, Paweł Sawicki (Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau) oraz Jacek Petrycki, operator filmowy

8 maja 2015 – pokaz specjalny filmów archiwalnych z 1945 roku

19 maja 2015 – *Zwyczajny faszyzm* (ZSRR, 1965, 130’), reż. Michaił Romm, goście: Maciej Drygas, dr Kazimierz Wóycicki (dziennikarz, politolog, wykładowca Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego)

9 czerwca 2015 – *Hitler’s Hit Parade* (Niemcy, 2005, 76’) reż. Oliver Axer, Susanne Benze, goście: Maciej Drygas, Cay Wesnigk (producent filmu), prof. Eugeniusz Cezary Król (Instytut Studiów Politycznych PAN)

22 września 2015 *Blokada* (Rosja, 2006, 52’), reż. Sergiej Łoźnica, goście: Maciej Drygas, Zbigniew Gluza (prezes Fundacji Ośrodka KARTA)

20 października *Zamęt. Kronika rodzinna* (Holandia, 1997, 60’), reż. Péter Forgács, goście: Maciej Drygas, Péter Forgács

24 listopada *Niedokończony film* (Izrael, 2011, 88), reż. Yael Hersonski, goście: Maciej Drygas, prof. Jacek Leociak

15 grudnia *The Atomic Café* (USA, 1982, 86’), reż. Jayne Loader, Kevin Rafferty, Pierce Rafferty, goście: Maciej Drygas, prof. Bohdan Szklarski (Ośrodek Studiów Amerykańskich UW, Collegium Civitas).

- 4) **„Kino pachnące latem”** – cykl wakacyjnych plenerowych pokazów filmowych w sobotnie wieczory dla tych wszystkich, którzy spędzając wakacje w mieście, chcieli poczuć klimat lata. Akcja pokazywanych filmów rozgrywa się w latem, jednak każda historia przenosiła nas w inny czas i miejsce. Pokazy odbywały się w parku Moczydło i w Wola Park. Partnerami projektu byli: Urząd Dzielnicy Wola m. st. Warszawy oraz Wola Park

11 lipca, 21.30, park Moczydło, *Motyle* (1972, 79’), reż. Janusz Nasfeter

18 lipca, 21.30, park Moczydło, *Dzień wielkiej ryby* (1996, 69’), reż. Andrzej Barański

25 lipca, 21.30, park Moczydło, *Karate po polsku* (1982, 88’), reż. Wojciech Wójcik

1 sierpnia, 21.00, park Moczydło, *Jutro idziemy do kina* (2007’, 101), reż. Michał Kwieciński

8 sierpnia, 21.00, Wola Park, *Rejs* (1970, 65’), reż. Marek Piwowski

15 sierpnia, 21.00, park Moczydło, *Zapach psiej sierści* (1981, 100’), reż. Jan Batory

22 sierpnia, 21.00, Wola Park, *Lato miłości* (2004', 86'), reż. Paweł Pawlikowski
29 sierpnia, 21.00, park Moczydło, *Pornografia* (2003, 117'), reż. Jan Jakub Kolski.

- 5) **W cyklu „Polska Szkoła Dokumentu”** organizowanym przez Dom Spotkań z Historią oraz Narodowy Instytut Audiowizualny. Pokazujemy wybitne polskie filmy dokumentalne. Spotkania prowadzi krytyk filmowy Tadeusz Sobolewski, redaktor filmowej serii Polskiej Szkoły Dokumentu wydanej przez Narodowy Instytut Audiowizualny, z której pochodzą prezentowane filmy. W 2015 roku odbyło się jedno spotkanie:

6 marca – pokaz filmów *Daj mi to* (1988, 26'), *Dziennik pisany pod wulkanem* (1995, 59') Andrzeja Titkova oraz spotkanie z reżyserem.

- 6) **„Powroty”** – weekendowy cykl pokazów filmowych w związku z rocznicą powrotów Warszawiaków do stolicy w 1945 roku. Prezentowane były archiwalne materiały i kroniki filmowe poświęcone tuż powojennej Warszawie:

17 stycznia 2015, godz. 14.00: pokazy filmów dokumentalnych (część 1): *Punkt na mapie* (1985, 22') Grzegorz Lasota; *Kalendarz Warszawski* (1974, 12') Tadeusz Makarczyński; *Ballada F-moll* (1945, 10') Andrzej Panufnik; *Ulica Brzozowa* (1947, 9') Wojciech Jerzego Has i Stanisław Różewicz; kroniki z 1945 roku.

18 stycznia 2015, godz. 14.00: pokazy filmów dokumentalnych (część 2): *Powrót* (1985, 20') i *Suita warszawska* (1946, 18') Tadeusza Makarczyńskiego, duński dokument z 1948 pokazujący wstrząsające warunki życia w powojennej Polsce, kroniki z 1945 roku, godz. 16.00: *Co ty tu robisz człowieku?* – pierwszy odcinek serialu „Dom” wraz z komentarzem varsavianisty Krzysztofa Jaszczyńskiego.

- 7) **Pokazy filmowe w cyklu „Wielka wojna w filmie”** towarzyszące wystawie *Wielka wojna na wschodzie* wraz z komentarzem autora wystawy Tomasza Kuby Kozłowskiego:

31 stycznia 2015 – *Dodek na froncie* (1936, 81'), reż. Michał Waszyński

7 lutego 2015 – *Czterdziestu czterech* (1957, 108') reż. Pal'o Bielik

15 marca 2015 – *Signum Laudis* (fab., Czechosłowacja, 1980, 84'), reż. Martin Holly.

8) **Inne pokazy filmowe**

- 10 stycznia – wspomnienie o Tadeuszu Konwickim w związku ze śmiercią artysty *Przechodzień* (dok., 1984, 36'), reż. Andrzej Titkow – *Ostatni dzień lata* (fab. 1958, 59'), reż. Tadeusz Konwicki
- 27 stycznia 2015 – *Pizza w Auschwitz* (Izrael, dok., 2008, 66'), reż. Moshe Zimmerman
- 14 lutego 2015 – Pokaz filmu dokumentalnego *Tonia i jej dzieci* (2011, 57') i spotkanie z reżyserem Marcelem Łozińskim
- 1 marca 2015 – obchody Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych *Inka 1946* (2006, 84'), reż. Natalia Koryncka-Gruz
- 10 kwietnia 2015 – 75. rocznica zbrodni katyńskiej: *Widziałem kata* (2009, 29'), reż. Natasza Lo; *Pamięć i ból Katyń* (1991, 58'), reż. Aleksandr Marinczenko i Władimir Figanow
- 25 kwietnia 2015 – 41. Rocznic Rewolucji Goździków *Luzytańska iluzja* (dok., 2010, 65'), reż. Joao Canijo
- 28 kwietnia 2015 – pokazy towarzyszące konferencji „II wojna – edukacja i pamięć dla pokoju” *Kamienie na szaniec* (reż. Robert Gliński, Polska 2014, 107'), *Czas honoru* (odcinek Warszawa), (reż. Jan Hryniak, Polska 2014, 50'), *Bitwa o Warszawę* (reż. Wanda Kościa, Polska 2005, 47')
- 2–3 maja 2015 – pokazy specjalne w ramach wspomnienia zmarłego profesora Władysława Bartoszewskiego – *Bartoszewski. Droga* (2012, 71'), reż. Artur Więcek
- 7, 9–10 maja 2015 – pokazy związane z 70. Rocznicą zakończenia II wojny światowej, *Zwycięstwo* (1975, 91'), reż. Jerzy Passendorfer; *Prawo i pięść* (1964, 92'), reż. Jerzy Hoffman, Edward Skórzewski; *Zagłada Berlina* (Polska Kronika Filmowa nr 15–17/1945, 20'), reż. Jerzy Bossak; *Krzyż walecznych* (fab., 1958, 84'), reż. Kazimierz Kutz
- W ramach festiwalu „Wyłącz System”: **23 maja 2015** – pokaz filmu Ryszarda Bugajskiego *Przysłuchanie* oraz spotkanie z reżyserem Andrzejem Wajdą, **2 czerwca 2015** – pokaz dokumentu Anny Szczeptańskiej *My filmujemy naród* (Polska–Francja, 2014) o relacji między twórcami a władzą z perspektywy polskiej kinematografii przed 1989, **4 czerwca 2015 – 1989** (Polska, 2014), reż. Michał Bielawski.

EDUKACJA

Zajęcia edukacyjne prowadzone są w ścisłym powiązaniu z bieżącą działalnością DSH, a ich tematyka związana jest z aktualnie prezentowanymi wystawami, publikacjami DSH oraz rocznicowymi wydarzeniami specjalnymi. Zajęcia prowadzone są przy użyciu nowoczesnych środków audiowizualnych. Uczestnicy pracują ze źródłami: analizują materiały ikonograficzne, słuchają relacji świadków, oglądają filmy fabularne i dokumentalne.

Proponujemy różne formy zajęć: warsztaty, spotkania filmowe, zwiedzanie wystaw, spotkania ze świadkami historii, gry miejskie, spacer z przewodnikiem. Oferta ma charakter interdyscyplinarny i poszerza program nauczania przedmiotów humanistycznych: historii, wiedzy o społeczeństwie, języka polskiego i wiedzy o kulturze. Prowadzimy zajęcia dla wszystkich grup wiekowych: uczniów szkół podstawowych, gimnazjów i szkół średnich, studentów, grup międzynarodowych, dorosłych, a także osób z niepełnosprawnością intelektualną i wzrokową oraz z autyzmem. Ponadto organizujemy konferencje i seminaria metodyczne dla nauczycieli i animatorów kultury.

Zajęcia prowadzimy w nowoczesnym, otwartym w 2011 roku, centrum edukacji — **Laboratorium historii XX wieku**. Laboratorium składa się z trzech pracowni: sali seminaryjno-warsztatowej, pracowni do wszechstronnej edukacji dzieci w wieku wczesnoszkolnym oraz sali komputerowej z dostępem do zbiorów Archiwum Historii Mówionej oraz USC Shoah Foundation Institute for Visual History and Education. Duże zainteresowanie odwiedzających wzbudza pracownia dla dzieci, która została ulokowana w dawnym skarbcu bankowym (budynek, w którym aktualnie znajduje się DSH wzniesiono w latach 30. XX wieku na potrzeby Banku Cukrownictwa z Poznania).

I. CYKLE MULTIMEDIALNYCH WARSZTATÓW EDUKACYJNYCH

1. Oblicza totalitaryzmu

W 2015 roku kontynuowaliśmy cykl warsztatowy *Oblicza totalitaryzmu*, który zapoczątkowany został w związku z pokazywaną w DSH wystawą pod tym samym tytułem. Znaczącym walorem warsztatów jest wykorzystanie bogatego zestawu materiałów źródłowych: relacji świadków, listów, dokumentów oraz źródeł ikonograficznych: fotografii, materiałów propagandowych, a także fragmentów kronik i filmów archiwalnych. Cykl obejmuje następujące tematy warsztatów:

- *Totalitaryzm – geneza i mechanizmy działania*
- *Propaganda i karykatura w służbie totalitaryzmu*
- *Ludzie i wojna: początek drugiej wojny światowej w relacjach świadków*
- *Życie codzienne w okupowanej Warszawie*
- *Życie codzienne w getcie warszawskim*
- *Doświadczenia Żydów ukrywających się po aryjskiej stronie*
- *Powstanie w getcie warszawskim*
- *Więźniowie obozów koncentracyjnych – relacje ocalałych z Mauthausen*
- *Kobiety w systemach totalitarnych.*

2. Pamiętanie Peerelu

Cykl warsztatów stanowiących część projektu historii mówionej: *Pamiętanie Peerelu. Opowieści o wspólnych i indywidualnych sposobach na system: 1956–1989* prowadzonego przez pisarkę i dziennikarkę Ankę Grupińską. Celem projektu jest przybliżenie uczniom historii Peerelu przez indywidualne doświadczenia uczestników wydarzeń. Zajęcia prowadzone są metodami aktywizującymi – uczniowie zapoznają się z relacjami świadków, zdjęciami, filmami i dokumentami. W ramach programu nauczyciele otrzymują bezpłatne notesy edukacyjne. Notesy składają się z fragmentów wywiadów opatrzonych komentarzem. Zawierają także „Pomocnik dla nauczyciela i ucznia”, obejmujący kalendarium wydarzeń, krótkie biogramy bohaterów opowieści, słowniczek pojęć oraz gotowe scenariusze lekcji. Tematy warsztatów:

- *Solidarność – historia i etos*
- *Marcowe rozstania '68*
- *Grudzień '81*
- *Czerwiec '89 – koniec systemu*
- *Życie codzienne w Peerelu*
- *Drukarze – drugi obieg*
- *Kościół w Polsce Ludowej – ile czołgów ma papież?*
- *Komitet Obrony Robotników – Karta 77.*

3. Filmowy PRL

Uzupełnieniem warsztatów „Pamiętanie Peerelu” jest cykl filmowy adresowany do uczniów szkół ponadgimnazjalnych. W ramach spotkania odbywa się projekcja kronik filmowych z epoki oraz wprowadzenie w realia historyczne. Po projekcji zapraszamy młodzież do dyskusji. Cykl obejmuje dziesięć filmów w kolejności dekad, o których opowiadają:

- *Popiół i diament* (1958, 97'), reż. Andrzej Wajda
- *Matka Królów* (1982, 127'), reż. Janusz Zaorski
- *Zezowate szczęście* (1960, 107'), reż. Andrzej Munk
- *Zagubione uczucia* (1957, 75'), reż. Jerzy Zarzycki
- *Dreszcze* (1981, 102'), reż. Wojciech Marczewski
- *Człowiek z marmuru* (1976, 153'), reż. Andrzej Wajda
- *Wodzirej* (1977, 104'), reż. Feliks Falk
- *Człowiek z żelaza* (1981, 147'), reż. Andrzej Wajda.

4. Współczesne polskie kino historyczne

Odrębny cykl warsztatów filmowych dotyczy współczesnego kina historycznego. W ramach spotkania odbywa się: prezentacja wprowadzająca w realia historyczne danej dekady, pokaz filmu oraz dyskusja.

- *1920 – bitwa warszawska* (2011, 111'), reż. Jerzy Hoffman
- *Oblawa* (2012, 96'), reż. Marcin Krzysztalowicz
- *Rewers* (2009, 99'), reż. Borys Lankosz
- *Mała Moskwa* (2008, 119'), reż. Waldemar Krzystek
- *Róża* (2011, 98'), reż. Wojciech Smarzowski
- *Różyczka* (2010, 115'), reż. Jan Kidawa-Błoński
- *Czarny czwartek* (2011, 105'), reż. Antoni Krauze.

5. Warsztaty towarzyszące aktualnym wystawom prezentowanym w DSH:

Wielka Wojna na Wschodzie. Od Bałtyku po Karpaty 1914–1918

- *Historia z pocztówki* (szkoły podstawowe)
- *Jak prapradziadek poszedł na wojnę – życie codzienne na froncie I wojny światowej* (szkoły podstawowe)
- *Ludność cywilna w czasie I wojny światowej* (gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne)
- *Wynalazki techniczne i ich rola w I wojnie* (gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne)

Fotoikony w Polsce. Poszukiwanie / głosowanie

- *Historia jednego zdjęcia* (szkoły podstawowe)

Fotografowie I wojny

- *Upadek imperiów i narodziny nowych państw* (gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne).
- *Po wojnie* (szkoły gimnazjalne i ponadgimnazjalne).

Przestrzenie duchowe

- *Warszawa dawniej i dziś – tygiel kultur i religii* (szkoły gimnazjalne i ponadgimnazjalne)

Pierwsi fotografowie Warszawy. Beyer, Brandel, Fajans (szkoły gimnazjalne i ponadgimnazjalne)

- *Warszawa na przełomie XIX i XX wieku w starej fotografii* (szkoły gimnazjalne i ponadgimnazjalne).

Polacy z wyboru. Rodziny pochodzenia niemieckiego w Warszawie w XIX i XX wieku – wystawa w dawnej fabryce Norblina

- *Moje miasto – różne oblicza Warszawy*
- *Aktywny obywatel*
- *Warszawa wielokulturowa wczoraj, dziś i jutro*

- *Czy potrafię być przedsiębiorczy?*
- *Szukamy inspiracji u pradziadków*
- *Dlaczego ważna jest harmonia w przestrzeni miejskiej?*
- *Czy folklor może być trendy?*
- *Czy jestem warszawiakiem z wyboru?*

6. Zajęcia plastyczno-historyczne

Stałym zainteresowaniem cieszy się cykl zajęć przeznaczony dla uczniów szkół podstawowych:

- ***W co się bawił pradziadek?*** – o dawnych zabawach, grach i zabawkach.
- ***Moda w czasach prababci i pradziadka*** – w czasie zajęć dzieci poznają życie codzienne, rozrywki oraz modę z okresu dwudziestolecia międzywojennego.
- ***Symbole w Warszawie***. Żółty znak z czerwoną literą M, czarna wstążka na fladze... W czasie warsztatów poznajemy, malujemy, wyklejamy i umieszczamy na makiecie miasta różne symbole.
- ***Wysportowana Warszawa***. Uczniowie dowiadują się, dlaczego sto lat temu jazda na rowerze była czymś wyjątkowym i kto wówczas pływał po Wiśle.
- ***Papusza – dziewczyna z lasu***. Podczas warsztatów dzieci dowiadują się, czym były tabory cygańskie, jak się mieszkało w lesie i jaką cenę zapłaciła pierwsza cygańska poetka za zdradzenie tajemnicy swego klanu. Dzieci poznają wiersze Papuszy i robią do nich ilustracje.
- ***Od Białoleki po Ursynów***. Dlaczego osioł żyjący w Lasku Bielańskim ma na imię Franciszek? Gdzie na Bemowie startują szybowce? Skąd się wzięły fińskie domki w Śródmieściu? Dlaczego kamienice na Pradze nazywane są studniami? Zajęcia o tym, że Warszawa to nie tylko Zamek Królewski i Pałac Kultury.
- ***Bajka czeczeńska, wietnamska, litewska, rosyjska, cygańska... Niepotrzebne skreślić***. Teatrzyk cieni, podczas którego uczestnicy dowiadują się ciekawych rzeczy o dzieciach z innych krajów; one też lubią bajki.
- ***To nie było tak***. Dlaczego dwie osoby, które widziały to samo zdarzenie, pamiętają coś zupełnie innego? Jak to możliwe, że nie wystarczy mieć dobry wzrok, by wyraźnie widzieć? Zajęcia o tym, jak oczy i pamięć płatają nam figle.
- ***Babciu, masz dziurawe džinsy!*** – studio fotograficzne, w którym dzieci wcielą się w idoli z dzieciństwa swoich pradziadków, dziadków i rodziców. Podczas zajęć powstaje galeria zdjęć, będąca ilustracją tego, jak zmieniał się wygląd Polaków na przestrzeni XX wieku.
- ***Spotkanie z królem Maciusiem I*** – teatrzyk kukiełkowy.
- ***Gdybym był Kajtusiem Czarodziejem...*** – *siła dziecięcej wyobraźni*.
- ***Czuję, rozumiem, reaguję*** – o umiejętności współodczuwania.

7. Portrety Sprawiedliwych

Co powoduje, że jedni stają się oprawcami a inni zostają bohaterami? Czy bohaterowie należą do kategorii świętych, czy też są zwykłymi śmiertelnikami? Poprzez odwołanie się do indywidualnych doświadczeń, rozbudzanie wyobraźni i wzbudzanie empatii młodzież uczy się, jak ważna jest umiejętność samodzielnego myślenia i reagowania w porę, kiedy jeszcze nie jest za późno. Studiując losy Sprawiedliwych, młodzi ludzie mają szansę przekonać się, iż każdy z nas w obliczu niesprawiedliwości może podjąć suwerenną decyzję. Cykl warsztatów prezentuje wybrane sylwetki osób, które stawiały opór systemom totalitarnym w XX i XXI wieku. W trakcie warsztatów korzystamy ze strony internetowej poświęconej sylwetkom naszych bohaterów www.wefor.eu. Tematy warsztatów:

- *Tadeusz Mazowiecki*
- *Marek Edelman – walczyć w słusznej sprawie*
- *Magdalena Grodzka-Gużkowska*
- *Antonia Locatelli*
- *Anna Politkowska*
- *Jan Karcki*
- *Jan Nowak Jeziorański – rozmowy o patriotyzmie*

- *Władysław Anders*
- *Ks. Jan Zieja.*

8. Warszawa w XX wieku

Warsztaty poświęcone wybranym zagadnieniom dwudziestowiecznej historii Warszawy. Wykorzystujemy unikatowe materiały ikonograficzne, dźwiękowe oraz filmowe. O historii miasta opowiadają nagrania przez Archiwum Historii Mówionej mieszkańcy Warszawy pamiętający stolicę z czasów przedwojennych, okresu okupacji i czasów powojennych:

- *Warszawa na przełomie XIX i XX wieku w starej fotografii*
- *Międzywojenna Warszawa – tygiel kultur i religii*
- *Dzielnica, której nie ma – żydowska dzielnica dawniej i dziś*
- *Życie codzienne w okupowanej Warszawie*
- *Odbudowa Warszawy. Plany i rzeczywistość.*

9. Gra „Segment”

Gra popularyzująca wiedzę o najnowszej historii Polski, w tym historii PRL-u i „Solidarności”. Przygotowana została przez gdańską Fundację „Centrum Solidarności” przy udziale DSH (w opracowaniu warszawskiej wersji scenariusza) i zainstalowana przez nas w Parku Kazimierzowskim, stając się elementem oferty edukacyjnej Domu Spotkań z Historią, a także propozycją edukacyjnej rozrywki dla mieszkańców stolicy. Wszyscy warszawiacy mają możliwość zagrania, a grupy zorganizowane mogą korzystać z pomocy naszego edukatora.

10. Wędrowki po niewidocznej Warszawie

W naszej ofercie edukacyjnej oprócz zajęć dla osób niepełnosprawnych intelektualnie, dzieci autystycznych, dzieci i młodzieży z grup marginalizowanych społecznie znajdują się również zajęcia adresowane do osób niepełnosprawnych wzrokowo. Innowacyjność projektu polega na wykorzystaniu w pracy z niewidomymi relacji świadków z AHM (nagrania dźwiękowe), komunikowaniu się z niewidomymi za pomocą zmysłu dotyku (makiety i mapy), zapachu i smaku. W ramach projektu przygotowaliśmy specjalny zestaw pomocy dydaktycznych w postaci makiet, replik przedmiotów codziennego użytku z epoki. Patronat honorowy nad projektem objął Krzysztof Zanussi.

11. Ścieżki mniejszości

Ścieżki mniejszości to projekt edukacyjny DSH realizowany przez młodzież z warszawskich szkół ponadpodstawowych. W pierwszym etapie projektu uczniowie badali historię i kulturę mniejszości Warszawy. Rezultatem ich pracy są tematyczne trasy spacerowe związane z pamiątkami po mniejszościach zamieszkujących niegdyś stolicę. Uczniowie przygotowali trzy trasy: ścieżkę niemiecką, rosyjską i żydowską. W naszej ofercie znajdują się również spacerowe śladami Ormian i Tatarów. Organizujemy spacer po terenie byłego getta, po żydowskiej Pradze, po cmentarzu żydowskim, szlakiem Pamięci Ofiar i Męczeństwa oraz śladami Janusza Korczaka.

II. ZAJĘCIA DLA STUDENTÓW

W roku akademickim 2014/2015 prowadziliśmy seminarium dla studentów:

Europejski konflikt pamięci i problematyka historyczna w stosunkach polsko-niemieckich

Konwersatorium organizowane w ramach Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego prezentuje współczesne spory związane z pamięcią historyczną, zarówno w kontekście polskim, jak i ogólnoeuropejskim, ukazuje znaczenie debat publicznych, pozwala zrozumieć rolę tematyki historycznej w stosunkach międzynarodowych i dialogu społeczeństw. Zajęcia prowadzone były przez dr. Kazimierza Wóycickiego.

III. SPOTKANIA SPECJALNE

1. Akcja „Zima w mieście”

W dniach 19–30 stycznia prowadziliśmy warsztaty historyczno-plastyczne dla dzieci uczestniczących w akcji „Zima w mieście”. Przeprowadziliśmy 49 zajęć, w których wzięło udział ponad 1100 uczniów.

W tym roku prowadziliśmy następujące zajęcia: *Historia z pocztówki, Jak prapradziadek poszedł na wojnę – życie codzienne na froncie I wojny światowej, To nie było tak – o figlach, jakie płata nam pamięć.*

2. Akcja „Lato w mieście”

W dniach 1–17 lipca prowadziliśmy warsztaty historyczno-plastyczne dla grup dzieci uczestniczących w akcji „Lato w mieście”. Przeprowadziliśmy 41 warsztatów, w których uczestniczyło 680 uczniów. Zajęcia przygotowane zostały na bazie scenariuszy pochodzących z przewodnika dla nauczycieli *Po-lacy z wyboru. Rodziny pochodzenia niemieckiego w Warszawie w XIX i XX wieku* przygotowanego przez FWPN i DSH. Nauczyciele korzystający z naszej oferty otrzymali również bezpłatny pakiet edukacyjny zawierający scenariusze zajęć. Tematy warsztatów:

- *Przedsiębiorczy pradziadek*
- *Czy folklor może być trendy?*
- *Czy jestem Warszawiakiem z wyboru?*

3. Warsztaty rodzinne

W 2015 roku kontynuowaliśmy cykl warsztatów rodzinnych dla dzieci i ich opiekunów towarzyszący pokazom filmowym „Kino, kawa i Warszawa”. Spotkania odbywały się dwa razy w miesiącu (w niedzielę o godzinie 16.00). W warsztatach wzięły udział dzieci w wieku 4–12 lat. Daty i tematy warsztatów:

- 8 lutego – *Historia z pocztówki*
- 15 lutego – *Jak pradziadek poszedł na wojnę*
- 8 marca – *To nie było tak – o figlach, jakie płata nam pamięć*
- 22 marca – *W co się bawił pradziadek?*
- 12 kwietnia – *Jak mieszkał pradziadek*
- 19 kwietnia – *Moda w czasach prababci i pradiadka*
- 10 maja – *Jacek i Agatka, czyli dobranocki dziadków*
- 24 maja – *Papusza – dziewczyna z lasu*
- 7 czerwca – *Warszawskie kamienice i ich mieszkańcy*
- 21 czerwca – *Symbole w Warszawie.*

4. Festiwal „Wyłącz System”, vol. 7, 5 czerwca, warsztaty dla dzieci *Pieczętka cenzora i niecen-zuralne słowa*

Z okazji 26. rocznicy wyborów 4 czerwca 1989 przygotowaliśmy zajęcia przybliżające dzieciom realia epoki, w których żyli ich rodzice i dziadkowie. W trakcie zajęć wybraliśmy się w podróż w czasie do urzędu cenzorskiego; dzieci poznawały warunki życia w totalitarnym państwie, gdzie nie ma wolności słowa. Zastanawiały się nad tym, czy we własnym życiu stosują cenzurę i czy inni stosują ją wobec nich. Stworzyliśmy listę słów, których w różnych sytuacjach nie wypada używać, ponieważ są niecenzuralne, następnie wspólnie je oceniliśmy. Każdy uczestnik warsztatu otrzymał przydatny na co dzień „Zestaw cenzora”.

5. Ogród Sprawiedliwych w Warszawie

5 czerwca 2014 na warszawskiej Woli został otwarty pierwszy w Polsce Ogród Sprawiedliwych, w którym honorowani są ludzie, którzy ryzykowali własnym życiem, aby ocalić innych oraz ci, którzy występowali w obronie ludzkiej godności w okresie totalitaryzmu nazistowskiego i komunistycznego, w czasie ludobójstw i masowych mordów oraz wszystkich zbrodni przeciwko ludzkości popełnionych w XX i XXI wieku.

Działania popularyzujące ideę honorowania Sprawiedliwych rozpoczęły się już w roku 2012, a 6 marca 2013 obchodziliśmy po raz pierwszy Europejski Dzień Pamięci o Sprawiedliwych ustanowiony decyzją Parlamentu Europejskiego 10 maja 2012 roku.

6 marca 2013 w DSH powołano Komitet Honorowy Obchodów Europejskiego Dnia Pamięci o Sprawiedliwych, na czele którego stanął premier Tadeusz Mazowiecki. Podczas drugiego posiedzenia Komitetu (17 lutego 2014 roku) pod przewodnictwem nowego przewodniczącego Zbigniewy Gluzy, Prezesa Ośrodka KARTA, przyjęto propozycję zgłoszoną przez burmistrz dzielnicy Wola o lokalizacji

Ogrodu Sprawiedliwych na terenie dzielnicy Wola. Podjęto również decyzję, że warszawski ogród swoim charakterem będzie nawiązywał do istniejącego w Mediolanie Światowego Ogrodu Sprawiedliwych. W wyniku głosowania wybrano sześciu Sprawiedliwych, których miano uhonorować. Komitet Honorowy Obchodów Europejskiego Dnia Pamięci o Sprawiedliwych zmienił także nazwę na Komitet Ogrodu Sprawiedliwych w Warszawie.

W kolejnym roku spośród nadesłanych do Sekretariatu kandydatur na posiedzeniu Komitetu (19 stycznia 2015) wybrani zostali trzej nowi Sprawiedliwi: Petro Hryhorenko, Hasan Mazhar, Nelson Mandela. Ich nazwiska zostały ogłoszone na uroczystej gali zorganizowanej 6 marca 2015 w dniu Europejskiego Dnia Pamięci o Sprawiedliwych w Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN. W trakcie gali pokazaliśmy krótki film przedstawiający genezę powstania ogrodu, Maja Komorowska czytała fragmenty tekstów tegorocznych Sprawiedliwych. Gala zakończyła się koncertem włoskiego duetu Laura Bortolotto (skrzypce) i Matteo Andri (fortepian). Uroczystość poprowadził Jerzy Kisielewski.

27 marca odbyły się uroczystości w Ogrodzie Sprawiedliwych na skwerze gen. Jana „Jura” Gorzechowskiego: odsłonięcie kamieni i zasadzenie drzewek upamiętniających Petra Hryhorenkę, Hasana Mazhara i Nelsona Mandelę. Uroczystości uświetnił koncert jazzowy w wykonaniu włoskiego pianisty Gaetana Liguoriego. Uroczystość poprowadził Jerzy Kisielewski.

6. Zajęcia dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami

W pierwszym półroczu 2015 roku zorganizowaliśmy 10 warsztatów dla klas integracyjnych oraz osób z niepełnosprawnością intelektualną. DSH był również partnerem projektu „Włączeni w historię II” organizowanego przez Fundację Kultura bez Barier w ramach programu „Patriotyzm Jutra”. Już po raz drugi współtworzyliśmy ten projekt dedykowany osobom niewidomym i niesłyszącym. Ponadto zorganizowaliśmy spacer dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną ze Szkoły Specjalnej z Leszna oraz spacer dla dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną z Warsztatu Terapii Zajęciowej z Warszawy.

7. Wystawa *Warszawo zwolnij! Tyle historii, ile ludzi...*

20 lutego odbył się wernisaż wystawy *Warszawo zwolnij! Tyle historii, ile ludzi...* zrealizowanej przez uczniów Liceum im. Klementyny Hoffmanowej we współpracy z DSH. Uczniowie przeprowadzili wywiady z mieszkańcami stolicy, a najciekawsze historie wraz z portretami ich autorów pokazali na wystawie prezentowanej w DSH.

8. Gra miejska dla gimnazjalistów

6 lutego odbyła się gra miejska dla gimnazjalistów z całej Polski organizowana przez Fundację Zwalczyć Nudę na zlecenie Fundacji Młodzieżowej Przedsiębiorczości. DSH był partnerem projektu (jeden z punktów gry mieścił w DSH). Uczestnicy zwiedzali wystawę i musieli wykonać krótkie zadanie dotyczące przedsiębiorczości.

9. Warsztaty tematyczne związane z wydarzeniami i uroczystościami obchodzonymi w szkołach

10 marca – warsztaty o Irenie Sendlerowej w 105. rocznicę urodzin. Na prośbę Zespołu Szkół Specjalnych Nr 63 (Szkoły Podstawowa Nr 213 im. Ireny Sendlerowej i Gimnazjum Nr 62 im. Ireny Sendlerowej) zorganizowaliśmy cykl warsztatów poświęconych postaci patronki szkoły.

10. *Warszawa Lab! Stary i nowy album rodzinny*

27 czerwca – spotkanie poświęcone archiwalnym zdjęciom rodzinnym i ich funkcjonowaniu w sieci. Uczestnicy warsztatu pracowali ze zdjęciami pochodzącymi z albumów rodzinnych, zastanawiali się nad ich znaczeniem i tym jak można się nimi dzielić w Internecie. Uczestnicy warsztatu korzystali również ze zbiorów Archiwum Historii Mówionej.

11. Konkursy:

2 września w Sali Koncertowej Zamku Królewskiego odbyła się impreza finałowa X edycji konkursu „Historia i Życie”, któremu patronujemy od czterech lat.

1 grudnia odbył się współorganizowany przez DSH uroczysty finał XVIII konkursu *Historia Bliska* pod hasłem: *Historia bliska – nieodkryta, nieopowiedziana, niewysłuchana.*

IV. PROJEKTY EDUKACYJNE

1. Cykl filmowy „Spojrzenie Ulissesa – migracje w kinie środkowoeuropejskim”

W czerwcu zakończył się dwuletni międzynarodowy projekt „Spojrzenie Ulissesa – migracje w kinie środkowoeuropejskim” realizowany w ramach unijnego programu Grundtvig „Uczenie się przez całe życie”. Brało w nim udział pięć instytucji: Dom Spotkań z Historią (Polska), EuropaNova (Belgia), Student Plus Foundation (Rumunia), Ethnological Museum of Thrace (Grecja), Platform Spartak (Holandia). Od listopada 2013 do lipca 2015 prezentowaliśmy filmy fabularne znakomitych reżyserów europejskich i dyskutowaliśmy o tożsamości europejskiej, odmiennych doświadczeniach krajów Europy Środkowo-Wschodniej po upadku komunizmu i problemach migracji we współczesnej Europie. Każdy z filmów był w tym samym czasie prezentowany i omawiany w krajach partnerskich projektu. W 2015 roku w DSH zorganizowaliśmy sześć pokazów filmowych połączonych z dyskusją z zaproszonymi gośćmi. Spotkania były prowadzone przez dr Sylwię Siedlecką z Instytutu Slawistyki Zachodniej i Południowej UW:

25 stycznia – *Italianiec*, reż. Andriej Kravchuk (Rosja, 2005, 99’) i spotkanie z dr. Grzegorzem Szymczakiem z UW, badaczem współczesnej kultury rosyjskiej

22 lutego – *Mama Illegal*, reż. Ed Moschitz (Austria, 2011, 95’) i spotkanie z Jakubem Sochą, krytykiem filmowym i redaktorem działu filmowego Dwutygodnik.com

29 marca – *Ojczyzna*, reż. Syllas Tzoumerkas (Grecja, 2010, 107’) spotkanie z Dionisiosem Sturistem, dziennikarzem i reporterem, autorem m.in. *Gorzkich pomarańczy*

26 kwietnia – *Cyrk Columbia*, reż. Danis Tanovic (Bośnia i Hercegowina, 2010, 106’) i rozmowa z dr. Maciejem Falskim z Instytutu Slawistyki Zachodniej i Południowej UW

31 maja – *Człowiek z Londynu*, reż. Béla Tarr (Węgry, 2007, 132’) i rozmowa z Januszem Wróblewskim, krytykiem filmowym i dziennikarzem „Polityki”

28 czerwca – *Szczęście ty moje*, reż. Siergiej Łoźnica (Holandia, Niemcy, Ukraina, 2010, 127’) i rozmowa z dr. Mateuszem Wernerem, krytykiem filmowym i literackim.

W ramach projektu odbyły się dwa spotkania partnerów. Pierwsze miało miejsce w Alexandropolis w Grecji (27–29 marca), a jego organizatorem było Muzeum Etnograficzne Tracji. Głównym tematem spotkania były prace nad wspólną publikacją e-book. Kolejne spotkanie, którego organizatorem była fundacja Platform Spartak miało miejsce w Hadze (19–21 czerwca). Celem spotkania było podsumowanie projektu.

2. Międzynarodowy projekt edukacyjny 1945: zakończenie wojny w pamięci mieszkańców Warszawy i Bolonii

Projekt jest kontynuacją zrealizowanego przez Dom Spotkań z Historią w 2014 roku przedsięwzięcia „Operacja Anders” zrealizowanego w 70. rocznicę bitwy pod Monte Cassino. Podobnie jak w roku ubiegłym w projekcie udział wzięła młodzież z Polski i Włoch – z Bolonii (Liceum Enrico Fermiego) i Warszawy (LO im. K. Hoffmanowej, XCIX LO im. Zbigniewa Herberta). Celem projektu było porównanie sytuacji mieszkańców tych dwóch miast – warunków życia, a także sytuacji społecznej i politycznej w 1945 roku, przedstawienie skutków wojny na przykładzie Bolonii wyzwolonej przez Polaków i Warszawy po Powstaniu Warszawskim. Uczniowie zbierali materiały, uczyli się korzystać z dostępnych opracowań i źródeł, zbierali relacje świadków, ucząc się przeprowadzania wywiadu, analizy i kompozycji zebranej treści, zwiedzali miasta, spotykali się ze specjalistami.

Odbyły się dwie wymiany młodzieży (pobyty studyjne). 26–28 marca młodzież polska pojechała do Włoch (w programie wizyty było zwiedzanie muzeów historycznych i poznawanie historii miasta ze szczególnym akcentem na tematykę związaną z II wojną). W dniach 16–23 kwietnia młodzież polska gościła rówieśników z Włoch. 17 kwietnia w DSH odbyło się seminarium historyczne (podczas którego uczniowie prezentowali swoje dokonania) oraz spotkanie z varsavianistą Krzysztofem Jaszczyńskim i pokaz filmu *Przełot nad zdobytym miastem*. 20 kwietnia zorganizowaliśmy spotkanie z Elżbietą Moczarską, córką Kazimierza Moczarskiego, autora książki *Rozmowy z Katem*; spotkanie poprowadził Leszek Kazana. W trakcie pobytu młodzież zwiedziła Muzeum POLIN, Muzeum Powstania Warszawskiego, a także Europejskie Centrum Solidarności w Gdańsku. Jednym z celów projektu była

integracja młodzieży, nawiązanie współpracy między szkołami oraz zapoznanie nauczycieli z odmiennym systemem edukacji i sposobem funkcjonowania szkoły w Polsce i we Włoszech.

3. „Polacy z wyboru” – projekt edukacyjny połączony z konkursem

W 2015 odbyła się premiera przewodnika *Polacy z wyboru. Rodziny pochodzenia niemieckiego w Warszawie w XIX i XX wieku* przygotowanego przez Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej na bazie wystawy prezentowanej w roku 2010 w DSH. Przewodnik (pakiet edukacyjny) adresowany jest do nauczycieli pracujących w gimnazjach. Ma przybliżyć nie tylko mało znane postacie i fakty z historii Warszawy związane z dziejami osób i rodzin o niemieckich korzeniach, jak np. Romuald Traugutt, Artur Oppman (Or-Ot), Fukierowie, Wedlowie, Szlenkierowie, Gebethnerowie, ale również prowokować do stawiania pytań dotyczących wielokulturowej historii miasta, czy funkcjonowania społeczeństwa (Co wiem o wielokulturowych korzeniach miasta? Co znaczy być aktywnym obywatelem? Na czym polega filantropia? Gdzie szukać źródeł przedsiębiorczości? Co znaczy dla mnie „moje miasto”, a co „moja ojczyzna”?). Przewodnik zawiera siedem scenariuszy lekcyjnych (które, odwołując się do historii, mają ścisły związek z teraźniejszością) przygotowanych do wykorzystania na lekcjach historii i wiedzy o społeczeństwie:

- *Moje miasto – różne oblicza Warszawy*
- *Aktywny obywatel*
- *Warszawa wielokulturowa wczoraj, dziś i jutro*
- *Czy potrafię być przedsiębiorczy?*
- *Szukamy inspiracji u pradiadków*
- *Dlaczego ważna jest harmonia w przestrzeni miejskiej?*
- *Czy folklor może być trendy?*
- *Czy jestem warszawiakiem z wyboru?*

Przewodnik zawiera materiały edukacyjne: pudełko z zestawem kilkudziesięciu kart pracy pomocnych przy realizacji zajęć, artykuł prezentujący procesy osiedlania się w Warszawie i polonizacji przybyszów z krajów niemieckich, słowniczek terminów, bibliografię, wyjaśnienie użytych metod nauczania, propozycje projektów edukacyjnych. W celu popularyzacji przewodnika od marca uruchomiliśmy ofertę bezpłatnych zajęć edukacyjnych skierowaną do uczniów warszawskich szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Nauczyciele biorący udział w zajęciach otrzymywali bezpłatny egzemplarz pakietu edukacyjnego „Polacy z wyboru”.

10 czerwca odbyło się w DSH seminarium dla nauczycieli szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych oraz ogłoszenie konkursu na najciekawszy projekt edukacyjny dotyczący losu warszawian o niemieckich korzeniach i ich wkładu w życie społeczne, gospodarcze i kulturalne stolicy. Dla nauczycieli, biorących udział w konkursie, przewidziano nagrody w postaci trzech dwuosobowych wycieczek do Berlina, a dla uczniów atrakcyjne nagrody rzeczowe ufundowane przez FWPN, DSH oraz grupę Capital Park S.A.

15 grudnia 2015 w dawnej fabryce Norblina odbył się uroczysty finał konkursu *Polacy z Wyboru Rodziny pochodzenia niemieckiego w Warszawie w XIX i XX wieku*. Konkurs został zorganizowany przez Dom Spotkań z Historią we współpracy z Warszawskim Centrum Innowacji Edukacyjno Społecznych i Szkoleń i sfinansowany przez Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej. Do konkursu zgłoszono 16 prac zespołowych. Jury w składzie: Tomasz Markiewicz (FWPN), Magdalena Wiśnioch (metodyczka historii m.st. Warszawy), Krzysztof Wittels (FWPN), Anna Ziarkowska (DSH) pod przewodnictwem Arkadiusza Walczaka (dyrektora Warszawskiego Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń) przyznało trzy pierwsze miejsca w kategoriach: szkoły podstawowe, gimnazja i licea. Nauczyciele, opiekunowie zwycięskich zespołów oraz uczniowie otrzymali nagrody.

Projekt został sfinansowany ze środków FWPN.

4. Portrety Sprawiedliwych

Projekt *Portrety Sprawiedliwych* – wydanie pakietu edukacyjnego dla nauczycieli szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych połączone z seminarium dla nauczycieli i cyklem warsztatów dla młodzieży uzyskał dofinansowanie Muzeum Historii Polski w ramach programu „Patriotyzm Jutra”. Projekt zainaugurowaliśmy 27 kwietnia podczas uroczystości upamiętniających trzech nowych Sprawiedliwych: Nelsona Mandelę, Petra Hryhorenko i Hasana Mazhara.

W ramach realizacji projektu od 1 września do 15 listopada przeprowadziliśmy 50 warsztatów dla uczniów ze szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych w oparciu o przygotowany przez nas pakiet edukacyjny – *Portrety Sprawiedliwych*.

26 października odbyło się seminarium dla nauczycieli promujące pakiet edukacyjny – *Portrety Sprawiedliwych* zawierający scenariusze zajęć poświęcone wybranym sylwetkom Sprawiedliwych: Markowi Edelmanowi, Magdalenie Grodzkiej-Gużkowskiej i Tadeuszowi Mazowieckiemu. W spotkaniu udział wzięli wszyscy autorzy pakietu oraz nauczyciele, którzy nasz pakiet edukacyjny, który może stanowić inspirację do tworzenia własnych projektów poświęconych Sprawiedliwym. Projekt zakończył się w grudniu 2015.

5. Konkurs *Raz, dwa, trzy, warszawiakiem jesteście Ty!*

20 czerwca rozpoczęła się kolejna, piąta już edycja znanej i lubianej gry międzymuzealnej *Raz, dwa, trzy, warszawiakiem jesteście Ty!* Konkurs przygotowuje Muzeum Powstania Warszawskiego we współpracy z Domem Spotkań z Historią, Filharmonią Narodową, Fundacją Kronenberga przy Citi Handlowy, Miejskim Ogrodem Zoologicznym, Muzeum Chopina, Muzeum Historii Polski, Muzeum Jana Pawła II i Prymasa Wyszyńskiego, Muzeum Kolejnictwa, Muzeum Łowiectwa i Jeździectwa, Muzeum Narodowym, Muzeum Niepodległości, Muzeum Wojska Polskiego, Muzeum Woli, Ośrodkiem Dokumentacji i Badań Korczakianum, Zachętą oraz Zamkiem Królewskim w Warszawie. Wspólna akcja ma zachęcić rodziny do aktywnego spędzania wakacji i poznawania historii. W ramach V edycji konkursu dzieci, młodzież i całe rodziny odwiedzają warszawskie muzea i instytucje kultury i rozwiązują związane z ekspozycjami zadania. W DSH dzieci rozwiązywały zadania związane z wystawą *Pierwsi fotografowie Warszawy. Beyer, Brandel, Fajans*. W systemie gry zarejestrowało się 698 rodzinnych zespołów, wśród których znalazło się blisko 3000 osób. DSH odwiedziło 190 rodzin, czyli około 760 osób. Gala finałowa odbyła się 19 września w Parku Wolności przy Muzeum Powstania Warszawskiego.

6. Wyprawa w XX wiek

To cykl warsztatów historycznych dla uczniów Edukacji Domowej Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Koszarawie Bystrej realizowany przez Dom Spotkań z Historią w Warszawie w listopadzie-grudniu 2015. Program zajęć obejmował zajęcia wstępne (podział dziejów Polski XX wieku, krótka charakterystyka poszczególnych okresów, praca ze źródłami pisanymi, fotografiami i filmami, przyporządkowanie ich do poszczególnych okresów) oraz pracę w trzech blokach tematycznych:

II Rzeczpospolita

- *Życie codzienne w wielokulturowej Warszawie*
- *Wielkie osiągnięcia, wielkie porażki? Spór o II Rzeczpospolitą.*

II wojna światowa

- *Życie codzienne w okupowanej Warszawie*
- *Sprawiedliwi: Jan Karski, Marek Edelman, Władysław Anders.*

PRL

- *Życie codzienne w PRL na podstawie kronik filmowych*
- *Sprawiedliwi: Jan Nowak-Jeziorański, Tadeusz Mazowiecki.*

7. Drugie Spojrzenie – II wojna światowa w filmie montażowym

Od 28 października do 9 grudnia przeprowadziliśmy sześć warsztatów towarzyszących cyklowi filmowemu *Drugie Spojrzenie – II wojna światowa w filmie montażowym*. Tematy spotkań:

- *Nazizm i jego społeczne oddziaływanie na kanwie filmu „Hitler's Hit Parade”*
- *Losy ludności żydowskiej w przededniu i w trakcie II wojny światowej. Film Zamęt. Kronika rodzinna*
- *Wielkie bitwy drugiej wojny światowej – Leningrad. Wojna w Rosji na taśmie i we wspomnieniach uczestników. Film: Blokada*
- *Kolaboracja jako jedna z postaw społecznych wobec totalitaryzmu. Film Zwyczajny faszyzm*
- *Wyzwolenie niemieckich obozów śmierci w obiektywie dokumentalisty. Film Ciemności skryją ziemię*
- *Światowe konflikty okresu zimnej wojny w filmie: The atomic cafe.*

8. Rotmistrz Pilecki

Dzięki nawiązanej współpracy z kinem Luna przed seansami filmu „Pilecki” organizowanymi dla szkół przygotowaliśmy wprowadzenie historyczne do filmu. „Pilecki” to fabularyzowany dokument w reżyserii Mirosława Krzyszkowskiego przedstawiający historię rotmistrza Witolda Pileckiego od czasów jego młodości, poprzez działalność w czasie II wojny światowej, aż do uwięzienia i śmierci w maju 1948 roku. Prelekcje przed pokazami filmowymi odbyły się w następujących terminach: 9, 14 i 16 października, 10 listopada oraz 9 grudnia.

V. KLUB PRZYJACIÓŁ KARTY

Klub ten działa nieprzerwanie od chwili powstania DSH. Zajęcia odbywają się w każdy piątek. W ramach spotkań organizowane są seanse mało znanych filmów dokumentalnych, pokazy slajdów, dyskusje i wykłady dotyczące XX wieku. Większość materiałów wykorzystywanych podczas spotkań pochodzi z zasobów Medioteki DSH oraz Archiwum Ośrodka KARTA. Celem zajęć jest nie tylko przygotowanie do matury z historii, ale przede wszystkim popularyzacja wiedzy historycznej oraz inspirowanie młodych ludzi do otwartej rozmowy o trudnych, kontrowersyjnych, a niekiedy bolesnych zagadnieniach z historii najnowszej. Inicjatorem spotkań jest Koło Historyczne z XI LO im. Mikołaja Reja w Warszawie, które od wielu lat współpracuje z Ośrodkiem KARTA.

VI. SENIORZY I UNIwersYTETY TRZECIEGO WIEKU

Naszą ofertę edukacyjną adresujemy również do seniorów, słuchaczy Uniwersytetów Trzeciego Wieku, a także pensjonariuszy dziennych domów opieki społecznej, dla których organizujemy pokazy filmów, prelekcje, zwiedzanie wystaw.

VII. KONFERENCJE METODYCZNE

1. *XX wiek okiem dokumentalisty – kurs doskonalący dla nauczycieli*

IV edycja kursu doskonalącego dla nauczycieli historii i wiedzy o społeczeństwie ze szkół ponadgimnazjalnych. W programie spotkania z wybitnymi twórcami filmowymi, wykłady i zajęcia warsztatowe. Kurs prowadzony był w oparciu o zalecenia nowej podstawy programowej. Zajęcia odbywały się w soboty, raz w miesiącu, od października 2014 do kwietnia 2015:

10 stycznia (DSH) – *Wielokulturowość w filmie*

14 lutego (DSH) – *Kino autorskie Marcela Łozińskiego i spotkanie z reżyserem*

14 marca (WCIES) – *Polacy z wyboru. Rodziny pochodzenia niemieckiego w Warszawie w XIX i XX wieku* – przedstawienie projektu i pakietu edukacyjnego

18 kwietnia (Przystanek Historia IPN) – *Ojczysty Panteon w okresie międzywojennym i jego ewolucja po 1945.*

Organizatorzy: Dom Spotkań z Historią, Przystanek Historia Centrum Edukacyjnego IPN im. Janusza Kurtyki, Warszawskie Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń.

2. *Samorządna szkoła, samorządne miasto, samorządne państwo – konferencja pod honorowym Patronatem Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego, 9–10 marca 2015*

W ramach obchodów 25-lecia samorządności w Polsce Dom Spotkań z Historią wraz z Warszawskim Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń zorganizowaliśmy dwudniową konferencję dla nauczycieli:

9 marca – dla nauczycieli szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych

Zainaugurował go panel dyskusyjny *Samorządna szkoła, samorządne miasto, samorządne państwo w III RP*, który poprowadziła Alicja Pacewicz (CEO). W dyskusji wzięli udział: prof. Jerzy Stępień (Uczelnia Łazarzkiego), Mirosław Sielatycki (zastępca dyrektora Biura Edukacji), prof. Bogusław Śliwowski (CHAT), Andrzej Rybus-Tołoczko (Pełnomocnik Wojewody Mazowieckiego ds. współpracy z organizacjami samorządowymi). Katarzyna Jasińska podsumowała konkurs plastyczny dla gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. Na koniec odbyły się warsztaty dla uczniów i nauczycieli szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych prowadzone przez edukatorów DSH.

10 marca – dla nauczycieli szkół podstawowych I i II etapu edukacyjnego

Konferencja rozpoczęła się pokazem filmu *Dzieci o Warszawie* i spotkaniem z autorką Katarzyną Mantorską – nauczycielką angielskiego w SP nr 70, uczestniczką Warszawskiej Akademii Filmowej.

Rozstrzygnięto konkurs plastyczny dla szkół podstawowych i wręczono nagrody. Dzieci wzięły udział w warsztatach prowadzonych przez edukatorów DSH, które były obserwowane i omawiane przez nauczycieli. Po warsztatach Ewa Woźniak (nauczycielka w SP nr 166) i Agnieszka Osińska (nauczycielka w SP nr 87) przedstawiły zestaw dobrych praktyk *Jak pracują małe samorządy?*. Konferencja zakończyła się wykładem *Rzeczoznawcy własnych spraw – prawo dzieci do samostanowienia w korczakowskiej koncepcji wychowania* prof. Renaty Nowakowskiej-Siuty z CHAT.

3. II wojna światowa – pamięć i edukacja dla pokoju pod honorowym patronatem Ministra Edukacji Narodowej, 27–28 kwietnia 2015

Konferencja zorganizowana w ramach obchodów 70. rocznicy zakończenia II wojny światowej wspólnie z Warszawskim Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń. Pierwszego dnia odbywała się w siedzibie WCIES, drugiego w DSH.

Konferencję otworzył wykład dyrektora Muzeum II Wojny Światowej prof. Pawła Machcewicza. Następnie odbyły się dwie dyskusje panelowe. W panelu *Obraz II wojny w narracjach muzealnych i programach edukacyjnych muzeów i miejsc pamięci*, prowadzonym przez Gabriele Lesser, korespondentkę niemieckich mediów w Polsce, wzięli w niej udział przedstawiciele muzeów i miejsc pamięci z całej Europy: Nicolas Vanderpeet z Imperial War Museum w Londynie, Alicja Białecka z Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau, Alex Dancyg – z Instytutu Yad Vashem w Jerozolimie, Florian Dierl – z Documentation Centre Nazi Party Rally Grounds Memorium Nuremberg Trials i Anna Ziarkowska z DSH.

Drugi panel – *Obraz II wojny w podręcznikach i programach edukacyjnych* – poprowadził nauczyciel i dziennikarz – Jan Wróbel. W dyskusji wzięli udział nauczyciele i metodycy z Europy i Rosji: Gauthier Graslin (Francja), Elena Gabrielova (Rosja), Robert Szuchta (Polska), Manfred Mack (Niemcy), Gábor Antos (Węgry), Marcel Mahdal (Czechy), Ian Maycock (Wielka Brytania) oraz Alicja Gluza z Ośrodka KARTA.

Drugi dzień rozpoczął się panelem: *Obraz II wojny w europejskim dyskursie historycznym i pamięci zbiorowej*, wzięli w nim udział historycy: prof. Csaba Gy. Kiss z Węgier, prof. Paul Gradwohl z Francji, prof. Angelo d’Orsi z Włoch, dr Stephan Lehnstaedt z Niemiec, dr Oldřich Tůma z Czech, dr Dušan Segeš ze Słowacji oraz dwóch historyków z Polski: prof. Piotr Tadeusz Kwiatkowski i dr Kazimierz Wóycicki. Panel poprowadził dr Mateusz Fałkowski.

Ostatni panel konferencji poświęcony był *Obrazowi II wojny w filmie fabularnym, dokumencie i serialu*. Wzięli w nim udział Robert Gliński – reżyser m.in. *Kamieni na szaniec*, Jan Hryniak – reżyser m.in. *Czasu honoru* oraz Wanda Kościa – reżyserka i producentka filmów dokumentalnych. Debatę poprowadził Arkadiusz Walczak. Na zakończenie konferencji pokazano filmy: *Kamienie na szaniec* (reż. Robert Gliński, 2014, 107’), *Czas honoru. Warszawa* (reż. Jan Hryniak, 2014, 50’), *Bitwa o Warszawę* (reż. Wanda Kościa, 2005, 47’).

4. Warsztaty dla nauczycieli i uczniów „Wiki Warszawa”, 9 czerwca

Projekt „Wiki Warszawa” to cykl warsztatów dla nauczycieli i uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Ich celem jest przekazanie wiedzy na temat świadomego i krytycznego korzystania ze źródeł – w tym z Wikipedii. Końcowym efektem projektu są nowe hasła warsavianistyczne w Wikipedii stworzone wspólnie przez uczniów i nauczycieli pod opieką aktywnych wikipedystów. Organizatorzy projektu: Stowarzyszenie Otwarte!, Wikimedia Polska, DSH.

5. Letnie Spotkania z Historią – cykl warsztatów i spotkań dla nauczycieli we współpracy z WCIES

9 czerwca, godz. 15.30–17.00 – prof. Tadeusz Wolsza – *Wątki warszawskie w biografii marszałka Józefa Piłsudskiego*.

6. „Pokazać – przekazać” w Centrum Nauki Kopernik

21 i 22 sierpnia odbyła się dziewiąta edycja ogólnopolskiej konferencji. W tym roku zostaliśmy zaproszeni do udziału w panelu poświęconemu tematowi współpracy różnych instytucji tworzących środowisko instytucji edukacyjnych. W trakcie dyskusji zastanawialiśmy się, jak instytucje edukacyjne mogą tworzyć programy, aby się wzajemnie uzupełniać, a nie konkurować. Odwołując się do przykładów i dobrych praktyk rozmawialiśmy o sposobach i obszarach rozwijania wspólnej działalności, ale rów-

niez o problemach i napotykanym barierach przy budowaniu partnerstw. Zastanawialiśmy się także, jakie korzyści ze współpracy pojedynczych nauczycieli z różnymi instytucjami może mieć szkoła.

7. Konferencja metodyczno-informacyjna WCIES

22 września naszą ofertę edukacyjną zaprezentowaliśmy w trakcie konferencji dla historyków i nauczycieli i WOS zorganizowanej przez Warszawskie Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń.

8. Konferencja EduAkcja

5 października wzięliśmy udział w konferencji dla nauczycieli EduAkcja zorganizowanej przez Muzeum Narodowe w Warszawie. W trakcie prowadzonych wspólnie z Muzeum Historii Polski warsztatów diagnozowaliśmy potrzeby i oczekiwania nauczycieli odnośnie naszej oferty edukacyjnej.

PROGRAM DLA GRUP MIĘDZYNARODOWYCH

- stycznia – wykład w języku angielskim o cenzurze i życiu codziennym w PRL dla grupy młodzieży biorącej udział w projekcie o Orsonie Wellsie z Amerykańskiej Szkoły w Warszawie.
- 20 stycznia – gra miejska *Segment* dla grupy studentów z Ukrainy. Projekt Europejskiego Domu Spotkań Młodzieży.
- marca – warsztaty *Życie codzienne w PRL* prowadzone we współpracy z KIK dla międzynarodowej grupy.
- 23 kwietnia – warsztaty *Solidarność i polska droga do wolności* prowadzone w języku niemieckim dla grupy kadry kierowniczej z Niemiec.
- 12 maja – wizyta studyjna grupy rosyjskich nauczycieli i wykładowców.
- 11 i 13 sierpnia – warsztaty *Warszawa wczoraj i dziś* dla grupy 75 uczniów z Białorusi we współpracy z Klubem Inteligencji Katolickiej w Warszawie.
- 20 sierpnia – warsztaty *Życie codzienne w PRL* dla grupy uczniów i studentów z Ukrainy we współpracy z Polską Fundacją Sportu i Kultury.
- 4 września – wizyta studyjną dla studentów z Japonii (która została zaplanowana w trakcie ubiegłorocznej wizyty prof. Tadashi Saito).

W programie: przedstawienie misji i działalności oraz programu edukacyjnego DSH, wykład ze zdjęciami i filmami *Warszawa przedwojenna, wojenna i powojenna*, zwiedzanie wystawy plenerowej *Pierwsi fotografowie Warszawy*, spacer *Warszawa wczoraj i dziś*: Trakt Królewski, UW, plac Piłsudskiego, Ogród Saski, ul. Próżna, plac Grzybowski, Pałac Kultury i Nauki.

- 11 września – wizyta studyjna zorganizowana dla grupy szwedzkich muzealników. Tematem spotkania była działalność Domu Spotkań z Historią oraz metodologia działań edukacyjnych.
- 11 września – w ramach projektu 49 LO im. Goethego z Warszawy *Zachować pamięć* zorganizowaliśmy spacer po terenie byłego getta dla młodzieży z Polski i Niemiec.
- września – w ramach projektu *Zachować pamięć* zorganizowaliśmy ścieżkę edukacyjną w warszawskim Ogródzie Sprawiedliwych dla młodzieży z Ukrainy oraz 49 LO im. Goethego z Warszawy.
- 4 listopada – spacer śladami Janusza Korczaka dla grupy polsko-izraelskiej z David Yellin College w Jerozolimie i Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w ramach projektu polsko-izraelskiego „David Yellin College and Christian Academy of Theology Leadership Programme Closer to Each Other – Education and Dialogue in a Culturally Composite Group”.
- 2 października – spotkanie dla nauczycieli historii w Ambasadzie Rumunii prezentowaliśmy nasz nowy pakiet edukacyjny Portrety Sprawiedliwych.
- 12 listopada – spotkanie się z grupą młodych animatorów kultury z Białorusi, którzy byli żywo zainteresowani metodologią naszych działań edukacyjnych oraz zasadami tworzenia oferty edukacyjnej.

Podstawowym zadaniem powołanego w styczniu 2009 roku odrębnego programu DSH pod nazwą **Warszawska Inicjatywa Kresowa** (WIK) jest upowszechnianie wiedzy o historii i wielokulturowym dziedzictwie Ziemi Wschodnich I i II Rzeczypospolitej. Od samego początku koordynatorem programu jest Tomasz Kuba Kozłowski – znawca i popularyzator dziedzictwa Kresów, twórca jednej z największych i najbardziej reprezentatywnych kolekcji poświęconych wschodnim terenom I i II Rzeczypospolitej.

Najważniejszymi przedsięwzięciami zrealizowanymi przez koordynatora WIK w 2015 roku były:

- przygotowanie merytoryczne i organizacyjne cyklu imprez towarzyszących wystawie *Wielka Wojna na Wschodzie 1914–1918. Od Bałtyku po Karpaty*, która była eksponowana w DSH do końca kwietnia 2015
- przygotowanie do druku albumu *Wielka Wojna na Wschodzie 1914–1918. Od Bałtyku po Karpaty* obejmujące zwłaszcza przeprowadzenie niezbędnych kwerend, udostępnienie ikonografii z własnej kolekcji, wybór tekstów źródłowych, przygotowanie wszystkich tekstów do albumu, opracowanie szczegółowych podpisów do zdjęć w albumie, weryfikację indeksów
- organizacja ponad 100 spotkań popularyzujących wiedzę o dziedzictwie Kresów
- włączenie DSH do współorganizacji XIV Legnickich Dni Kultury Kresowej poprzez zorganizowanie 10-dniowego objazdu po Dolnym Śląsku
- zorganizowanie wspólnie z p. Agnieszką Wróblewską (w związku z trwającym w siedzibie DSH remontem) stoisk objazdowej „księgarni kresowej” w 18 miejscowościach w kraju.

Szczególnie istotnym zadaniem było przygotowanie i prowadzenie spotkań w Domu Spotkań z Historią, a także poza siedzibą DSH, zarówno w Warszawie jak i w innych miejscowościach w kraju. Wiązało się to z wyraźnie rosnącym zainteresowaniem dziedzictwem Kresów, szczególną popularnością wypracowanej w ramach programu WIK formy autorskiej prezentacji multimedialnej, bogato ilustrowanej oryginalną, często unikatową ikonografią a także czasowym wyłączeniem siedziby DSH spowodowanym remontem.

Łącznie, w 2015 roku, koordynator WIK przygotował i zorganizował **110 spotkań, prezentacji i wystąpień**, w tym:

- 47 wydarzeń w siedzibie DSH (8 wydarzeń ze względu na remont w DSH odbyło się wynajętych salach w Muzeum Niepodległości)
- 21 wydarzeń, które odbyły się poza siedzibą DSH w Warszawie
- 42 wydarzenia, które odbyły się poza Warszawą w 25 miejscowościach na terenie kraju.

Ukoronowaniem działalności programu Warszawska Inicjatywa Kresowa było przygotowanie 100. premierowej prezentacji w ramach cyklu „Opowieści z Kresów” oraz wyróżnienie Koordynatora WIK medalem Zasłużony Kulturze – Gloria Artis przyznany przez Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W grudniu 2015 roku Koordynator WIK został także wyróżniony „Kufierkiem Pamięci Kresowej” przyznany przez Towarzystwo Naukowo-Społeczno-Kulturalne Polonia – Kresy.

I. Cykl „Opowieści z Kresów” w Domu Spotkań z Historią

„Opowieści z Kresów” – najważniejszy projekt programu WIK – to trwający nieprzerwanie od czerwca 2007 roku cykl spotkań autorskich prowadzonych przez Tomasza Kubę Kozłowskiego, odbywających się w każdą trzecią środę miesiąca. Bazą źródłową kolejnych prezentacji multimedialnych jest gromadzona przez autora i licząca kilkadziesiąt obiektów kolekcja materiałów i pamiątek kresowych. Uzupełniająco wykorzystywana jest ikonografia dostępna w domenie publicznej. Cieszące się bardzo dobrą frekwencją premierowe prezentacje odbywały się dwukrotnie w ciągu tego samego dnia – o godz. 12.00 i o godz. 18.00. W 2015 roku odbyły się łącznie 23 spotkania, w tym spotkanie „jubileuszowe” z okazji 100. premierowej prezentacji przygotowanej przez autora w ramach cyklu „Opowieści z Kresów”. Ze względu na remont w DSH od września do grudnia spotkania odbywały się w Muzeum Niepodległości:

- 21 stycznia: ***Od Lodomerii do Włodzimierza Wołyńskiego*** (2 spotkania)

Spotkanie poświęcone jednemu z najstarszych miast Grodów Czerwieńskich i Wołyń, którego łacińska nazwa powoduje liczne nieporozumienia. Opowieść o burzliwych dziejach wielokrotnie niszczonego Włodzimierza, miasta rodzinnego Jerzego Antczaka i Jana Tadeusza Stanisławskiego oraz słynnej Szkole Podchorążych Rezerwy Piechoty, którą kończyło dwóch polskich premierów.

- 18 lutego: ***Między Dyneburgiem, Dźwińskiem i Daugavpils. Rzecz o Polakach znad Dźwiny*** (2 spotkania)

Prezentacja poświęcona historycznym Inflantom Polskim i dwudziestowiecznej Łotwie oraz leżącemu nad Dźwiną miście Dyneburg, który ponad 200 lat znajdował się w obrębie Rzeczypospolitej i w którym Polacy stanowią nadal 14% jego mieszkańców. Losy Polaków z Inflant w XIX i XX wieku, boje o Dyneburg w latach I wojny światowej i zwycięskie walki o Dyneburg w 1920 roku, spacer po jednym z najciekawszych i najwyższych ośrodków polskości na Wschodzie śladami Leona Platera, Grzegorza Fitelberga i Stanisława Swianiewicza były najważniejszymi wątkami prezentacji.

- 18 marca: ***Pod rosyjskim i niemieckim butem. Wilno w latach 1914–1918*** (2 spotkania)

Spotkanie poświęcone dziejom Wilna w okresie I wojny światowej. Ostatni rok w 120-letnim okresie przynależności miasta do Imperium Rosyjskiego, wycofanie się Rosjan i wkroczenie Niemców do Wilna, obecność armii niemieckiej w Wilnie i trwające do grudnia 1918 roku twarde rządy Ober-Ostu, odradzanie się polskości, powstanie Królestwa Litwy i konflikt polsko-litewski to główne wątki prezentacji.

- 15 kwietnia: ***Z Buczacza w świat. Genius loci miasta nad Strypą*** (2 spotkania)

Położone nad Strypą na Podolu, nazywane perłą barokowej architektury, miasto Buczacz i wywodzące się z niego znane postacie były bohaterami tej prezentacji. Autor przypomniał dzieje miasta, jak i pochodzących z niego: noblistę Samuela Jozefa Agona, twórcę archiwum warszawskiego getta Emanuela Ringelbluma, tropiciela nazistów Szymona Wiesenthala, wielkiego humanistę Mieczysława Gębarowicza, restauratora kresowych świątyń ks. infułata Ludwika Rutynę, mistrza pilotażu i wychowawcę asów lotnictwa Leopolda Pamulę.

- 20 maja: ***Majówka nad Świcą. Od Bolechowa i Doliny do Wygody i Przełęczy Wyszowskiej*** (2 spotkania)

Opowieść o dolinie rzeki Świcy i miasteczkach dawnego województwa stanisławowskiego – Bolechowie i Dolinie. Napady opryszków na Bolechów, wloty i upadki górniczej Doliny, walki o przełęcz wyszkowską w latach 1914–1915, pogranicze Bieszczadów i Gorganów, chętnie nawiedzane w dwudziestoleciu międzywojennym przez letników i turystów, polowania w rewirach koło Mizunia, losy bolechowskich i dolińskich Żydów to główne wątki prezentacji. Podczas spotkania wyświetlono film z 1933 roku z wycieczki pociągiem ze Lwowa w dolinę Świcy.

- 17 czerwca: ***Druskieniki – moja miłość!*** (2 spotkania)

Opowieść o leżących nad Niemnem Druskienikach, które jako uzdrowisko zasłynęły w pierwszej połowie XIX wieku, gdzie bywali ziemianie, arystokraci, znani twórcy i pisarze – Czeczot, Syrokomla, Moniuszko, Kraszewski, Orzeszkowa, Gloger, gdzie dorastał słynny litewski kompozytor i malarz Mikołaj Čiurlionis oraz światowej sławy rzeźbiarz Jacques Lipchitz, i gdzie w latach dwudziestych XX wieku kilkakrotnie bywał Józef Piłsudski.

- 15 lipca: ***Nad Drujką, Dryświątą i Dźwiną. Opowieść o Brasławszczyźnie*** (2 spotkania)

Historyczna włączka po Brasławszczyźnie, najbardziej wysuniętym na północny wschód zakątku II Rzeczypospolitej, na którą złożyły się opowieści o nieznanym szerzej miasteczkach, pałacach i dworach, niezwykłych postaciach i zapomnianych wydarzeniach. W obu spotkaniach udział wzięli członkowie Krajowego Stowarzyszenia Brasławian, którzy od lat dokumentują dziedzictwo Brasławszczyzny i czynnie wspierają zamieszkujących tam Polaków.

- 9 sierpnia: ***Półtora miasta. Drohobycz mniej znany*** (2 spotkania)

Opowieść o fascynującym dziedzictwie wielokulturowego miasta Drohobycza, kojarzonego powszechnie niemal wyłącznie z postacią Brunona Schulza. Prezentacja poświęcona różnym obliczom miasta rozwijającego się gwałtownie pod koniec XIX i na początku XX wieku za sprawą bogatych pokładów ropy naftowej. W programie opowieści o mało znanych wydarzeniach i niezwykłych postaciach rodem z Drohobycza.

- 16 września: ***Kresowe fascynacje i pułapki. Między mitem, magią obrazu a brutalną rzeczywistością*** (1 spotkanie)
100., jubileuszowa prezentacja przygotowana w ramach cyklu „Opowieści z Kresów” poświęcona konfrontacji mitów i wyobrażeń o Kresach z historyczną rzeczywistością. Podczas uroczystego spotkania Koordynator WIK odznaczony został brązowym medalem Zasłużony Kulturze – Gloria Artis, przyznany przez prof. Małgorzatę Omilanowską, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Podczas wieczoru, któremu towarzyszył kresowy poczęstunek po raz pierwszy zaprezentowany został album autorstwa Tomasza Kuby Kozłowskiego i Danuty Błahut-Biegańskiej „Wielka Wojna na Wschodzie 1914-1918. Od Bałtyku po Karpaty” wydany przez Dom Spotkań z Historią.
- 22 października: ***Kolekcjoner znad Dniestru i Dunaju. Rzec o Karolu Lanckorońskim*** (2 spotkania)
Opowieść o niezwykłych pasjach kolekcjonerskich hrabiego Karola Lanckorońskiego, który w swoim pałacu w Rozdole nad Dniestrem oraz pałacu w Wiedniu zgromadził ogromne zbiory dzieł sztuki - głównie malarstwa i rzeźby – starodruków i fotografii a także burzliwych losach kolekcji, która za sprawą hojnych darów Karoliny Lanckorońskiej w znacznym stopniu zasilila polskie zbiory muzealne i biblioteczne.
- 18 listopada: ***Pociąg ze Lwowa. Sagi wypędzonych*** (2 spotkania)
W 2015 roku przypadła 70. rocznica wypędzenia Polaków z dawnych ziem wschodnich II Rzeczypospolitej, które w 1945 roku zostały włączone do ZSRR. Prezentacja poświęcona dramatycznym okolicznościom towarzyszącym opuszczeniu przez Polaków setek miast i wsi na Kresach (za sprawą PRL-owskiej propagandy nazywanej eufemistycznie „repatriacją”) oraz traumatycznym doświadczeniom tysięcy wypędzonych.
- 16 grudnia: ***Orły na Kreszczatiku. Polacy w XIX- i XX-wiecznym Kijowie*** (2 spotkania)
Spotkania poświęcone obecności Polaków w Kijowie pod koniec XIX i na początku XX wieku. Opowieść o polskim obliczu miasta, wydawanych w nim czasopismach i książkach, działających organizacjach i instytucjach, znanych i zapomnianych postaciach, związanych z nimi miejscach oraz trwałych śladach jakie pozostawili w Kijowie.

II. Cykl „Kino kresowe” w Domu Spotkań z Historią

W ramach cyklu „Kino kresowe” organizowane są w DSH projekcje filmów archiwalnych, fabularnych i dokumentalnych poświęconych dziedzictwu Kresów. Pokazom towarzyszą komentarze dotyczące prezentowanych zdarzeń i miejsc, bohaterów i ich losów, sylwetek reżyserów, a także spotkania i dyskusje z twórcami filmów. W 2015 roku – m. in. z uwagi na projekcje filmowe i wydarzenia towarzyszące wystawie *Wielka Wojna na Wschodzie 1914–1918* oraz remont siedziby DSH – odbyły się dwa pokazy:

- 23 czerwca: ***Polesie Kardynała Kazimierza Świątka***
Spotkanie poświęcone filmowym pasjom kardynała Kazimierza Świątka, dwukrotnie zsyłanego przez Rosjan na Syberię, którego historyczną zasługą było odrodzenie kościoła katolickiego na Białorusi. Jego zamiłowanie do przyrody i kinematografii zaowocowało blisko 20 filmami dokumentalnymi poświęconymi Polesiu, trzy z nich zostały pokazane podczas spotkania. O kardynale – filmowcu opowiadał dokumentujący od lat życie kardynała białoruski reżyser Jurij Goruliov, przybyły specjalnie z Mińska, sylwetkę kardynała przypomniiała Ewa Ziółkowska, wiceprezes Fundacji Pomoc Polakom na Wschodzie. Spotkanie zorganizowane zostało wspólnie z Fundacją Pomoc Polakom na Wschodzie.
- 11 lipca: ***Sieroty Wołynia córki Zamościa*** (2015, 24'), reż. Maciej Wojciechowski
Zapomniane zbrodnie na Wołyniu, (2009, 24 min.), reż. Tomasz Arciuch, Maciej Wojciechowski
Pokaz dwóch filmów dokumentalnych zorganizowany w 72 rocznicę „krwawej niedzieli” na Wołyniu (11 lipca 1943), w dniu obchodzonym jako Dzień Pamięci Męczeństwa Kresowian. W projekcji i yskusji w DSH udział wzięli: Ewa Siemaszko – badaczka ludobójstwa na Kresach, współautorka monografii "Ludobójstwo dokonane przez nacjonalistów ukraińskich na ludności polskiej Wołynia 1939-1945", Krzesimir Dębski – kompozytor, którego dziadkowie zginęli z rok ukraińskich nacjonalistów a rodzice cudem ocalili podczas ataku na miasteczko Kisielin 11 lipca 1943 roku, ks. Tadeusz Isakowicz-Zaleski – duchowny, historyk i publicysta od lat zabiegający o należyte upamiętnienie ofiar zbrodni ludobójstwa na Kresach, Maciej Wojciechowski – reżyser, scenarzysta i producent.

III. Inne spotkania poświęcone dziedzictwu Kresów

Równoległe z prezentacjami z cyklu „Opowieści z Kresów” w ramach programu WIK organizowane są inne spotkania dotyczące szeroko rozumianego dziedzictwa historycznego i kulturowego Kresów. Biorą w nich udział naukowcy, autorzy książek, eksperci i zaproszeni goście. W 2015 roku odbyły się dwa takie spotkania oraz dodatkowo spotkanie poświęcone wojennym wigiliom na Kresach:

- 24 kwietnia: **Krzemieński Dialog Dwóch Kultur** – spotkanie z Mariuszem Olbromskim
Spotkanie poświęcone cyklowi wydarzeń „Dialog Dwóch Kultur”, za sprawą którego wołyński Krzemieniec stał się miejscem intensywnych, naukowo-artystycznych kontaktów polsko-ukraińskich. Kilkunastoletni dorobek spotkań naukowców, muzealników, pisarzy, malarzy, fotografików, animatorów kultury i życia społecznego z Polski i Ukrainy przedstawił Mariusz Olbromski, były dyrektor Muzeum Narodowego Ziemi Przemyskiej, animator i organizator spotkań ze strony polskiej. Spotkanie zorganizowane zostało we współpracy z Fundacją Pomoc Polakom na Wschodzie i Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku.
- 12 czerwca: **Rokitna – nowa Somosierra. W stulecie szarży** – spotkanie z dr Janem Skłodowskim
13 czerwca 1915 roku 2 szwadron II Brygady Legionów Polskich pod dowództwem rotmistrza Zbigniewa Dunin-Wąsowicza zaatakował rosyjskie pozycje pod wsią Rokitna w Besarabii. W przeddzień 100. rocznicy jednej z najśłynniejszych szarż polskich ułanów odbyło się spotkanie z dr. Janem Skłodowskim, fotografikiem, pisarzem, podróżnikiem, badaczem Kresów, od lat dokumentującym i popularyzującym karpacką epopeję Legionów. Prezentacja poświęcona samej szarży i legendzie, jaką później obrosła, ilustrowana była ikonografią z epoki oraz zdjęciami autora wykonanymi w miejscach historycznych wydarzeń.
- 22 grudnia, **Przybieżeli legioniści, landszturmiści, c. k. wojacy... Wigilie Wielkiej Wojny na Kresach**. Spotkanie z prezentacją koordynatora WIK zorganizowane w 100-lecie walk toczonych w 1915 roku na Kresach.

IV. Wydarzenia towarzyszące wystawie *Wielka wojna na Wschodzie 1914–1918. Od Bałtyku po Karpaty*

Od stycznia do końca kwietnia 2015 roku działania Koordynatora WIK koncentrowały się na merytorycznym i organizacyjnym przygotowaniu cyklu wydarzeń towarzyszących wystawie *Wielka Wojna na Wschodzie 1914–1918. Od Bałtyku po Karpaty*, która była eksponowana w DSH. Kontynuowane były, rozpoczęte jesienią 2014 roku, po otwarciu wystawy, pokazy filmowe i prezentacje multimedialne:

- 23 stycznia: **Od okopu do leśnego osiedla. Mała architektura Wielkiej Wojny**
Autorska prezentacja Tomasza Kuby Kozłowskiego poświęconą architekturze frontowej: budowlach z ziemi, drzewa i faszyny, w których walczyły i mieszkaly setki tysięcy żołnierzy. Opowieść o okopach, tranzejach, schronach, ziemiankach, oficerskich willach, wojskowych osiedlach i osadach, polowych kantynach, kinach i kościołach budowanych na Kresach w czasie I wojny światowej ilustrowana była oryginalną ikonografią z epoki.
- 7 lutego: **Czterdziestu czterech** (1957, 108’), reż. Pal’o
Pokaz filmu opowiadającego o mało znanym epizodzie z czasów I wojny światowej. Czterdziestu czterech słowackich żołnierzy służących w armii austro-węgierskiej na froncie wschodnim zostało skazanych na śmierć za zbuntowanie się przeciwko kontynuowaniu walki. Komentarze historyczne przed projekcją i po jej zakończeniu przedstawił Tomasz Kuba Kozłowski. Współorganizatorem projekcji był Instytut Słowacki.
- 13 lutego: **Niedźwiedź, okrutnik i staruszek. Wielka Wojna na Wschodzie w karykaturze i satyrze**
Autorska prezentacja Tomasza Kuby Kozłowskiego poświęcona szerzej nieznanej satyrze związanej z frontem wschodnim Wielkiej Wojny. Zarówno tej tworzonej przez wojujące strony (Niemcy, Austro-Węgry, Rosję) i ich sprzymierzeńców, jak też rodzimej, polskiej, powstającej np. we Lwowie. Pokaz oryginalnych, nieznanych karykatur i rysunków satyrycznych z lat 1914–1918 połączony był z komentarzem historycznym autora.
- 5 marca: **Gdy grmią działa (nie) milkną Muzy. Artyści wobec Wielkiej Wojny**
Prezentacja kustosz Ewy Frąckowiak z Muzeum Narodowego w Warszawie poświęcona postawom artystów wobec Wielkiej Wojny, która w szczególny sposób fascynowała artystów i którzy dość licz-

nie wyruszyli na fronty, do okopów i lazaretów, by spełnić swój obowiązek wobec społeczeństwa. Zderzenie patriotycznego entuzjazmu z traumą wojennych doświadczeń, losy artystów uwikłanych w Wielką Wojnę i recepcja wojny w ich twórczości to główne wątki multimedialnej prezentacji, która ilustrowana była oryginalną ikonografią ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie. Współorganizatorem spotkania było Muzeum Narodowe w Warszawie.

- 15 marca: *Signum Laudis* (1980, 84'), reż. Martin Hollý
Filmowa opowieść o okrucieństwie i bezsensie wojny przedstawiona poprzez pryzmat losów fanatycznego kaprała Hoferika – żołnierza armii austro-węgierskiej, który pod koniec I wojny światowej znalazł się na froncie wschodnim. Przed projekcją i po jej zakończeniu historyczne komentarze i ciekawostki dotyczące wybranych epizodów przedstawił Tomasz Kuba Kozłowski. Współorganizatorem spotkania był Instytut Słowacki.

- 11 kwietnia: *Piszę trochę krzywo... Kartki z Wielkiej Wojny*
Autorska prezentacja Tomasza Kuby Kozłowskiego poświęcona korespondencjom żołnierskim z I wojny światowej. Kartki i listy pisane na gorąco, przez uczestników i świadków wydarzeń są cennym źródłem historycznym i pomimo kłopotów z odczytaniem i interpretacją lakonicznych tekstów doprawionych specyficznym, żołnierskim humorem warto po nie sięgać. Nieznane, w większości niepublikowane fragmenty korespondencji z lat 1914–1918 ilustrowane były oryginalną ikonografią z czasów wojny.

- **Oprowadzanie po wystawie *Wielka Wojna na Wschodzie 1914–1918. Od Bałtyku po Karpaty z komentarzem autorskim* (10 spotkań)**

Spacery po wystawie *Wielka Wojna na Wschodzie 1914–1918. Od Bałtyku po Karpaty* z autorskim komentarzem twórcy ekspozycji Tomasza Kuby Kozłowskiego połączone z prezentacją multimedialną. Łącznie odbyło się dziesięć spotkań: 10 marca, godz. 18.00, 13 marca (dwukrotnie), godz. 12.00 i 18.00, 15 marca, godz. 12.00, 20 marca, godz. 12.00 i 18.00, 23 marca, godz. 15.00 (dla słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku z Woli), 1 kwietnia, godz. 11.00, 11 kwietnia, godz. 12.00, 12 kwietnia, godz. 12.00.

V. Inne działania wystawiennicze

Równoległe z organizacją działań towarzyszących wystawie *Wielka wojna na Wschodzie 1914–1918. Od Bałtyku po Karpaty* w Domu Spotkań z Historią, koordynator WIK, we współpracy z panem Tomaszem Kubaczykiem, przygotował materiały do dwóch ekspozycji zewnętrznych.

Na prośbę i zlecenie Wójta Gminy Lubaczów przygotowanych zostało 10 kolejnych, wielkoformatowych plansz wystawy plenerowej *Świat Kresów* z działu „Miasteczko” przeznaczonych do stałej ekspozycji w Kresowej Osadzie w Baszni Dolnej. W kwietniu zostały one zamontowane w specjalnie przygotowanych drewnianych ramach. Razem z 6 planszami ustawionymi w 2014 roku stanowią fragment stałej wystawy, która docelowo liczyć będzie ok 50 wielkoformatowych wydruków.

W maju, dzięki inicjatywie Towarzystwa Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich, Oddział w Poznaniu, przygotowanych zostało ponad 40 plansz w formatach A3 oraz 8 w formacie A1. Poza planszami tytułowymi wszystkie plansze stanowiły nieznacznie zmodyfikowane wydruki rozkładówek z albumu *Świat Kresów*, w tym całego rozdziału *Kresowy tygiel narodów, religii i kultur*. 11 maja, w trakcie XVIII Dni Lwowa i Kresów w Poznaniu, ekspozycję otworzył Wojewoda Wielkopolski Piotr Florek. Wystawa eksponowana była w hallu Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego.

VI. Spotkania poświęcone historii harcerstwa

W ramach trwającej od 2009 roku współpracy DSH ze środowiskami harcerskimi zorganizowane zostało kolejne spotkanie odnoszące się do roli tego ruchu w najnowszej historii Polski:

- 21 marca: *100 lat pod tym znakiem! Fenomen krzyża harcerskiego w dziejach Polski*
Oparty na Krzyżu Orderu Virtuti Militari, zaprojektowany przez ks. Kazimierza Lutosławskiego, krzyż harcerski wprowadzony został jako znak w 1913 roku. Jest jednym z najważniejszych i najbardziej rozpoznawalnych polskich symboli powstałych w XX wieku. Multimedialną prezentację poświęconą dziejom krzyża harcerskiego i jego roli w XX-wiecznej historii Polski przedstawił Tomasz Sikorski, kolekcjoner i dokumentalista. Spotkanie było równocześnie promocją monumentalnej, liczą-

cej 550 stron i ponad 900 ilustracji monografii *Krzyż harcerski 1913–2013* wydanej nakładem Oficyny Pamiątki Przeszłości we współpracy z Muzeum Józefa Piłsudskiego.

VII. Współpraca WIK ze stołecznymi instytucjami kultury i Uniwersytetami Trzeciego Wieku

Od 2009 roku Dom Spotkań z Historią współpracuje z różnymi stołecznymi instytucjami zainteresowanymi popularyzacją dziedzictwa historyczno-kulturowego Kresów, organizując w ramach programu WIK spotkania i prezentacje multimedialne poza siedzibą DSH. W 2015 roku kontynuowana była trwająca od 2010 roku współpraca z Uniwersytetem Trzeciego Wieku Centrum Kultury Jidysz (poprzednio Uniwersytetem Trzeciego Wieku Fundacji Shalom). W ramach współpracy z Centrum Promocji Kultury na Pradze kontynuowany był stały, comiesięczny cykl prezentacji „Kresy dalekie i bliskie” w Klubie Kultury Seniora na Gocławiu. Z inicjatywy Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Miasto-Ogród Sadyba po raz pierwszy zorganizowano prezentację w ramach festiwalu „Otwarte Ogrody Sadyba 2015”. W 2015 koordynator WIK przygotował i poprowadził 19 spotkań w Warszawie poza siedzibą DSH:

- 15 stycznia: Klub Kultury Seniora na Gocławiu, *Nieśwież – nie tylko Radziwiłły*
- 5 lutego: Uniwersytet Trzeciego Wieku Centrum Kultury Jidysz, *Miasto w cieniu wieszcz. Nowogródek znany i nieznan*
- 19 lutego: Klub Kultury Seniora na Gocławiu, *A było to wczasy rano... Z myślami na Kresach*
- 19 marca: Klub Kultury Seniora na Gocławiu, *Z biegiem Wilii*
- 9 kwietnia: Uniwersytet Trzeciego Wieku Centrum Kultury Jidysz, *Orły z Sambora*
- 16 kwietnia: Klub Kultury Seniora na Gocławiu, *Palmy, Pascha, Pesach. Wielkanoc na Kresach*
- 14 maja: Uniwersytet Trzeciego Wieku Centrum Kultury Jidysz, *Różańcowa madonna i rabini znad Seretu*
- 21 maja: Klub Kultury Seniora na Gocławiu, *Majówka nad Horyniem, Słuczą i Lwq. Na pograniczu Polesia i Wołynia*
- 13 czerwca, Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, *Łyk Naftusi. Morszyńską, Niemirońską i Truskawiecką do kresowych uzdrowisk*, spotkanie zorganizowane przez Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Miasto-Ogród Sadyba w ramach festiwalu „Otwarte Ogrody Sadyba 2015”
- 18 czerwca, Klub Kultury Seniora na Gocławiu, *Narocz – Śniardwy II Rzeczypospolitej 17 września*, Klub Kultury Seniora na Gocławiu, *Katastrofa. Polesie we wrześniu 1939 roku*
- 27 października, Bemowskie Centrum Kultury, Uniwersytet Trzeciego Wieku Woli i Bemowa, *Kresy... skąd nasz ród!*
- 29 października, Bank Zachodni WBK, *Miłe miasto na Kresach*, prezentacja dla pracowników i współpracowników BZ WBK zorganizowana przez Fundację Banku Zachodniego WBK
- 29 października, Klub Kultury Seniora na Gocławiu, *Orły z Sambora*
- 17 listopada, Uniwersytet Trzeciego Wieku Centrum Kultury Jidysz, *Lwowski kwartet tekściarzy: Friedland, Hescheles, Szlechter, Vogelfänger*
- 19 listopada, Klub Kultury Seniora na Gocławiu - *Za lwowską rogatką. Z Łyczakowa i Kajzerwaldu do Lesienic, Winnik, Czystek i Bilki*
- 20 listopada, Wolskie Centrum Kultury – *Zapomniana Wielka Wojna na Kresach 1914 – 1918*, organizatorem spotkania było Stowarzyszenie Klub Przyjaciół życia
- 26 listopada, Centrum Promocji Kultury Praga Południe, Grochowski Uniwersytet Trzeciego Wieku, *Kresy... skąd nasz ród!*
- 17 grudnia, Klub Kultury Seniora na Gocławiu - *Przybieżeli Legioniści... Wigilie i kolędy Wielkiej Wojny na Wschodzie*

VIII. Wydarzenia i imprezy organizowane przez WIK poza Warszawą

Zainteresowanie dziedzictwem kulturowym i historycznym Ziemi Wschodnich I i II Rzeczypospolitej oraz wypracowana w ramach programu WIK oryginalna oferta popularyzatorska i edukacyjna skutkowały licznymi prośbami o organizowanie spotkań i prezentacji w pozastołecznych placówkach kulturalnych i oświatowych w kraju i za granicą. Dzięki inicjatywie Koła Lwowian z Londynu koordynator WIK przedstawił dwie multimedialne prezentacje w Polskim Ośrodku Społeczno-Kulturalnym w Londynie. Szczególne natężenie spotkań jesienią 2015 roku wynikało przede wszystkim z publikacji albumu *Wielka Wojna na Wschodzie 1914–1918* i jego promocji w różnych ośrod-

kach kraju, a także udziału DSH w XIV edycji Legnickich Dni Kultury Kresowej. Łącznie w 2015 roku odbyły się 32 spotkania (prezentacje) w 22 miejscowościach:

- 20 lutego: prezentacja w **Strzelcach Opolskich** – *A było to wczas rano... Z myśliwymi na Kresach*, Strzelecki Ośrodek Kultury, Plac Stefana Żeromskiego 7. Organizator: Strzelecki Ośrodek Kultury
- 17 kwietnia: prezentacja w **Strzelcach Opolskich** – *Druskieniki – moja miłość. Opowieść o mieście partnerskim Strzelec Opolskich*, Strzelecki Ośrodek Kultury, Plac Stefana Żeromskiego 7. Organizator: Strzelecki Ośrodek Kultury
- 18 kwietnia: prezentacja w **Nysie** – *Kresowy tygiel narodów, religii i kultur czyli ...Unia tu już była!*, połączona z promocją albumu *Świat Kresów*, Muzeum w Nysie, ul. Biskupa Jarosława 11. Organizatorzy: Muzeum w Nysie, Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich, Oddział w Nysie
- 18 kwietnia: prezentacja w **Nysie** – *Wszystko co nasze... Lwowskie początki skautingu i harcerstwa*, Muzeum w Nysie, ul. Biskupa Jarosława 11. Organizatorzy: Muzeum w Nysie, Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich, Oddział w Nysie
- 20 kwietnia: prezentacja w **Opolu** – *Chwała Galicji. Lwów anno Domini 1894*, Wojewódzka Biblioteka Publiczna, ul. Piastowska 18. Organizatorzy: Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu, Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich, Oddział w Opolu
- 2 maja: prezentacja w **Londynie** – *Chwała Galicji. Lwów Anno domini 1894* połączona z promocją albumu *Świat Kresów*, Londyn, POSK, Sala Malinowa, 238-246 King Street. Organizatorem spotkania było Koło Lwowian w Londynie
- 2 maja: prezentacja w **Londynie** – *Merkury we Lwowie. O lwowskich jarmarkach, sklepach, kupcach i rzemieślnikach* połączona z promocją albumu *Świat Kresów*, Londyn, POSK, Sala Malinowa, 238-246 King Street. Organizator: Koło Lwowian w Londynie
- 11 maja: prezentacja w **Poznaniu** – *Kresowy tygiel narodów, religii i kultur*, połączona z otwarciem wystawy planszowej *Świat Kresów. Z kolekcji Tomasza Kuby Kozłowskiego* w hallu Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego oraz promocją albumu *Świat Kresów*, Wielkopolski Urząd Wojewódzki, Sala Herbowa, al. Niepodległości 16/18. Organizatorem wydarzenia, odbywającego się w ramach XVIII Dni Lwowa i Kresów w Poznaniu, było Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich, Oddział w Poznaniu
- 1 czerwca: prezentacja w **Toruniu** – *Z biegiem Zbrucza*, połączona z promocją albumu *Świat Kresów*, Hotel Kopernik, ul. Wola Zamkowa 16. Spotkanie odbyło się w ramach XXIX Zjazdu Tarnopolan, byłych mieszkańców ziemi tarnopolskiej
- 27 czerwca: prezentacja w **Grodźcu** koło Opola – *Za lwowską rogatką. Z Łyczakowa i Kajzerwaldu do Lesienic, Winnik, Czyszek i Biłki*, Grodziec, pawilon przy ul. Częstochowskiej. Spotkanie zorganizowane zostało w ramach IV Powiatowych Spotkań Kresowych w 70. rocznicę wypędzenia mieszkańców podlwowskich wsi – Biłki Królewskiej i Biłki Szlacheckiej, którzy w 1945 roku zasiedlili wieś Grodziec koło Opola. Organizatorem spotkania było Stowarzyszenie „Nasz Grodziec”.
- 4 września: prezentacja w **Jarosławiu** – *Półtora miasta. Drohobycz mniej znany*, Centrum Kultury i Promocji w Jarosławiu, Rynek 5. Spotkanie inaugurujące VII Międzynarodowy Festiwal Kultury Kresowej połączone ze stoiskiem DSH z wydawnictwami kresowymi. Organizator: Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich Oddział Jarosław.
- 5 września: prezentacja w **Jarosławiu** – *A było to wczas rano... Z myśliwymi na Kresach*, Centrum Kultury i Promocji w Jarosławiu, Rynek 5. Spotkaniu, które odbyło się w ramach VII Międzynarodowego Festiwalu Kultury Kresowej towarzyszyło stoisko DSH z wydawnictwami kresowymi. Organizator: Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich Oddział Jarosław.
- 6 września: prezentacja w **Przemysłu** – *Łyk Naftusi. Opowieść o kresowych zdrojach w Niemirowie, Szkle, Lubieniu, Morszynie i Truskawcu*, Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej, pl. Berka Joselewicza 1. Organizatorami spotkania, któremu towarzyszyło stoisko DSH z wydawnictwami kresowymi były Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej oraz Stowarzyszenie Pamięci Polskich Termopil i Kresów.
- 20 września: prezentacja w **Szymanowie** – *Lwów znany, nieznan, zapomniany...*, Sanktuarium N.M.P. Jazłowieckiej w Szymanowie, ul. Szkolna 2. Prezentacja dla uczestników dorocznego zjaz-

du szkół niepokalańskich. Organizatorem spotkania było Zgromadzenie Sióstr Niepokalanego Po-
częcia N.M.P. w Szymanowie.

- 24 września: prezentacja w **Bytomiu** – *Za lwowską rogatką. Z Łyczakowa i Kajzerwaldu do Lesienic, Winnik, Czyszek i Bilki*, Centrum Kresowe, ul. Moniuszki 13. Organizatorem spotkania było Towarzystwo Miłośników Lwowa w Bytomiu.
- 25 września: prezentacja w **Strzelcach Opolskich** – *Półtora miasta! Drohobycz mniej znany*, Strzelecki Ośrodek Kultury, Plac Stefana Żeromskiego 7. Organizator: Strzelecki Ośrodek Kultury
- 28 września: prezentacja w **Krakowie** – *Zapomniana Wielka Wojna na Kresach 1914–1918*, Biblioteka Jagiellońska, ul. Oleandry 3. Promocja albumu *Wielka Wojna na Wschodzie 1914-1918. Od Bałtyku po Karpaty*, organizatorem spotkania była Stanica Kresowa.
- 1 października: prezentacja w **Białymstoku**, *Pod rosyjskim i niemieckim butem. Wilno w latach 1914–1918*, Galeria im. Sleńdzińskich, ul. Legionowa 2. Organizatorami spotkania połączonego z promocją albumu *Wielka Wojna na Wschodzie 1914–1918. Od Bałtyku po Karpaty* były Towarzystwo Przyjaciół Grodna i Wilna Oddział w Białymstoku, Galeria im. Sleńdzińskich oraz Przystanek Historia Białystok.
- 9 października: prezentacja w **Męcince** koło Jawora – *Kresy ...skąd nasz ród!*, Gminny Ośrodek Kulturalno-Edukacyjny w Męcince. Spotkanie zorganizowane w ramach w ramach 14 Legnickich Dni Kultury Kresowej przez Stowarzyszenie Kulturalne „Krajobrazy” w Legnicy.
- października: prezentacja w **Bolesławcu** – *Lwów – kolebka polskiego skautingu i harcerstwa*, Centrum Integracji Kulturalnej „Orzeł”, ul. Chopina 17. Spotkaniu towarzyszyło stoisko DSH z wydawnictwami kresowymi. Organizatorzy: Urząd Miasta Bolesławiec, Bolesławiecki Ośrodek Kultury – Międzynarodowe Centrum Ceramiki w Bolesławcu, Komenda Hufca ZHP im. Szarych Szeregów, Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich oraz Księgarnia „Agora”.
- października: prezentacja w **Wałbrzychu** – *Półtora miasta! Drohobycz mniej znany*, Biblioteka pod Atlantami, Rynek 9. Spotkaniu towarzyszyło stoisko DSH z wydawnictwami kresowymi. Organizatorzy: Biblioteka pod Atlantami oraz Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Drohobyckiej, Koło w Wałbrzychu.
- 14 października: prezentacja w **Legnicy** – *Kresowy tygiel narodów, religii i kultur ...czyli Unia tu już była!*, Zamek Piastowski, Plac Zamkowy 1. Spotkaniu zorganizowanemu w ramach 14. Legnickich Dni Kultury Kresowej towarzyszyło stoisko DSH z wydawnictwami kresowymi. Organizatorzy: Centrum Kształcenia Ustawicznego i Językowego Kadr w Legnicy, Stowarzyszenie Kulturalne „Krajobrazy” w Legnicy.
- 15 października: prezentacja w **Jaworze** – *Za lwowską rogatką. Z Łyczakowa i Kajzerwaldu do Lesienic, Winnik, Czyszek i Bilki*, Miejska Biblioteka Publiczna w Jaworze, Plac Seniora 4. Spotkaniu zorganizowanemu w ramach 14 Legnickich Dni Kultury Kresowej towarzyszyło stoisko DSH z wydawnictwami kresowymi. Organizatorem spotkania było Stowarzyszenie Kulturalne „Krajobrazy” w Legnicy.
- 9 listopada: prezentacja w **Świebodzinie** – *Nasze Kresy*, Świebodziński Dom Kultury, ul. Piłsudskiego 39/41. Spotkanie zorganizowane w ramach Tygodnia Patriotycznego 2015 w Świebodzinie przez Świebodziński Dom Kultury i Uniwersytet Trzeciego Wieku w Świebodzinie.
- 27 listopada: prezentacja w **Baszni Dolnej** – *Z myśliwymi na Kresach. Od litewskich mateczników po karpackie rykowiska*, Kresowa Osada w Baszni Dolnej. Organizatorami spotkania byli Wójt Gminy Lubaczów i Fundacja Smolin Andruszewski.
- 28 listopada: prezentacja w **Przemysłu** – *Kresy w ogniu Wielkiej Wojny 1914 – 1918*, Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej, pl. Berka Joselewicza 1. Spotkanie połączone z promocją albumu *Wielka Wojna na Wschodzie 1914–1918. Od Bałtyku po Karpaty* zorganizowane przez Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej oraz Stowarzyszenie Pamięci Polskich Termopil i Kresów.
- 29 listopada: prezentacja w **Jarosławiu** – *Marsowe oblicze Lwowa. Lwów w latach 1914 – 1918*, Centrum Kultury i Promocji w Jarosławiu, Rynek 5. Spotkanie połączone z promocją albumu *Wielka Wojna na Wschodzie 1914–1918. Od Bałtyku po Karpaty* zorganizowane przez Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich Oddział w Jarosławiu.

- 30 listopada: prezentacja w **Rzeszowie** – *Przybieżeli legioniści, landszturmiści, c. k. wojaccy... Wigilie Wielkiej Wojny na Kresach*, Muzeum Etnograficzne im. F. Kotuli w Rzeszowie, Rynek 6. Spotkanie połączone z promocją albumu *Wielka Wojna na Wschodzie 1914–1918. Od Bałtyku po Karpaty* zorganizowane przez Muzeum Etnograficzne im. F. Kotuli w Rzeszowie, Oddział Muzeum Okręgowego w Rzeszowie.
- 3 grudnia: prezentacja w **Bytomiu** – *Chwała Galicji. Lwów anno Domini 1894*, Centrum Kresowe, ul. Moniuszki 13. Spotkanie połączone z promocją albumu *Wielka Wojna na Wschodzie 1914–1918. Od Bałtyku po Karpaty* zorganizowane przez Towarzystwo Miłośników Lwowa w Bytomiu.
- 4 grudnia: prezentacja w **Strzelcach Opolskich** – *Przybieżeli legioniści, landszturmiści, c. k. wojaccy... Wigilie Wielkiej Wojny na Kresach*, Strzelecki Ośrodek Kultury, Plac Stefana Żeromskiego 7. Spotkanie połączone z promocją albumu *Wielka Wojna na Wschodzie 1914–1918. Od Bałtyku po Karpaty* zorganizowane przez Strzelecki Ośrodek Kultury.
- 5 grudnia: prezentacja we **Wrocławiu** – *Wielka Wojna na Kresach 1914–1918*, Wrocławskie Centrum Kongresowe przy Hali Stulecia, ul. Wystawowa 1. Spotkanie promujące album *Wielka Wojna na Wschodzie 1914–1918. Od Bałtyku po Karpaty* zorganizowane w ramach 24. Wrocławskich Targów Dobrych Książek.
- 7 grudnia: prezentacja w **Opolu** – *Kresy w ogniu Wielkiej Wojny 1914–1918*, Wojewódzka Biblioteka Publiczna, ul. Piastowska 18. Spotkanie połączone z promocją albumu *Wielka Wojna na Wschodzie 1914–1918. Od Bałtyku po Karpaty* zorganizowane przez Wojewódzką Bibliotekę Publiczną w Opolu oraz Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich, Oddział w Opolu.

Ponadto, 8 sierpnia Koordynator WIK zorganizował wspólnie z panią Agnieszką Wróblewską stoisko DSH z wydawnictwami kresowymi w Mrągowie, w ramach działań towarzyszących 21. Festiwalowi Kultury Kresowej.

IX. Udział w XIV edycji Legnickich Dni Kultury Kresowej

W październiku 2015 roku DSH po raz czwarty (poprzednio w latach: 2011, 2012 i 2013) uczestniczył w Legnickich Dniach Kultury Kresowej, promując wiedzę o dziedzictwie historyczno-kulturowym dawnych Ziem Wschodnich Rzeczypospolitej. W 10-dniowym objeździe po Dolnym Śląsku obejmującym łącznie 17 miejscowości uczestniczyli: Koordynator WIK, pani Agnieszka Wróblewska i pan Romuald Trębacz. Krótkie prezentacje Tomasza Kuby Kozłowskiego *Kresy ...skąd nasz ród!*, nawiązujące do obchodzonej w 2015 roku 70. rocznicy wypędzenia Polaków z Kresów, otwierały koncerty galowe 14. Legnickich Dni Kultury Kresowej w Wołowie (10 października), Gaworzycach (11 października), Ruszowicach (11 października), Jaworze (15 października), Rudnej (16 października), Chojnowie (16 października), Lubinie (17 października), Grębolicach (17 października) i Legnicy (18 października).

Autorskie spotkania Tomasza Kuby Kozłowskiego z półtoragodzinnymi prezentacjami tematycznymi odbyły się w Gminnym Ośrodku Kulturalno-Edukacyjnym w Męcince (9 października), na Zamku Piastowskim w Legnicy (14 października) oraz w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Jaworze (15 października). Koordynator WIK poprowadził także zajęcia dydaktyczne w dolnośląskich szkołach ponadgimnazjalnych (w Liceum Ogólnokształcącym im. M. Kopernika w Chojnowie oraz, I Liceum Ogólnokształcącym w Jaworze) oraz podstawowych (w Szkole Podstawowej nr 3 im. M. Kopernickiej w Chojnowie, w Szkole Podstawowej im. W. St. Reymonta w Rosochatej oraz w Szkole Podstawowej im. I. Kosmowskiej w Bieniowicach).

Koncertom i spotkaniom w Męcince, Rzeszotarach, na Zamku Grodziec, w Wołowie, Malczycach, Gaworzycach, Ruszowicach, Bolesławcu, Wałbrzychu, Jaworze, Rudnej, Chojnowie, Lubinie, Grębolicach i Legnicy towarzyszyło stoisko DSH z bogatym wyborem książek dotyczących Kresów zorganizowane przez panią Agnieszkę Wróblewską z Działu Wystaw i Publikacji DSH.

X. Warsztaty edukacyjne i zajęcia dla młodzieży

W 2015 roku Koordynator WIK poprowadził 11 spotkań: prezentacji, warsztatów i zajęć dla młodzieży szkolnej z kraju i 2 spotkania dla grup młodzieży polskiej ze Wschodu:

- 10 marca: Dom Spotkań z Historią – spotkanie z uczniami Społecznego Liceum Ogólnokształcącego nr 5 z Milanówka poświęcone postaciom Henryka i Stanisławy Witaczków, pionierów jedwabnictwa w Polsce i twórców Centralnej Doświadczalnej Stacji Jedwabniczej w Milanówku.
- 24 kwietnia: Warszawa, Agrykola, Szkolne Schronisko Młodzieżowe – prezentacja *Architekci naszej rzeczywistości* – warsztaty dla grup młodzieży uczestniczących w konkursie historycznym Fundacji Banku Zachodniego WBK „Architekci naszej rzeczywistości”. Organizatorem spotkania była Fundacja Banku Zachodniego WBK.
- 25 lipca: Bydgoszcz, Muzeum Okręgowe im. Leona Wyczółkowskiego w Bydgoszczy, ul. Mennica 4 – *Wszystko co nasze... Lwowskie początki skautingu i harcerstwa* – warsztaty i prezentacja dla polskiej młodzieży harcerskiej z Litwy, Białorusi i Ukrainy. Organizatorem spotkania był Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej.
- 6 sierpnia: Warszawa, Dom Nauki, ul. Schroedera 82 – warsztaty i prezentacja dla młodzieży polskiej z Brasławia na Białorusi, Dyneburga na Łotwie oraz Omska i Abakanu w Rosji zorganizowane przez Krajowe Stowarzyszenie Brasławian oraz Stowarzyszenie Edukacja i Nauka.
- 4 września: Jarosław, Centrum Kultury i Promocji, Rynek 5 – *Orły i tryzuby. Dramatyczne dzieje relacji polsko-ukraińskich w XX wieku*, zajęcia dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych zorganizowane w ramach VII Międzynarodowego Festiwalu Kultury Kresowej przez Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich Oddział Jarosław.
- 12 października: Chojnów – *Wycieczka do Lwowa* – zajęcia dla uczniów Szkoły Podstawowej nr 3 im. M. Konopnickiej zorganizowane w ramach XIV Legnickich Dni Kultury Kresowej.
- 12 października: Chojnów – *Kresowy tygiel narodów, religii i kultur ...czyli Unia tu już była!*, zajęcia dla uczniów Liceum Ogólnokształcącego im. M. Kopernika zorganizowane w ramach XIV Legnickich Dni Kultury Kresowej.
- 15 października: Jawor, prezentacja *Kresowy tygiel narodów, religii i kultur ...czyli Unia tu już była!* – zajęcia dla uczniów I Liceum Ogólnokształcącego w Jaworze zorganizowane w ramach XIV Legnickich Dni Kultury Kresowej.
- 16 października: Rosochata, *Wycieczka do Lwowa* – zajęcia dla uczniów Szkoły Podstawowej im. W. St. Reymonta w Rosochatej zorganizowane w ramach XIV Legnickich Dni Kultury Kresowej.
- 16 października: Bieniowice – *Wycieczka do Lwowa* – zajęcia dla uczniów Szkoły Podstawowej im. I. Kosmowskiej w Bieniowicach zorganizowane w ramach XIV Legnickich Dni Kultury Kresowej.
- 10 listopada: Świebodzin, *Kresy... skąd nasz ród!* – zajęcia dla uczniów Powiatowego Zespołu Szkół Technicznych i Zawodowych w Świebodzinie zorganizowane w ramach Tygodnia Patriotycznego 2015 w Świebodzinie.
- 30 listopada: Jarosław Centrum Kultury i Promocji, Rynek 5 - zajęcia dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych zorganizowane przez Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich Oddział Jarosław.
- 7 grudnia: Opole, *Kresowy tygiel narodów, religii i kultur... czyli Unia tu już była!* – zajęcia dla uczniów Publicznego Liceum Ogólnokształcącego nr I im. Mikołaja Kopernika.

XI. Udział Koordynatora WIK w konferencjach i seminariach naukowych

W 2015 roku Koordynator WIK uczestniczył w następujących konferencjach z przygotowanymi wystąpieniami i prezentacjami:

- 18 września: Warszawa - udział w konferencji Pamięć Pokoleń 2015 zorganizowanej przez Fundację Kresy – Syberia, Związek Sybiraków, Muzeum Niepodległości, Dom Spotkań z Historią i Muzeum Katyńskie z prezentacją *Kresowy tygiel narodów, religii i kultur... czyli Unia tu już była!*
- 28 września, Kraków – udział w ogólnopolskim seminarium dyskusyjnym Przedwojenny Lwów i jego uczeni. Sylwetki – Działalność naukowa – osiągnięcia, zorganizowanym przez Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Śródmiejski Ośrodek Kultury oraz kwartalnik „Cracovia-Leopolis” z prezentacją *Lwowiak przyszywany. Profes-*

sor Leon Kozłowski jako kierownik Katedry Prehistorii Uniwersytetu Jana Kazimierza w latach 1921 – 1939

- 2 października, Białystok - udział w III Międzynarodowym Kongresie Naukowym *Stan badań nad wielokulturowym dziedzictwem dawnej Rzeczypospolitej* zorganizowanym przez Instytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy, Fundację Dziedzictwa Kulturowego oraz Instytut Historii i Nauk Politycznych Uniwersytetu w Białymstoku z prezentacją **W obiektywie wojennej kamery. Ikonografia Wielkiej Wojny 1914 – 1918 jako źródło wiedzy o ziemiach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej**
- 20 listopada, Warszawa - udział w seminarium *Kolekcjonerstwo – nauka i upowszechnianie* zorganizowanym przez Archiwum Polskiej Akademii Nauk i Dom Spotkań z Historią przy współpracy z Narodowym Instytutem Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów z prezentacją przygotowaną dla Dyrektora DSH **Publiczne i prywatne. Instytucja publiczna i kolekcjoner**
- 18 grudnia, Wrocław – udział w konferencji *Pamięć o Kresach wschodnich i jej edukacyjny wymiar* zorganizowanej przez Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, Kuratorium Oświaty we Wrocławiu i Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli z prezentacją **Mity, sentymenty, rzeczywistość historyczna. Kresowe fascynacje i pułapki**

XII. Udział Koordynatora WIK w spotkaniach i wydarzeniach zewnętrznych

Do najważniejszych spotkań zewnętrznych, w których uczestniczył koordynator WIK w 2015 roku, należały:

- 4 lutego, 4 marca, 22 kwietnia, 13 maja, 11 czerwca, 22 lipca, 8 października, 21 grudnia - udział w posiedzeniach Parlamentarnego Zespołu do spraw Kresów, Kresowian i Dziedzictwa Ziemi Wschodnich Dawnej Rzeczypospolitej
- 28 czerwca, udział uroczystościach odsłonięcia tablicy pamiątkowej i pomnika wypędzonych z Kresów w Grodzcu koło Opola
- 5 sierpnia, udział w konferencji Kresy. Historia i teraźniejszość zorganizowanej w Sejmie RP przez Parlamentarny Zespół Miłośników Historii
- 5–6 grudnia udział w 24. Wrocławskich Targach Dobrych Książek

XIII. Inne działania w ramach programu WIK

Wśród innych działań podejmowanych w 2015 roku należy wskazać m.in.:

- stałą współpracę z działającymi w Warszawie organizacjami i środowiskami kresowymi oraz przedstawicielami instytucji zajmujących się tą problematyką, związaną zwłaszcza z organizacją kolejnych spotkań i przedsięwzięć w samym DSH, jak i w innych stołecznych instytucjach
- stałą współpracę z kilkunastoma portalami internetowymi skutkującą systematycznym informowaniem o działalności DSH i promowaniem na tych portalach wydarzeń przygotowywanych w ramach programu WIK
- prowadzenie profilu „Świat Kresów” na Facebooku, jako istotnego środka informowania o przedsięwzięciach podejmowanych w ramach programu WIK. W 2015 roku Koordynator WIK umieścił w profilu ponad 100 postów, a sam profil zyskał w tym czasie ponad 1000 nowych fanów
- współpracę z dziennikarzami i przedstawicielami mediów przede wszystkim w zakresie informowania o wydarzeniach realizowanych w ramach programu WIK, dzięki czemu ukazywały się w mediach informacje, artykuły (m.in. *Powrót do przeszłości* - „Dziennik Polski” nr 99/2015, Londyn; *Wilno 1914 – 1918. Spotkanie z Tomaszem K. Kozłowskim* – „Goniec Kresowy” nr 3(79)/2015, Białystok; *Naboje na choince. Boże Narodzenie na frontach I wojny światowej* – „Nowiny”, 23.12.2015, Rzeszów;) nagrania i audycje radiowe (m. in. w „Lwowskiej Fali” Polskiego Radia Katowice, Polskim Radio Rzeszów, Radio Opole, Radio Fara, Polskim Radio dla Zagranicy, Polskim Radio Lwów, Radio Islanders w Wielkiej Brytanii) oraz telewizyjne (m. in. Studio Wschód TVP Wrocław).
- publikację materiałów ikonograficznych ze zbiorów Koordynatora WIK w „Pomocniku Historycznym Polityki” – „Kresy Rzeczypospolitej”.
- pomoc merytoryczną i udostępnianie materiałów zgromadzonych w kolekcji kresowianów dla potrzeb wydawniczych, publicystycznych, wystawienniczych, filmowych i popularyzatorskich

- organizację spotkania Nauka – Kolekcjonerstwo z udziałem przedstawicieli środowisk naukowych i kolekcjonerskich w dniu 31 marca w siedzibie DSH.

SPOTKANIA, DEBATY, WERNISAŻE, SPACERY, WYDARZENIA SPECJALNE

W 2015 roku organizowaliśmy spotkania, konferencje, debaty, pokazy multimedialne i filmowe, wernisaże wystaw, spacerzy, wycieczki piesze i rowerowe, grę miejską oraz festiwal „Wyłącz system”. Gościliśmy i współpracowaliśmy z historykami, dokumentalistami, świadkami historii, warszawianistami, dziennikarzami, reżyserami, pisarzami, fotografami, aktorami, przedstawicielami środowisk i organizacji podejmujących w swej działalności problematykę związaną z historią XX wieku.

Z myślą o zróżnicowanym odbiorcy naszych działań poruszaliśmy tematy historyczne zarówno w kontekście kultury popularnej, jak i wysokiej. Do współpracy zapraszaliśmy cenionych specjalistów, łączących wybitne kompetencje z predyspozycjami popularyzatorskimi.

Dział Animacji DSH zainicjował także nowe cykle tematyczne: „Drugie pokolenie. Historie dzieci Ocalonych” oraz „Zamachy, które zmieniły bieg historii” (we współpracy z Centrum Badań nad Terroryzmem Collegium Civitas). Zorganizował również wydarzenia rocznicowe: *Powroty. Warszawa 1945*; *100. rocznica ludobójstwa Ormian* oraz *70. rocznica wyzwolenia systemu obozów Mauthausen-Gusen*, 100. rocznica urodzin Tadeusza Kantora *KANTOR 2015 – Poszukiwania* oraz *Poznaj swój Pałac* oraz cykl wydarzeń w 60. rocznicę urodzin Pałacu Kultury i Nauki we współpracy z PKiN i Barem Studio. Po raz kolejny włączyliśmy się w program warszawskiej „Nocy Muzeów”. Nawiązaliśmy współpracę z kapitułą Nagrody im. Ryszarda Kapuścińskiego za Reportaż Literacki i zorganizowaliśmy spotkanie ze Swietlaną Aleksijewicz, lauréatką tegorocznej Nagrody Nobla.

Poniżej prezentujemy w zestawieniu chronologicznym wydarzenia zorganizowane przez Dział Animacji w 2015 roku:

- **13 stycznia – Fotoikony**

Spotkanie z **Andą Rottenberg** towarzyszące wystawie *Fotoikony w Polsce. Poszukiwanie / głosowanie*. Anda Rottenberg, historyk i krytyk sztuki opowiedziała o swoich typach na polską fotoikonę, o tym, jakie zdjęcia robią na niej największe wrażenie i jakich zdjęć brakuje jej na wystawie w DSH.

- **17–18 stycznia – Powroty. Warszawa 1945**

Cykl wydarzeń towarzyszących 70. rocznicy powrotu warszawiaków po wojnie do miasta. Publiczność DSH mogła uczestniczyć w debacie prowadzonej przez Jerzego Kisielewskiego z udziałem warszawianisty Tomasza Markiewicza, wiceprezesa Polskiego Towarzystwa Statystycznego Władysława Łagodzińskiego i świadków historii oraz obejrzeć filmy m.in. *Punkt na mapie* (1985, 22') Grzegorza Lasoty, *Kalendarz warszawski* (1974, 12') Tadeusza Makarczyńskiego, *Ballada f-moll* (1945, 10') Andrzeja Panufnika, *Ulica Brzozowa* (1947, 9') Wojciecha Jerzego Hasa i Stanisława Różewicza, *Powrót* (1985, 20') i *Suita warszawska* (1946, 18') Tadeusza Makarczyńskiego, pierwszy odcinek kultowego serialu *Dom – Co ty tu robisz, człowieku*, duński dokument z 1948 o życiu w tuż powojennej Polsce i pomocy humanitarnej Danii oraz kroniki z 1945 roku. Organizatorzy: DSH, miesięcznik „Stolica”.

- **20 stycznia – Fotoikony**

Spotkanie z **Jerzym Owsakiem** towarzyszące wystawie *Fotoikony w Polsce. Poszukiwanie / głosowanie*. Jerzy Owsiak, dziennikarz, działacz charytatywny i społeczny opowiedział o swoich typach na polską fotoikonę, jakie zdjęcia robią na nim największe wrażenie i jakich zdjęć brakuje jego zdaniem na wystawie w DSH.

- **27 stycznia – „Drugie pokolenie”: Pizza w Auschwitz**

Spotkanie inaugurujące cykl *Drugie pokolenie. Historie dzieci Ocalonych*, podczas którego zaprezentowaliśmy książki oraz filmy opowiadające o tym, jak dorosłe dziś dzieci doświadczają traumy rodziców ocalonych podczas wojny. *Pizza w Auschwitz* (dok., 2008, 66') w reż. Moshe Zimmermana opowiada historię Danni Chanach, więźnia kilku obozów koncentracyjnych, który po latach powraca wraz ze swymi dziećmi na Litwę i do Polski, w tym do Auschwitz.

- **30 stycznia – Wojna na Kaszubach. Pamięć polskich i niemieckich świadków**

Prezentacja książki poświęconej Kaszubom, regionowi o szczególnej historii, polsko-niemieckiemu pograniczu. Książka obejmuje wyjątkowo skomplikowany okres w XX-wiecznej historii tego regionu – od lat 20. do 50. Została oparta na metodzie *oral history*, relacjach z Archiwum Historii Mówionej Ośrodka Karta i Domu Spotkań z Historią. Wywiady zostały przeprowadzone w Polsce i Niemczech, wśród nich było kilka osób o kaszubskiej tożsamości i kaszubskich korzeniach oraz kilka pochodzenia żydowskiego. Autorzy poprzez dobór relacji przedstawiają różne losy, perspektywy pamięci i interpretacje. Głosami świadków z książki wyłania się obraz lokalnej wspólnoty o płynnej tożsamości narodowej, ale silnej przynależności terytorialnej, rodzinnej i religijnej oraz skomplikowane losy i niejednoznaczne postawy. Organizatorzy: Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, Freie Universität Berlin, Ośrodek KARTA, DSH.

- **4 lutego – Wieczór jasielski w Warszawie**

Spotkanie Stowarzyszenia Miłośników Jasła i Regionu Jasielskiego. Goście opowiedzieli o zniszczeniach i powojennej odbudowie Jasła (które było równie zniszczone jak stolica), zaprezentowali archiwalne zdjęcia i materiały. Gościem specjalnym wieczoru był Zbigniew Skrudlik, szermierz, medalista olimpijski, honorowy obywatela Jasła. Organizatorzy: SMJiRJ, Burmistrz Miasta Jasła, DSH.

- **10 lutego – „Drugie pokolenie”: Mała Zagłada**

Spotkanie z Anną Janko, autorką książki *Mała Zagłada*, z którą rozmawiał dziennikarz radiowy Michał Nogaś. Książka Anny Janko to historia pacyfikacji polskiej wsi Sochy na Zamojszczyźnie w czerwcu 1943. Organizatorzy: Wydawnictwo Literackie, DSH.

- **11 lutego – Fotoreporterzy PRL-u**

Spotkanie z fotografem Mariuszem Szyperko wieloletnim fotoreporterem Centralnej Agencji Fotograficznej. W trakcie spotkania autor pokazał wybrane zdjęcia dokumentujące kolejne dekady PRL – życie społeczne, polityczne, kulturalne oraz opowiedział o warsztacie pracy.

- **19 lutego – Fotoikony. Ogłoszenie wyników**

Spotkanie podsumowujące wyniki głosowania publiczności na najważniejsze zdjęcia z wystawy *Fotoikony w Polsce. Poszukiwanie / głosowanie*. Najwięcej głosów z 42 zdjęć zaprezentowanych na wystawie w DSH zdobyło zdjęcie z powstania w getcie warszawskim znane z Raportu Stroopa oraz zdjęcie Chrisa Niedenthala *Czas Apokalipsy*. W dyskusji udział wzięli: Joanna Kinowska (kuratorka wystawy), Adam Mazur (historyk sztuki, krytyk), Paweł Szypulski (artysta wizualny) oraz Kinga Sochacka (DSH).

- **21 lutego – Złap ostrość!**

Fotograficzna gra miejska towarzysząca wystawie *Fotoikony w Polsce*. Uczestnicy pogrupowani w drużyny musieli wykazać się wiedzą historyczną i fotograficzną oraz sprytem. Wśród zadań z jakimi musieli się zmierzyć były m.in. wywołanie kliszy w prawdziwej ciemni fotograficznej oraz znajomość prezentowanych w DSH wystaw. Zwycięska drużyna otrzymała medale i pamiątkowe dyplomy. Organizator: DSH. Partner: Muzeum Czar PRL.

- **3 marca – Dzień Kobiet z Historią: kobiety i wojna**

Spotkanie poświęcone aktywności kobiet podczas I wojny światowej, towarzyszące wystawie *Wielka Wojna na Wschodzie (1914-1918). Od Bałtyku po Karpaty*. Podczas spotkania omówiona została „wojenna” emancypacja kobiet, ich walka o równouprawnienie i prawo głosu. Goście: dr Katarzyna Sierakowska i dr Anna Nowakowska-Wierzchoś. Dyskusję poprowadziła Anna Czerwińska (Wirtualne Muzeum Historii Kobiet, Fundacja na rzecz Równości i Emancypacji STER).

- **11 marca – „Zamachy, które zmieniły bieg historii” – Zamach w Sarajewie**

Spotkanie inaugurujące nowy cykl „Zamachy, które zmieniły bieg historii”, towarzyszące wystawie *Wielka Wojna na Wschodzie (1914-1918). Od Bałtyku po Karpaty*. Kulisy jednego z najbardziej znanych zamachów, który wpłynął na losy świata, historię Gawriło Principa oraz polskich terrorystów okresu około wojennego opowiedzieli: prof. Tomasz Aleksandrowicz i Grzegorz Cieślak (obaj z Centrum Badań nad Terroryzmem Collegium Civitas) oraz Wojciech Lada, autor książki *Polscy terroryści*. Organizatorzy: DSH, Centrum Badań nad Terroryzmem Collegium Civitas.

- **14 marca – 100. rocznica Metz Yeghern (wielkiego zła). Ormianie 2015. Naród odradzający się z popiołów zagłady**

Masakrę Ormian w Turcji uznaje się za pierwsze ludobójstwo XX wieku. Szacuje się, że w latach 1915–16 zginęło ok. 1,5 miliona ludzi. Fundacja Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich wspólnie z

DSH zorganizowały całodziennie spotkanie poświęcone tym tragicznym wydarzeniom, w którym udział wzięli, min.: J.E. Edgara Ghazaryan, ambasador Republiki Armenii W Polsce; Jan Abgarowicz, Prezes Fundacji KiDOP i dr. hab. Andrzej A. Zięba. Po spotkaniu Monika Agopsowicz z Fundacji Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich została odznaczona Krzyżem Zasługi przez wojewodę mazowieckiego Jacka Kozłowskiego.

- **24 marca – „Drugie pokolenie”: *Oskarżam Auschwitz***

Spotkanie z **Mikołajem Grynbergiem**, autorem książki *Oskarżam Auschwitz* poprowadziła Sylwia Chutnik. Podczas spotkania autor opowiedział o odkrywaniu historii rodzinnych i życiu w cieniu cierpienia rodziców, którzy przeżyli Zagładę. Organizator: DSH. Partner: Wydawnictwo Czarne.

- **17 kwietnia – *Polsko-litewski pat***

Deбата poświęcona trudnej, budzącej wielkie emocje przeszłości polsko-litewskiej. Goście: Bogusław Chrabota, redaktor naczelny „Rzeczpospolitej”, Jerzy Haszczyński, szef działu zagranicznego „Rzeczpospolitej”, Jacek Pawlicki, szef działu zagranicznego „Newsweeka”, Piotr Zychowicz, zastępca redaktora naczelnego „Do Rzeczy” oraz Zbigniew Gluza redaktor naczelny „Karty”. Organizator: DSH i Ośrodek KARTA.

- **22 kwietnia – „Zamachy, które zmieniły bieg historii”: *Zamachy na prezydentów: jak się chroni głowę państwa?***

Grzegorz Cieślak (Centrum Badań nad Terroryzmem Collegium Civitas), były funkcjonariusz BOR, powołując się na przykłady z Polski i zagranicy, opowiedział o kulisach ochrony najważniejszych osób w państwie, przybliżył historie zamachów na szefów państw. Organizatorzy: DSH, Centrum Badań na Terroryzmem Collegium Civitas.

- **18 i 25 kwietnia; 9, 16, 23, 30 maja; 13 i 20 czerwca – „Moje Miasto Warszawa”**

Cykl rodzinnych warsztatów dotyczących edukacji architektoniczno-estetycznej i dziedzictwa kulturowego Warszawy podczas których dzieci mogły się dowiedzieć m.in. czym się różni miasto od wsi? Co wyróżnia stolicę Polski od innych miast? Jak planuje się miasta i jak powinno wyglądać miasto przyjazne mieszkańcom? Czym są osiedla w mieście i jaką funkcję spełniają? Prowadzenie: Patrycja Jastrzębska, Aleksandra Pawlak. Organizator: Stowarzyszenie Masław, partner: DSH.

- **5 maja – 70. rocznica wyzwolenia systemu obozów Mauthausen-Gusen**

Spotkanie (dla zaproszonych gości) współorganizowane przez Klub Byłych Więźniów Politycznych Obozu Koncentracyjnego Mauthausen-Gusen, Ambasadę Austrii w Warszawie, Austriackie Forum Kultury i DSH.

- **13 maja – *Czasy secondhand. Koniec czerwonego człowieka* – spotkanie ze Swietłaną Aleksijewicz**

Gościem wieczoru była Swietłana Aleksijewicz białoruska pisarka, reporterka, laureatka Nagrody im. Ryszarda Kapuścińskiego za Reportaż Literacki 2014, uhonorowana później Nagrodą Nobla w dziedzinie literatury. Spotkanie moderował Martin Pollack, austriacki pisarz, dziennikarz i tłumacz literatury polskiej. Książka jest polifoniczną opowieścią o upadku ZSRR i obywatelach tego kraju oraz zmianach, które nastąpiły po *pierestrojce*. Organizatorzy: DSH, Nagroda im. Ryszarda Kapuścińskiego za Reportaż Literacki. Partner: Wydawnictwo Czarne, Austriackie Forum Kultury.

- **14 maja – „Zamachy, które zmieniły bieg historii”: *Zamach na Jana Pawła II: terrorizm a religia***

Dyskusja o tym, jak kształtują się relacje pomiędzy religią a przemocą, a zwłaszcza z terroryzmem – w kontekście indywidualnych aktów terroryzmu, mechanizmów grupowych, motywacji sprawców i sposobów rekrutacji do grup terrorystycznych. Organizatorzy: DSH, Centrum Badań na Terroryzmem Collegium Civitas.

- **15 maja – *Znikające światy. Noc Pielgrzyma***

Cykl wydarzeń w „Noc Muzeów” w DSH połączony z wernisażem wystawy *Przestrzenie duchowe*. Symboliczna podróż po bezdrożach kultur, tradycji i zwyczajów, które poszły w zapomnienie lub giną na naszych oczach. Co półgodziny odbywały się w DSH prezentacje prowadzone przez artystów, fotografików i podróżników, a także warsztaty taneczne, plecionkarskie, warsztaty pisania ikon i przedstawienia słowiańskiego teatru cieni (Teatr Ex Machina). Program wieczoru:

- **Objazdowe warsztaty pisania ikon** – Anna Marjak, Elżbieta Długosz i Szymon Burek opowiedzieli o emanacji bóstwa, które prowadzi rękę twórcy podczas pisania ikon;
 - **Czy tu była synagoga?** – Wojciech Wilczyk, fotograf i poeta z Krakowa, pokazał sfotografowane przez siebie wszystkie istniejące w Polsce synagogi, które po wojnie zamieniono na kina, urzędy, szkoły, banki;
 - **Moje kapliczki** – Anna Beata Bohdziewicz fotografująca od ponad 30 lat warszawskie kapliczki pokazała zdjęcia tych, które są dla niej najważniejsze;
 - **Pieśni które leczą** – Światosław Wojtkowiak, podróżnik, pielgrzym, fotograf i przewodnik dokumentujący duchowe tradycje świata opowiedział o technikach uzdrawiania i magii świętych roślin;
 - **Karczuby** – Adam Pańczuk opowiedział historię swojego fotograficznego projektu, w którym sfotografował mieszkańców Polesia i Podlasia;
 - **Znikający taniec** – Stowarzyszenie Dom Tańca poprowadziło warsztaty z oberka i chodzonego;
 - **Koniec pieśni** – Piotr Borowski pokazał swój wzruszający film o wymierającej kulturze wschodniego pogranicza;
 - **Bal dziadowski** – Remigiusz Mazur-Hanaj i Agata Harz zaśpiewali pieśni dziadowskie, utwory wykonywane niegdyś przez grajków podczas odpustów i jarmarków.
- **10 czerwca – Wspólne członkostwo Polski i Austrii w UE. Przeszłość i przyszłość**
Debata zorganizowana przez Ambasadę Austrii. Udział wzięli senator dr Włodzimierz Cimoszewicz, były Prezes Rady Ministrów i Marszałek Sejmu; dr Hannes Swoboda, były Przewodniczący Frakcji Postępowego Sojuszu Socjalistów i Demokratów w Parlamencie Europejskim; prof. dr Rainer Münz (Erste Group, Wiedeń), dr Joana Radzyner (była korespondentka ORF w Warszawie, Pradze i Wiedniu), ambasador Janusz Reiter (Prezes Centrum Stosunków Międzynarodowych, były ambasador w Niemczech), Adam Balcer (Studium Europy Wschodniej UW); moderacja: dr Katarzyna Pisarska (Dyrektor, European Academy of Diplomacy). Debata była tłumaczona symultanicznie.
 - **11 czerwca – „Zamachy, które zmieniły bieg historii”: Carlos: terrorysta na zamówienie**
Spotkanie poświęcone postaci słynnego terrorysty Ilicha Ramíreza Sáncheza, znanego jako Carlos. O terroryzmie jako narzędziu walki politycznej dyskutowali: Paulina Piasecka, Andrzej Mroczek i Grzegorz Cieślak. Organizatorzy: DSH, Centrum Badań na Terroryzmie Collegium Civitas.
 - **5 lipca – „Ahoj przygodo! DSH idzie nad Wisłę!” – Praski brzeg (wycieczka rowerowa)**
Już po raz trzeci warszawiacy zaproszeni zostali na wycieczki w ramach „Wakacyjnego dyżuru warszawianistycznego”. Tym razem były to spacery i wycieczki rowerowe śladami nadwiślańskich historii. Pierwszą poprowadził Jarek (Spacerolog Praski). Uczestnicy przejechali na rowerach szlakiem przedwojennych praskich plaż i mostów oraz obiektów związanych z Wisłą lub nad nią położonych, takich jak port czy komora wodna.
 - **12 lipca – „Ahoj przygodo! DSH idzie nad Wisłę!” – Powiśle (wycieczka piesza)**
Drugi spacer w ramach „Wakacyjnego dyżuru warszawianistycznego”. Przewodnikiem był Piotr Wierzbicki (Warszawa na wrywki). Podczas spaceru dowiedzieliśmy się m.in. jak wyglądało dawne Powiśle, gdzie niegdyś znajdował się brzeg Wisły, jak bardzo współczesny Mariensztat różni się od przedwojennego, jak wyglądał Most Kierbedzia i co z niego zostało.
 - **18 lipca – „Poznaj swój Pałac” – Dachy i tarasy**
Wycieczka po niedostępnych na co dzień przestrzeniach Pałacu Kultury i Nauki – dachach i tarasach, w ramach cyklu „Poznaj swój Pałac” zorganizowanego z okazji 60. urodzin Pałacu przez PKiN, Bar Studio i DSH.
 - **19 lipca – „Ahoj przygodo! DSH idzie nad Wisłę!” – Żoliborz (wycieczka piesza)**
W czasie trzeciej wycieczki śladami nadwiślańskich historii odwiedziliśmy Żoliborz. Naszym przewodnikiem była Patrycja Jastrzębska (Tu było, tu stało). Nazwa dzielnicy pochodzi od francuskiej nazwy *Joli bord* – piękny brzeg. Położony na wzgórzu przy Skarpie Wiślanej Żoliborz to urocze wille, piękne place, parki i kameralne, ciche uliczki pełne zakamarków.
 - **22 lipca – „Poznaj swój Pałac” – Zakrecona historia Pałacu**
Spotkanie filmowe w ramach cyklu „Poznaj swój Pałac” zorganizowanego z okazji 60. urodzin Pałacu Kultury i Nauki. Projekcja plenerowa fragmentów filmów poświęcona historii pałacu z komentarzem

Michała Ogórka, rówieśnika PKiN-u, satyryka i krytyka filmowego, który 22 lipca 2015 roku obchodził również swoje 60 urodziny. Organizatorzy: Pałac Kultury i Nauki, Bar Studio i DSH.

- **26 lipca – „Poznaj swój Pałac” – Wejście służbowe**

Wycieczka po niedostępnych na co dzień przestrzeniach Pałacu Kultury i Nauki – teatrów: Dramatycznego, Lalki i Studio. Organizatorzy: Pałac Kultury i Nauki, Bar Studio i DSH.

- **8 sierpnia – „Poznaj swój Pałac” – Tajne przejścia**

Wycieczka po niedostępnych na co dzień przestrzeniach Pałacu Kultury i Nauki. Uczestnicy poznali tajne przejścia pałacu, jego mity i legendy. Organizatorzy: Pałac Kultury i Nauki, Bar Studio i DSH.

- **26 lipca – „Ahoj przygodo! DSH idzie nad Wisłę!” – Solec (wycieczka piesza)**

Czwarty spacer w ramach „Wakacyjnego cyklu warsawianistycznego”. Tym razem odwiedziliśmy Solec, po którym oprowadzi Piotr Wierzbicki (Warszawa na wrywki). Nadwiślański Solec ma długą i barwną historię. Prześledziliśmy różne etapy rozwoju Solca – od średniowiecznej osady przez jurysdykcję, przedmieście Warszawy, najważniejszą dzielnicę przemysłową miasta aż do współczesności; przyjrzymy się modernistycznemu budownictwu okresu międzywojennego, zniszczeniom, które przyniosła wojna oraz powojennym koncepcjom odbudowy.

- **30 lipca – Przed wojną i pałacem Magdaleny Stopy**

Premiera najnowszej książki Magdaleny Stopy, autorki popularnych *Ostańców*. Autorka opisuje historię tej części Śródmieścia Warszawy, którą obecnie zajmuje Pałac Kultury i Nauki oraz plac Defilad (kwartał Warszawy wytyczony dzisiejszymi ulicami Marszałkowską, Emilii Plater, Świętokrzyską oraz Alejami Jeruzolimskim). Najstarsza i największa w Polsce wytwórnia płytowa Syrena-Record, siedziba Polskiego Radia czy pierwsza w Warszawie powojenna kawiarnia, słynna Café Fogg przy Marszałkowskiej 119 – to tylko niektóre miejsca przypomniane w książce. Spotkanie z autorką poprowadził Jerzy Kisielewski. Promocja miała miejsce w barze Studio (PKiN, pl. Defilad 1).

- **1 sierpnia – „Przed wojną i pałacem” – Tu była ulica Chmielna...**

Decyzja o budowie PKiN zmieniła oblicze Śródmieścia. Z powierzchni ziemi znikły całe kwartały ulic: Marszałkowskiej, Zielnej, Chmielnej, Złotej, Pańskiej, Siennej, Śliskiej. Po 60 latach mogliśmy cofnąć czas i zobaczyć centrum miasta oczami jej przedwojennych mieszkańców. Spacer z Magdaleną Stopą, autorką książki *Przed wojną i pałacem*.

- **2 sierpnia – „Ahoj przygodo! DSH idzie nad Wisłę!” – Warszawskie mosty i plaże (wycieczka rowerowa)**

Wycieczka rowerowa z przewodnikiem Michałem Fijką (WarsOff). Historia warszawskich mostów jest burzliwa, podobnie jak dzieje miasta. Podczas wycieczki uczestnicy dowiedzieli się m.in., który z mostów wybudowano w dwa, a który w sto dni, skąd wzięła się nazwa most Śląsko-Dąbrowski, kim był Stanisław Kierbedź i jaką funkcję pełniły mosty pontonowe i łyżwowe. Uczestnicy poznali również historię nadwiślańskich plaż Poniatówki i Braci Kozłowskich.

- **8 sierpnia – „Ahoj przygodo! DSH idzie nad Wisłę!” – Bielany (wycieczka rowerowa)**

Wycieczka szlakiem nadwiślańskich historii. Tym razem zaprosiliśmy warszawiaków na wycieczkę rowerową na Bielany. Przewodnikiem był Kacper Gontar. Prawie jedną trzecią obszaru Bielany zajmują lasy i parki. Podczas wycieczki dowiedzieliśmy się m.in. dlaczego Bielany są Bielaniem? Gdzie w XIX wieku warszawiacy urządzali niedzielne zabawy i biesiady? Kto mieszkał w eremach? Co jedli kameduli? Jaka była różnica między akademikiem żeńskim i męskim na AWF? Gdzie stoją działające do dziś przedwojenne latarnie gazowe?

- **16 sierpnia – „Ahoj przygodo! DSH idzie nad Wisłę!” – Stara Praga (wycieczka rowerowa)**

Wycieczkę po starej Pradze poprowadziła Katarzyna Chudyńska-Szuchnik (WarsOff). Trasa zaczęła się w sercu historycznej praskiej osady. Podczas wycieczki dowiedzieliśmy się, gdzie mieściła się m.in. praska rzeźnia i Wilcza Wyspa. Wycieczka zakończyła się nad Jeziorkiem Kamionkowskim, które według jednej z hipotez jest dawnym starorzeczem Wisły.

- **22 sierpnia – Tu było getto**

W ramach inauguracji festiwalu Singera DSH wraz z Barem Studio zorganizowało spotkanie i spacer z warsawianistą Jerzym S. Majewskim, który opowiedział o żydowskiej Warszawie przed budową PKiN.

- **23 sierpnia – „Przed wojną i pałacem” – Tu była ulica Chmielna...**
Drugi spacer z Magdaleną Stopą, autorką książki *Przed wojną i pałacem*.
- **23 sierpnia – „Ahoj przygodo! DSH idzie nad Wisłę!” – Stare Miasto (wycieczka piesza)**
Spacer wokół murów starej Warszawy poprowadził Piotr Wierzbicki (Warszawa na wrywki). Podczas spaceru dowiedzieliśmy się m.in., jak powstawały mury obronne, co to było „piekielko”, jakie były fazy powstawania Barbakanu
- **30 sierpnia – Ahoj przygodo! DSH idzie nad Wisłę! – Saska Kępa (wycieczka piesza)**
Kolejna wycieczka w ramach „Wakacyjnego dyżuru varsavianistycznego”. Naszym przewodnikiem po Saskiej Kępie była Katarzyna Chudyńska-Szuchnik. Dawno temu Saska Kępa była wyspą na Wiśle i w pewnym sensie jest nią do dziś. Od XVIII wieku była miejscem zabaw i pikników. W dwudziestoleciu międzywojennym stała się dzielnicą willową z własną, prywatną plażą braci Kozłowskich i Poniatówką.
- **6 września – „Ahoj przygodo! DSH idzie nad Wisłę!” – Warszawskie mosty i plaże (wycieczka rowerowa)**
Wycieczka rowerowa z przewodnikiem Michałem Fijką (WarsOff) w ramach „Wakacyjnego dyżuru varsavianistycznego” szlakiem warszawskich mostów i plaż.
- **13 września – „Ahoj przygodo! DSH idzie nad Wisłę!” – Otwock (wycieczka rowerowa)**
Naszym przewodnikiem po Otwocku był Kacper Gontar. Podczas wycieczki uczestnicy poznali historię Otwocka jako uzdrowiska. To w Otwocku mieści się największy drewniany budynek w Europie, w którego ogrodzie rosły dawniej bananowce, do dziś są dziesiątki „świdermajerów” – prawdziwe perełki drewnianej architektury. Przed wojną mieściły się w nich głównie sanatoria, pensjonaty i domy uzdrowiskowe.
- **20 września – „Ahoj przygodo! DSH idzie nad Wisłę!” – Konstancin (wycieczka rowerowa)**
Podczas ostatniej wycieczki w cyklu „Wakacyjny dyżur varsavianistyczny” wraz z przewodnikiem Michałem Fijką odwiedziliśmy jedno z najbardziej ekskluzywnych miejsc pod Warszawą – Konstancin. W czasach Peerelu Konstancin musiał zapłacić za swój burżuazyjny, przedwojenny charakter wysoką cenę, wiele willi finansistów i przemysłowców trafiło w ręce proletariatu. W latach 60. odkryto w mieście złoża solanki i powstało tu uzdrowisko.
- **23 września – „Lutosławski w zapiskach”**
Spotkanie odbyło się w ramach festiwalu „Warszawska Jesień”. Gośćmi wieczoru byli prof. Zbigniew Skowron z Instytutu Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego, autor zbioru *Witold Lutosławski. Zapiski* oraz Marcin Bogusławski, architekt, pasierb Witolda Lutosławskiego. Wieczór poprowadził Jerzy Kisielewski. Spotkanie odbyło się gościnnie w Austriackim Forum Kultury przy ul. Próżnej 7/9.
- **27 września – „Przed wojną i pałacem” – Tu była ulica Śliska...**
Trzeci, ostatni spacer z Magdaleną Stopą, autorką książki *Przed wojną i pałacem*.
- **11 października – Rynek Starego Miasta. Historia ludzi, instytucji, wydarzenia**
Spacer po Rynku Starego Miasta z przewodnikiem Kacprem Gontarem. Do XVII na rynku koncentrowało się życie Warszawy. Stanowił on tło ważnych wydarzeń historycznych, wystąpień politycznych, manifestów i publicznych egzekucji, zgodnie ze swoją nazwą służył również celom handlowym. Podczas Powstania Warszawskiego kamienice przy rynku zostały w większości zrównane z ziemią. W latach 1949–1953 zostały zrekonstruowane, a w 1980 Stare Miasto wpisano na listę Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO.
- **13 października – Warszawa „przed wojną i pałacem”...**
Rozmowa o Warszawie sprzed budowy Pałacu Kultury i Nauki. Gośćmi spotkania byli: Magdalena Stopa, autorka książki *Przed wojną i pałacem* oraz Jarosław Zieliński, varsavianista. Rozmowę poprowadziła Joanna Rolińska. Spotkanie odbyło się w Muzeum Niepodległości (ul. Solidarności 62).
- **15 października – Dzień Solidarności z uchodźcami w Teatrze Powszechnym**
Z okazji Dnia Solidarności z Uchodźcami Strefa WolnoSłowa, Teatr Powszechny, Dom Spotkań z Historią i Ośrodek KARTA zaprosili mieszkańców Warszawy na próbę otwartą *To jest Europa?*. Historia powstała w oparciu o *Kandyda* Woltera i opowieści Jana Nawazi, uchodźcy z Afganistanu.

Jan jest Hazarem, zmuszony został do wyjazdu z kraju w 2000 roku. Po siedmioletniej odysei dotarł do Europy. Dziś pracuje w założonej przez siebie pizzerii Kabulogna we Włoszech.

- **23 października – Wuzetki vs literatki – szlakiem peerelowskich kawiarni**

W ramach festiwalu „Restaurant Week”, Dom Spotkań z Historią zaprosił mieszkańców Warszawy na spacer szlakiem peerelowskich kawiarni i opowieść o Warszawie w oparach dymu, kawy i alkoholu, mieście intelektualistów, wykidajłów, bufetowych i kociaków. Przewodnikiem był Piotr Wierzbicki (Warszawa na wrywki).

- **23 października – Rumszyk vs meduza z lornetką. Historia Warszawy na talerzu**

Gdzie w latach 50. były najlepsze flaki w mieście? Gdzie się chodziło na jazz, a gdzie na wino? Jakie miejsca odegrały ważną rolę w kulturalnym życiu stolicy? Gdzie zachowały się prace Lipińskiego, Lengrena, Ha-Gi, Fangora, Kobzdeja? Gdzie bawiła się i jadła Warszawa w czasach PRL-u? Spotkanie poświęcone historii warszawskich barów, knajp i restauracji z udziałem Jerzego Kisielewskiego, Joanny Rolińskiej, Macieja Nowaka i Piotra Wierzbickiego. Rozmowę poprowadziła dziennikarka Agnieszka Szydłowska (PR3). Spotkanie odbyło się gościnnie w Cafe Kulturalna przy pl. Defilad.

- **4 listopada – Konrad Brandel 1838–1920**

Premiera nowego tytułu, trzeciego w serii wydawniczej Domu Spotkań z Historią i Muzeum Narodowego w Warszawie prezentującej Warszawę XIX wieku na zdjęciach mistrzów obiektywu. *Konrad Brandel 1838–1920* Danuty Jackiewicz to album monograficzny poświęcony jednemu z najwybitniejszych polskich fotografów, wynalazcy, fotoreporterowi współpracującemu z ilustrowanymi tygodnikami, kronikarzowi Warszawy końca XIX wieku. W spotkaniu udział wzięli: autorka publikacji, fotograf Maciej Jeziorek, pierwsza monografistka Karola Brandla Krystyna Lejko oraz prowadząca Monika Szewczyk. Wieczór promocyjny odbył się w Muzeum Narodowym w Warszawie Organizatorzy: Muzeum Narodowe w Warszawie, DSH.

- **5 listopada – Fotografowie Warszawy. Zdjęcia Beyera, Fajansa i Brandla w kolekcji MNW**

Spotkanie zorganizowane przez DSH oraz Muzeum Narodowe w Warszawie z Danutą Jackiewicz, kuratorem Zbiorów Ikonograficznych i Fotograficznych MNW, autorką albumów w serii „Fotografowie Warszawy”: *Karol Beyer (1818–1877)*, *Maksymilian Fajans (1825–1890)* oraz najnowszego tytułu: *Konrad Brandel (1838–1920)* oraz dr. Pawłem Żakiem, fotografem. Podczas spotkania zaprezentowane zostały oryginalne odbitki fotograficzne mistrzów polskiej fotografii. Spotkanie odbyło się w Muzeum Narodowym w Warszawie.

- **8 listopada – Światłoczuła Warszawa**

Spacer po miejscach utrwalonych na zdjęciach-ikonach polskiego fotoreportażu autorstwa Brandla, Beyera czy Fajansa. Wspólnie z przewodniczką Aleksandrą Kresowską-Pawlak – historyczką sztuki i edukatorką prześledziliśmy zmiany, jakie zaszły na ulicach stolicy od czasu pierwszych fotografów Warszawy.

- **12 listopada – Fotografowie Warszawy. Zdjęcia Beyera, Fajansa i Brandla w kolekcji MNW**

Drugie spotkanie z Danutą Jackiewicz oraz dr. Pawłem Żakiem w Muzeum Narodowym w Warszawie.

- **13 grudnia – Ja emigrant, ja uchodźca. Stan nadzwyczajny**

Spotkanie w 34. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego. Z dnia na dzień, z miesiąca na miesiąc wielu Polaków stało się wbrew swojej woli emigrantami. Polacy uciekali do innych krajów: Austrii, Szwecji, Włoch, Francji, RFN, Danii, Stanów, Kanady – kierunek był jeden – Zachód. Gośćmi spotkania byli dziennikarze: Maria Wiernikowska i Jacek Pałasiński, których stan wojenny zastał zagranicą. Prowadzenie Magdalena Rigamonti, dziennikarka. Spotkanie odbyło się gościnnie w Barze Studio, pl. Defilad 1.

KANTOR 2015: POSZUKIWANIA

28 sierpnia, 12–13 września – „KANTOR 2015: POSZUKIWANIA”

Dzięki wsparciu finansowemu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, zrealizowaliśmy projekt „Kantor 2015: POSZUKIWANIA”, łączący działania edukacyjne i animacyjne. Wszystkie lekcje, wykłady i warsztaty zostały zarejestrowane oraz umieszczone na kanale Domu Spotkań z Historią na Youtube:

<https://www.youtube.com/watch?v=MnlgKbC4vvc&list=PLoidKLBx7jDjYcp0y4W-uXt6R0Lww4h3&index=1>

23 sierpnia – instalacja artystyczna „Pamięć utrwalona” i performance

Instalacja inspirowana twórczością Tadeusza Kantora, w której wykorzystano materiały z Archiwum Historii Mówionej Domu Spotkań z Historią i Ośrodka KARTA. Publiczna prezentacja instalacji i koncert muzyki na żywo. Artystka wchodziła w interakcje z publicznością, nakłaniała przechodniów do zatrzymania się i zwrócenia uwagi na własną historię oraz na to, jak bardzo w ciągu minionego stulecia zmienił się świat. Instalacja miała postać przetworzonych artystycznie zdjęć umieszczonych w podświetlonych butelkach. Autorka: Katarzyna Wrońska, muzyka: Marek Papaj.

12–13 września – akcje miejskie:– wykłady performatywne, warsztaty, spacer muzyczny, pokazy filmowe i projekcja zdjęć

SPOTKANIA I WYKŁADY PERFORMATYWNE

12 września – Kantor: Nieprzerwane lekcje

Na Placu Defilad i w Barze Studio zostały ustawione drewniane ławki nawiązujące swoją stylistyką do spektaklu „Umarła klasa” Tadeusza Kantora, powstała w ten sposób plenerowa „szkoła”, w której przez cały weekend odbywały się zajęcia i warsztaty zainspirowane życiem i twórczością Tadeusza Kantora:

- Angelika Fojtuch: *Żywa umarła klasa* (wykład performatywny)

Angelika Fojtuch, performerka, doktorantka Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu, absolwentka Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku. Mieszka i pracuje w Gdyni i Düsseldorfie.

- Lech Stangret: *Tadeusz Kantor – pielgrzym przekraczający granice* (spotkanie)

Lech Stangret, aktor teatru Cricot 2, historyk sztuki, dyrektor Fundacji im. Tadeusza Kantora, kurator w Galerii Foksal. Autor wielu wystaw poświęconych Tadeuszowi Kantorowi.

- Andrzej Sapija: *Kantor filmowy* (spotkanie, pokaz filmów)

Andrzej Sapija, reżyser, dokumentalista, wykładowca łódzkiej „Filmówki”. Autor kilkudziesięciu filmów dokumentalnych o sztuce i kulturze i filmów biograficznych m.in. o Tadeuszu Kantorze.

- Tadeusz Rolke: *Autoportret z Kantorem* (spotkanie, pokaz zdjęć)

Tadeusz Rolke, jeden z najwybitniejszych polskich fotografów, prekursor polskiej fotografii reportażowej. Wielokrotnie fotografował Kantora, jego happeningi i spektakle.

SPACER PERFORMATYWNY

12 września – Kawiarnie i rewolucje – rowerowo-performatywny spacer muzyczny

Tadeusz Kantor pisał „Wszelką rewolucję artystyczną wywołują kawiarnie”, zaprosiliśmy więc Państwa na rowerową wycieczkę śladami najstojniejszych kontrkulturowych kawiarni w PRL. W wycieczce wzięły udział całe rodziny, grupy przyjaciół oraz pojedyncze osoby. Spacer wyreżyserował, umuzyczył i poprowadził reżyser, teatrolog, muzyk, cyklista Reda Haddad, szerszej publiczności warszawskiej znany również jako „Skadyktator”.

WARSZTATY

12 września – warsztaty Fundacji Ojcostwo Mistrzostwo

Jednym z najbardziej charakterystycznych i często powtarzających się wątków w twórczości Tadeusza Kantora jest motyw lalek noszonych na plecach aktorów przedstawiających ich jako dzieci. Przez całe dorosłe życie ludzie zmagają się z doświadczeniami przeżyтыми w dzieciństwie. Warsztaty przygotował i przeprowadził prezes Fundacji Ojcostwo Mistrzostwo Aleksander Kisil.

12–13 września – warsztaty plastyczne dla dzieci

„Dzieci wszystkich krajów na całej ziemi jednakowo malują: ta sama wyobraźnia, ta sama ekspresja, ta sama wolność”. Słowa Tadeusza Kantora posłużyły za inspirację warsztatów plastycznych podczas

których uczestnicy mieli szansę nauczyć się własnoręcznie wykonywać maski, drobne elementy scenografii teatralnej, dodatki do kostiumów. Warsztaty poprowadziła Zuzanna Sajan (edukatorka).

12–13 września – warsztaty *Kantorek przemian dla dzieci i dorosłych*

Uczestnicy warsztatów mieli szansę sprawdzić się w improwizacji scen według koncepcji widowisk teatralnych z różnych części świata. Poznali teatr amerykański, indyjski i indonezyjski. Przyniesiony przez uczestników przedmiot codziennego użytku przemienił się w kantorowski rekwizyt sceniczny. W otwartej przestrzeni, bez scenografii została zaaranżowana sytuacja z rekwizytem w roli głównej. Uczestnicy przemawiali językami różnych teatrów. Warsztaty przeprowadzi zespół Teatru Ex Machina pod kierunkiem Diany Kozińskiej (reżyserki) i Tomasza Kopcia (kompozytora).

SPOTKANIA I WYKŁADY PERFORMATYWNE

13 września – *Kantor: Nieprzerwane lekcje*

- Stach Szablowski: *Ambalaż, czyli jak odzyskać przedmiot* (wykład)
Stach Szablowski, historyk, krytyk sztuki, publicysta i kurator CSW w Warszawie. Ambalaż to inaczej opakowanie. Kantor tworzył ambalaże z kopert, toreb, pakunków, parasoli i przenosił zwykłe przedmioty codziennego użytku w rejony sztuki.
- Stach Szablowski: *Krzeseło i jego historia, czyli pomnik niemożliwy* (wykład)
Krzeseło – jeden z przedmiotów najchętniej wykorzystywanych przez Kantora i pierwszy projekt „architektury niemożliwej”. Po śmierci artysty zrealizowano dwa ogromne betonowe krzesła według jego projektu w Hucisku koło Wieliczki (1995) oraz we Wrocławiu (2011).
- Angelika Fojtuch: *Żywa umarła klasa* (wykład performatywny)
- Rafał Betlejewski: *Teatr niemożliwy! Happening i co dalej?* (wykład performatywny)
Rafał Betlejewski, polski performer, artysta parateatralny (założyciel Teatru Przezroczystego), twórca akcji społecznej „Tęsknię za Tobą, Żydzie”, autor audycji „Między innymi Betlejewski” (RDC).
- Dawid Mlekicki: *Wielopole po wielokroć...* (relacja z podróży)
Dawid Mlekicki, teatrolog, doktorant w Instytucie Sztuki PAN, autor bloga uszatyfo-tel.wordpress.com, opowiedział o swojej podróży do Wielopola Skrzyńskiego, rodzinnego miasta Tadeusza Kantora.

PROJEKCJA SPEKTAKLU

13 września – projekcja spektaklu *Wielopole, Wielopole Tadeusza Kantora*

Pokaz filmowy spektaklu *Wielopole, Wielopole* zrealizowany przez dokumentalistę Andrzeja Sapiję (1984). Na scenie przez cały czas obecny jest Tadeusz Kantor i ustawia ciągle na nowo „pokój swojego dzieciństwa”. Przed projekcją Maciej Nowak, twórca Instytutu Teatralnego opowiedział o fenomenie teatru Kantora.

FESTIWAL – WYŁĄCZ SYSTEM, vol. 7

Festiwal *Wyłącz system* – 23 maja – 7 czerwca

Już po raz siódmy, z okazji rocznicy wyborów 4 czerwca 1989 roku, Dom Spotkań z Historią zaprosił warszawiaków na odbywający się w ramach Święta Wolności festiwal „Wyłącz system”. Tematem przewodnim była w tym roku cenzura. Przyjrzelśmy się nie tylko historii, roli i skutkom cenzury w PRL, ale staraliśmy się znaleźć odpowiedzi na pytania dotyczące granic wolności we współczesnym świecie. Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk został zlikwidowany 25 lat temu, ale czy wolność słowa w systemie demokratycznym jest – i czy powinna być – nieograniczona? A jeśli ulega ograniczeniom – to kiedy, dlaczego i w jakim zakresie? Jak to wygląda z perspektywy ludzi kultury, sztuki, mediów, użytkowników internetu? O tym wszystkim rozmawialiśmy w trakcie spotkań „ocenzurowanych”, których gośćmi byli artyści, dziennikarze, publicyści, pisarze, fotograficy i muzycy.

Dopełnieniem programu były wycieczki piesze i rowerowe, m.in. śladami dawnych kin studyjnych oraz jednej z najstarszych polskich wytwórni filmowych. Wydarzeniem kulminacyjnym obchodów była FIESTA, w tym roku zorganizowana w Teatrze WARSawy, pod tytułem CENZURA BEZ PA-

ZURA. Imprezę wyreżyserował Adam Sajnuik. Po raz drugi nawiązaliśmy współpracę z kultową warszawską grupą teatralną „Pożar w Burdelu”, która przygotowała spektakl *Herosi transformacji 2: Wielki transformator*. Zagranych zostało 10 przedstawień.

Partnerami festiwalu byli: Teatr WARSawy, Pożar w Burdelu, Bar Studio, Wytwórnia Filmów Dokumentalnych i Fabularnych, Kina: Iluzjon, Kultura i Rejs, Tramwaje Warszawskie, Metro Warszawskie, MZA, SKM, Ośrodek Kultury Francuskiej UW, Ośrodek KARTA i koalicja Razem '89. Patronami medialnymi były: Gazeta Wyborcza PL, wyborcza.pl.Warszawa, „Co Jest Grane”, Radio RDC, „Aktivist”, O.pl, Zwykłe Życie; Urban TV.

W 2015 roku (od 1 stycznia do 10 czerwca 2015 roku) odnotowano 108 publikacji na temat festiwalu *Wyłącz system*. Wyliczony ekwiwalent reklamowy (według cenników) wyniósł 586.186 zł. Liczbę bezpośrednich odbiorców festiwalu szacujemy na 3600 osób. Program festiwalu:

Spotkania „ocenzurowane”:

- 23 maja – *Film i Polityka* – spotkanie z reżyserem **Andrzejem Wajdą**, które przypomniało nam, czym była cenzura w filmie w czasach PRL. Punktem wyjścia do rozmowy było rozwiązanie przez cenzurę Zespołu Filmowego X Wajdy na początku lat 80. i zakaz emisji głośnego filmu Ryszarda Bugajskiego *Przesłuchanie*. Spotkanie z reżyserem poprowadził krytyk filmowy **Tomasz Raczek**
- 25 maja – *Poprawność w kadrze* – spotkanie o cenzurze w fotografii. Jaki wpływ miała cenzura na pracę fotoreportera w PRL? Kto dziś dyktuje warunki wolnym mediom? Czym jest autocenzura? Goście: **Wojciech Druszcz** (fotoreporter i fotograf, pracował m.in. dla „Magazynu Gazety Wyborczej”, „Rzeczpospolitej” i „Polityki”), **Maciej Jeziorek** (fotograf, fotoreporter, współzałożyciel agencji Napo Images, związany Polską Agencją Fotografów FORUM), **Marcin Kapica** (fotoredytor, pracował m.in. dla tygodników „Przekrój” i „Wprost”), **Maksymilian Rigamontii** (fotoreporter wojenny). Spotkanie poprowadził **Adam Mazur** (historyk i krytyk fotografii, magazyn „Szum”).
- 26 maja – *Chcemy być sobą* – spotkanie o cenzurze w muzyce. O wpływie cenzorów na pracę muzyków i autorów tekstów, o cenzurze obyczajowej przed i po 1989, subkulturach w latach 80. W programie pokaz fragmentów teledysków oraz filmu *Historia Polskiego Rocka. Wydział śledczy IPN Jarocin*. Goście: **Krzysztof Grabowski** (Dezertor), **Mirosław Pęczak** (socjolog), **Paweł „Kelner” Rozwadowski** (Izrael i Deuter). Prowadzenie: **Marcin Kusy** (Polskie Radio Jedyńska).
- 1 czerwca – *Cenzura pod piórem* – spotkanie o cenzurze w pracy dziennikarza. Jaki wpływ miała cenzura na pracę dziennikarza w PRL? Kim byli cenzorzy przed 1989 rokiem, a kim są dzisiaj? Czy autocenzura chroni, czy ogranicza naszą wolność? Goście: **Jacek Żakowski** („Polityka”, kierownik Katedry Dziennikarstwa Collegium Civitas), **Tomasz Wolek** (dziennikarz i publicysta), **Michał Ogórek** (dziennikarz, satyryk, felietonista „Gazety Wyborczej”). Prowadzenie: **Rafał Beblejewski** (Polskie Radio RDC). Spotkanie było transmitowane na żywo przez patrona medialnego festiwalu – Polskie Radio RDC.
- 2 czerwca – *My filmujemy naród* – pokaz filmu dokumentalnego Anny Szczepańskiej, dotyczącego relacji między twórcami a władzą z perspektywy polskiej kinematografii przed 1989. Po pokazie odbyła się rozmowa z reżyserką. Goście: **Anna Szczepańska** (reżyserka filmu), **Marcel Łoziński** (reżyser). Prowadzenie: **dr Marcin Darmas** (Ośrodek Kultury Francuskiej UW).
- 3 czerwca – *Wolność w sieci?* – spotkanie o cenzurze w internecie. Czym jest wolność w dobie telefonii komórkowej, wszechobecnego monitoringu i internetu? Jak chronić się w sieci przed „Wielkim Bratem” i jakie są granice naszej wolności w internecie? Czy w imię bezpieczeństwa powinniśmy zrezygnować z prawa do prywatności? Goście: **Katarzyna Szymielewicz** (prawniczka, Fundacja Panoptykon), **Jacek Purski** (Stowarzyszenie „Nigdy Wiecej”), **Jan Kapela** (pisarz, publicysta „Krytyki Politycznej”). Prowadzenie: **Ewa Siedlecka** („Gazeta Wyborcza”).

Projekty specjalne:

- 4 czerwca – pokaz filmu Michała Bielawskiego *1989* – film poświęcony jest przemianom roku „Okrągłego Stołu”, opisuje ówczesny stan ducha Polaków przez pryzmat oficjalnych i podziemnych archiwaliów, fotografii oraz wspomnień świadków.

- 4 czerwca – warsztaty plastyczno-historyczne dla dzieci *Pieczętka Cenzora i niecenzuralne słowa*.
- 29–31 maja, 1–7 czerwca, (4 czerwca – pokaz bezpłatny) – *Pożar w burdelu, odc. 23. Herosi transformacji 2 Wielki Transformator* – najgłośniejszy kabaret stolicy – trupa Pożaru w burdelu – przedstawiła w Teatrze WARSawy przedstawienie inspirowane wydarzeniami ‘89 roku oraz zmianami, które nastąpiły w wyniku upadku PRL-u. Na coroczną *Fiestę* z okazji odzyskania wolności do Teatru Warszawy zjeżdżają polscy Avengersi: Balceró, Agora, Skyline, Korpo, HGW, Vat i Metromen. Wspominają heroiczny 1989 rok, walkę o wolność, pierwsze reklamy, pierwszego McDonalda i sex-shopy. Szampańską zabawę przerywa śmierć – w toalecie teatru wieszają się jeden z herosów, zostawiając notkę pożegnalną: „byliśmy głupi”. Śledztwo (komisarza Andrzejczuka, Augustyniaka i Jana Sowy) prowadzi do podziemi SGH, gdzie w tajnym laboratorium Leszek Balcerowicz badał przed laty niebezpieczne związki seksu z pieniędzmi. Tymczasem w barze Lotos spotykają się czarne charaktery: Czarny Roman, Don Pedro Szpieg z Krainy Deszczowców, Brutto, Jow, Inflacja, Mad Max Kolonko i Mr. Cookies i planują przejęcie władzy. Czy antysystemowcy pokonają herosów transformacji? Czy inna Rzeczpospolita jest możliwa? Kim naprawdę jest Wielki Transformator?

Fiesta w Teatrze WARSawy:

- 5 czerwca – **WYŁĄCZ SYSTEM: FIESTA w Teatrze WARSawy** – reżyser Adam SajnuK przygotował imprezę finałową 7 edycji festiwalu *Wyłącz system*. Koncert zespołu Zorza-Cen pod kierownictwem Maćka Tryfonidisa zabrał publiczność w symboliczną podróż do czasów PRL-u i wykonał w nowych aranżacjach covery zespołów m.in. *Dezserter, Bajm, Kult*, a aktorzy Monika Marriotti, Agnieszka Bogdan, Maciej Adamczyk zaprezentowali etiudy nawiązujące do tematu przewodniego festiwalu – cenzury.

Spacer i wycieczki:

- 28 maja – **Zwiedzanie WFDiF** – zwiedzanie Zakładów Wytwórnia Filmów Dokumentalnych i Fabularnych i wystawy „PLAN FILMOWY Miasto 44” w ramach cyklu spotkań „ocenzurowanych” 7 edycji festiwalu „Wyłącz system”
- 6 czerwca – **Zwiedzanie wnętr kin studyjnych (trzy wycieczki)** – wejście wraz z przewodnikiem (Kacper Gontar) do niedostępnych na co dzień przestrzeni warszawskich kin studyjnych „Kultura” i „Iluzjon” oraz dawnego, dziś przerobionego na teatr, kina WARS.
- 7 czerwca – **Tu było kino – wycieczka rowerowa szlakiem peerelowskich kin studyjnych i nie tylko...** Podczas wycieczki można się było dowiedzieć m.in. gdzie odbyła się polska premiera *Gwiezdnych wojen*, które kino było dostępne jedynie dla pracowników KC PZPR, czy E. Wedel był znawcą kina, kto specjalizuje się w przerabianiu kin na teatry, które kino otwarto jako pierwsze w powojennej Warszawie. Przewodnicy: Kacper Gontar i Agnieszka Tomasińska.

PUBLIKACJE

Dom Spotkań z Historią jest wydawcą publikacji dotyczących historii społecznej i politycznej XX-wieku – albumów, książek popularno-naukowych oraz periodyku „Kronika Warszawy”.

W 2015 roku nakładem DSH ukazało się 5 publikacji: broszura *Powroty. Warszawa 1945–46* przygotowana przez Archiwum Historii Mówionej, na którą składa się montaż kilkudziesięciu relacji o powrotach do zrujnowanej stolicy i losach warszawiaków w latach 1945–1946 w odradzającym się mieście; książka Magdaleny Stopy *Przed wojną i pałacem*, opisująca historię tego kwartału Warszawy, gdzie dzisiaj stoi Pałac Kultury i znajduje się plac Defilad. Jest to kolaż relacji świadków historii, informacji o ulicach i budynkach, które się tam znajdowały oraz bogatej warstwy ilustracyjnej, na którą złożyły się zdjęcia archiwalne ze zbiorów osób prywatnych jak i instytucji; kolejny tom serii „Fotografowie Warszawy” poświęcony twórcy aparatu fotograficznego do wykonywania zdjęć „z ręki”, pionierowi fotografii reporterskiej pt. *Konrad Brandel 1838–1920* oraz album *Wielka Wojna na Wschodzie* dotyczący frontu wschodniego I wojny światowej, a także katalog wystawy *Droga do zjednoczonych Niemiec*. W pierwszym półroczu 2015 roku nakładem DSH i Archiwum Państwowego w Warszawie ukazał się kolejny, 151. numer czasopisma „Kronika Warszawy”, w drugim półroczu

przygotowano do druku kolejny 152. numer, którego premiera handlowa planowana jest na przełom stycznia i lutego 2016.

Wydawnictwo i *Księgarnia XX wieku* promowały się na wielu różnych imprezach targowych oraz spotkaniach z czytelnikami.

W dniach od 14 do 17 maja 2015 DSH uczestniczyliśmy w VI edycji Warszawskich Targów Książki na Stadionie Narodowym. Varsavianistyczny charakter targów pozwolił na zaprezentowanie „Kroniki Warszawy” i pozostałych tytułów wydawnictwa. Wydawnictwa DSH były prezentowane też na VI Warszawskim Pikniku Archiwalnym w Pałacu Staszica (13 czerwca 2015), na XVII Izabelińskich Spotkaniach z Książką (14 czerwca 2015), II Praskim Kiermaszu Książek (20 czerwca 2015) i zorganizowanej przez Bibliotekę Narodową w Ogrodzie Krasińskich czwartej edycji Imienin Jana Kochanowskiego (20 czerwca 2015). W drugiej połowie roku zaprezentowaliśmy nowości wydawnicze na licznych targach i kiermaszach: XXIV Targach Książki Historycznej w Arkadach Kubickiego na Zamku Królewskim w Warszawie (26–29 listopada 2015), 24. Wrocławskich Targach Dobrych Książek we Wrocławiu (3–6 grudnia 2015), Świątecznym Kiermaszu Książek zorganizowanym przez Muzeum Warszawskiej Pragi (5–6 grudnia 2015), na przedświątecznym kiermaszu książek o architekturze, dizajnie i mieście BAZARCH* w Domu Towarowym Braci Jabłkowskich (13 grudnia 2015) oraz na zorganizowanym tam przedświątecznym kiermaszu książek (18–23 grudnia 2015). Nowością jesieni była organizacja wspólnego wystąpienia Księgarni XX i Warszawskiej Inicjatywy Kresowej i uczestnictwo w XIV Legnickich Dniach Kultury Kresowej (9–18 października 2015), gdzie zaprezentowane zostały nie tylko pozycje wydane przez DSH, ale publikacje innych wydawców dotyczące kresów. Obecność przedstawicieli DSH w tak wielu miejscach pozwoliła na prezentację instytucji, wydawnictwa i oczywiście publikacji szerokiej publiczności i nawiązania współpracy.

Do sukcesów 2015 zaliczamy uruchomienie sklepu internetowego, w którym można kupić wszystkie wydane przez DSH publikacje. Pierwsze miesiące funkcjonowania strony potwierdziły słuszność decyzji o jej utworzeniu.

Poniżej przedstawiamy listę publikacji DSH wydanych w 2015 roku:

I. Publikacje wydane przez Dom Spotkań z Historią:

- **Powroty. Warszawa 1945–46.** W styczniu 1945 roku dla Warszawy zakończyła się wojna. Do lewobrzeżnej części miasta, z której wycofały się wojska niemieckie, wkroczyły jednostki Armii Czerwonej i Ludowego Wojska Polskiego. W 70. rocznicę tych wydarzeń prezentowaliśmy wybór relacji z Archiwum Historii Mówionej o powrotach do zrujnowanej stolicy i losach warszawiaków w latach 1945–1946 w odradzającym się mieście. Publikacja zawiera relacje kilkudziesięciu osób. Z ich opowieści wyłania się wstrząsający obraz zniszczonego wojną, okaleczonego miasta – wszędzie ruiny, wypalone i wyszabrowane domy, zniszczone mosty, zburzone zabytki, pozostałości po powstańczych barykadach, groby na ulicach i w podwórzach. Powracający opisują ciężkie życie w ruinach, w cudem ocalałych domach, codzienną walkę o przetrwanie, poszukiwanie bliskich oraz jedzenia, dachu nad głową i pracy. Tytuł ilustrowany jest zdjęciami Warszawy przede wszystkim ze zbiorów Archiwum Historii Mówionej oraz Polskiej Agencji Prasowej i Narodowego Archiwum Cyfrowego. Towarzyszy mu płyta z fragmentami nagrań audio. To już czwarta publikacja prezentująca relacje mieszkańców Warszawy w serii „Z Archiwum Historii Mówionej” wydawanej wspólnie przez Dom Spotkań z Historią i Ośrodek KARTA. Do tej pory ukazały się: *Warszawa międzywojenna w pamięci jej mieszkańców*; *Warszawa okupowana. Relacje mieszkańców*; *Mieszkańcy Warszawy w czasie Powstania 1944*. Wybór i opracowanie: Magda Szymańska; współpraca: Maria Buko, Iwona Makowska, Jarosław Pałka oraz Damian Jaworek. Redakcja: Katarzyna Madoń-Mitzner. Oprawa miękka, format 160x230 mm, stron 80. Wydawcy: Dom Spotkań z Historią i Ośrodek KARTA.
- **Przed wojną i pałacem.** Kolejna książka Magdaleny Stopy, autorki popularnej serii „Ostańce”. Opowiada o historii kwartału Warszawy, na którym obecnie znajduje się plac Defilad i Pałac Kultury i Nauki. Pokazuje prestiż, urok i charakter śródmieścia Warszawy z czasów „przedpałacowych” oraz umożliwia zrozumienie istoty zmiany, jaką spowodowało pojawienie się PKiN, nie tylko w architekturze Warszawy, ale i w charakterze miasta. Książka składa się z 9 głównych rozdziałów poświęconym fragmentom ulic, które biegły przez ten teren, a dziś już nie istnieją: Chmielnej, Pańskiej, Siennej, Śliskiej, Zielnej, Złotej i Wielkiej, która całkowicie zniknęła z mapy miasta oraz

odpowiedniemu fragmentowi zabudowy ulicy Marszałkowskiej. Na wspomnianym terenie stało ok. 180 domów i dwa dworce kolejowe (którym także poświęcony jest rozdział książki). Opisane są także wybrane firmy działające na tym terenie, np. najstarsza polska wytwórnia płytowa Syrena Record przy ul. Chmielnej 66 czy słynna Cafe Fogg przy Marszałkowskiej 119. Najważniejszym źródłem dla tej publikacji są relacje ponad 20 osób, które mieszkały w tym kwartale miasta. W większości wypadków ten fragment Śródmieścia wiąże się z okresem ich dzieciństwa lub wczesnej młodości, część z nich została przesiedlona na ulice Śliską bądź Sienną w związku z likwidacją małego getta. Wśród nagranych są m.in. wybitny aktor Jan Kobuszewski oraz Richard Pipes, pochodzący z Polski amerykański historyk i sowietolog. Autorka oparła tekst na wspomnieniach i dziennikach, a także pozycjach varsavianistycznych obejmującej również tę część miasta. Ważny element książki stanowi bogata warstwa ilustracyjna, na którą złożą się przede wszystkim zdjęciami pochodzącymi z archiwów państwowych oraz ze zbiorów prywatnych. Publikacja dofinansowana ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Oprawa miękka ze skrzydełkami i obwolutą. Format 210 x 250 mm, 192 strony. Wydawca: Dom Spotkań z Historią.

- **Wielka Wojna na Wschodzie. Od Bałtyku po Karpaty 1914–1918.** W związku z setną rocznicą wybuchu I wojny światowej Dom Spotkań z Historią wydał album prezentujący Wielką Wojnę na dawnych ziemiach wschodnich Rzeczypospolitej – terenach współczesnej Litwy, Łotwy, Białorusi i Ukrainy. W ośmiu rozdziałach (*Kordony, garnizony...; Wymarsz; Na linii ognia; Ofiary; Życie na froncie; Sielanka na tyłach; Tryumfy; Krajobraz po bitwie*) znajdują się oryginalne, często unikatowe materiały ikonograficzne (zdjęcia wykonane przez niemieckich i austriackich fotografów, pocztówki, dokumenty, mapy, medale) z liczącej kilkadziesiąt tysięcy obiektów kolekcji Tomasza Kuby Kozłowskiego. Dodatkowym walorem są fragmenty niepublikowanych dotąd korespondencji żołnierskich. Na dwujęzyczną (polsko-angielską) publikację składają się również teksty towarzyszące, kalendarium wydarzeń, indeksy miejscowości i nazwisk. Autorami są twórcy publikacji *Świat Kresów*: Tomasz Kuba Kozłowski (kolekcjoner, popularyzator tematyki kresowej, autor cyklu „Opowieści z Kresów”) i Danuta Błahut-Biegańska. Album dwujęzyczny, polsko-angielski. Oprawa miękka ze skrzydełkami. Format 210 x 250 mm, 208 stron. Wydawca: Dom Spotkań z Historią.

- **Katalog *Droga do zjednoczonych Niemiec*.** W 25. rocznicę zjednoczenia Niemiec Dom Spotkań z Historią prezentował w Warszawie – z inicjatywy Ambasady RFN – wystawę opracowaną przez Federalną Fundację ds. Rozliczenia z Dyktaturą SED i wydał towarzyszący jej katalog. W publikacji zamieszczone zdjęcia prezentowane na wystawie, wstęp historyczny prof. Klausa Ziemera oraz kalendarium, które w sposób syntetyczny przybliżyło polskiemu czytelnikowi kolejność wydarzeń, które doprowadziły do zjednoczenia Niemiec. Koncepcja, wybór materiałów ilustracyjnych oraz tekstów: dr Ulrich Mählert, prof. Klaus Ziemer, projekt graficzny Marek Wajda. Wydano z finansowym wsparciem Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej. Oprawa miękka, format – 220 x 240 mm, 64 strony. Wydawca: Dom Spotkań z Historią.

- **Album *Konrad Brandel 1838–1920*** – trzeci z serii „Fotografowie Warszawy”, popularnonaukowy album monograficzny poświęcony Konradowi Brandlowi – jednemu z najwybitniejszych polskich fotografów, którego życie zawodowe związane było z Warszawą. Pierwszemu polskiemu fotoreporterowi, twórcy oryginalnego aparatu fotograficznego do robienia zdjęć „z ręki”, kronikarzowi warszawskiej ulicy. Kolekcja „Fotografowie Warszawy” to varsavianistyczny projekt wydawniczy realizowany we współpracy z Muzeum Narodowym w Warszawie. Seria popularnonaukowych albumów monograficznych poświęconych wybitnym XIX- i XX-wiecznym twórcom warszawskim jest próbą prezentacji najcenniejszych i najbardziej znanych fotografii stolicy. Tom pierwszy serii poświęcony był Karolowi Beyerowi, drugi Maksymilianowi Fajansowi. Książka w dwóch wersjach językowych: polskiej i angielskiej. Koncepcja, wybór i układ zdjęć: Danuta Jackiewicz, projekt graficzny: prof. Maciej Buszewicz. Oprawa miękka, format – 215 x 210 mm, 148 stron. Wydawcy: Dom Spotkań z Historią, Muzeum Narodowe w Warszawie.

II. Rubryka w kwartalniku KARTA:

W 2015 Ośrodek KARTA wydał 82, 83, 84 i 85 numer kwartalnika KARTA ze stałą rubryką Domu Spotkań z Historią.

III. Półrocznik Kronika Warszawy:

- W czerwcu 2015 ukazał się kolejny, 151. numer „Kroniki Warszawy” – varsavianistycznego przeglądu społeczno-kulturalnego. Pismo koncentruje się przede wszystkim na historii najnowszej stolicy oraz inicjatywach popularyzujących jej XX-wieczne dziedzictwo. Podzielone jest na następujące działy: *Kalendarz warszawski*, *Studia i materiały* (gdzie znajdują się teksty recenzowane), *Artykuły* (eseje), *Ze źródeł archiwalnych*, *Recenzje i omówienia*, *Pro memoriam* oraz *Bibliografia varsavianów*. W tym numerze znalazł się m.in. tekst o kształtowaniu się idei placu Konstytucji, o mieście-muzeum – ekspozycji na ulicy Próżnej, o dziejach kolonii Praussa na Grochowie czy dziewiętnastowiecznej Warszawie (jako kontekst do prezentowanej na skwerze ks. Twardowskiego wystawy zdjęć pierwszych fotografów stolicy: Karola Beyera, Maksymiliana Fajansa i Konrada Brandla).
- W drugiej połowie roku przygotowany został do druku kolejny, 152. numer półrocznika, który ukaże się na przełomie stycznia i lutego 2016. Znalazły się w nim m.in. teksty o pomocy organizowanej przez Polski Komitet Opiekuńczy w Częstochowie dla uchodźców z Warszawy po Powstaniu Warszawskim w latach 1944–45, elementach użytkowych przestrzeni miejskiej Warszawy – od Komisji Brukowej do Księstwa Warszawskiego czy artykuł poświęcony grochowskiemu kapliczkom.

W 2015 roku „Kronika” obchodziła podwójny jubileusz – 45. rocznicy „nowej”, reaktywowanej po wojnie i 90. pierwszej edycji „Kroniki”, zostało to również odnotowane osobnym artykułem. Od numeru 150. współwydawcą jest Dom Spotkań z Historią. Jako samorządowa instytucja kultury m. st. Warszawy wspiera Archiwum Państwowe w Warszawie w podtrzymaniu i rozwoju „Kroniki”. Docelowo „Kronika Warszawy” ma stać się półrocznikiem, którego kolejne numery będą się ukazywały regularnie.

Aktualnie w przygotowaniu:

- ***Kobiety wobec totalitaryzmu.*** Tematem książki będą doświadczenia kobiet represjonowanych przez nazizm i komunizm. Montaż relacji ze zbiorów Archiwum Historii Mówionej więźniarek niemieckich obozów koncentracyjnych, sowieckich łagrów oraz więzień stalinowskich w powojennej Polsce oraz kobiet zesłanych na Syberię opracowany zostanie przez zespół pod kierunkiem Katarzyny Madoń-Mitzner. Publikacja w formie książki, audiobooka i ebooka będzie drugim tomem serii Historia Mówiona Domu Spotkań z Historią i Ośrodka KARTA (pierwszy tom *Ocaleni z Mauthausen* otrzymał prestiżową Nagrodę Historyczną tygodnika „Polityka”). Trudna, tragiczna historia XX wieku zostanie tu przedstawiona poprzez zróżnicowane biografie, opowiedziana z kobiecej perspektywy, nadal mało obecnej w historii pisanej przez mężczyzn. Będzie to zapis pamięci o traumatycznych doświadczeniach i o przetrwaniu, a jednocześnie studium porównawcze trzech różnych systemów terroru. Oprawa miękka ze skrzydełkami. Format 170 x 240 mm, około 300 stron. Wydawca: Dom Spotkań z Historią.
- ***Budynek Prudentialu (tytuł roboczy)*** autorstwa Ewy Toniak stanowić będzie kontynuację swojej serii poświęconej historii warszawskich budynków, zapoczątkowanej przez książki Magdaleny Stopy wydawane przez Dom Spotkań z Historią, takie jak: trzy tomy *Ostańców*, czy *Przed wojną i pałacem*. *Budynek Prudentialu* będzie pionierską monografią kolejnego po Pałacu Kultury i Nauki budynku-ikony, legendarnego budynku Towarzystwa Ubezpieczeniowego „Prudential” przy dzisiejszym Placu Powstańców Warszawy, pierwszego polskiego wysokościowca i w swoim czasie drugiego co do wysokości budynku w Europie, wzniesionego w latach 1931–1933 przez Marcina Weinfeldta i Stefana Bryłę. Książka przybliżyć będzie nieznaną, zapomnianą wątki historii, sprzyjając zrozumieniu fenomenu tego gmachu i jego pełniejszemu funkcjonowaniu w pejzażu kulturowym współczesnego miasta. Oprawa miękka ze skrzydełkami. Format 210 x 250 mm, około 180 stron. Wydawca: Dom Spotkań z Historią.
- ***Biografie Ulic. Żydowskie ulice Warszawy od narodzin po zagładę.*** Projekt autorstwa Jacka Leociaka jest historycznym portretem dwunastu ulic warszawskich, należących do obszarów najgęściej zaludnionych przez Żydów, nazywanych dzielnicą północną bądź nalewkowsko-muranowską. Książka opowiada o ulicach, które stały się miejscem życia i pracy warszawskich Żydów, na których Żydzi współzamieszkiwali z Polakami, stanowiąc często zdecydowaną większość i nadając tej części Warszawy swoisty, odrębny charakter. Opowieść dotyczy wielowiekowej historii ulic i ich mieszkańców. Punktem kulminacyjnym jest okres getta i Zagłady, jednak

opowieść nie ogranicza się tylko do tego okresu, sięgając głęboko w przeszłość, a także dotykając teraźniejszości. W ten sposób zarysowana zostaje pełna „biografia” ulic: od prehistorii do współczesności, od narodzin do Zagłady, od katastrofalnego przerwania ciągłości, przez pustkę, nieobecność, nieistnienie aż po dzień dzisiejszy. W książce „Biografie ulic” znajdują się opisy sześciu ulic (Krochmalna, Leszno, Karmelicka, Nowolipie, Miła, Stawki), które zostały opublikowane w „Spojrzeniach na warszawskie getto” oraz nowe opracowania kolejnych sześciu ulic (Chłodna, Sienna, Smocza, Nowolipki, Nalewki, Niska). Oprawa twarda. Format 165 x 235 mm, około 600 stron. Wydawca: Dom Spotkań z Historią.

KSIĘGARNIA XX WIEKU I SPOTKANIA Z KSIĄŻKĄ

W **Księgarni XX wieku** oferujemy szeroki wybór publikacji dotyczących historii Warszawy, Polski i Europy Wschodniej. W swojej **stałej ofercie mamy blisko 3000 tytułów**, wśród nich książki historyczne, albumy, wspomnienia, biografie, reportaże, przewodniki. W stałej sprzedaży znajdują się również pocztówki, filmy dokumentalne, reprintsy map historycznych oraz płyty z przedwojenną muzyką. Księgarnia specjalizuje się w ofercie warszawianów, ma też duży wybór publikacji związanych z dawnymi Kresami Rzeczypospolitej. **Księgarnia XX wieku** oferuje publikacje wiodących oficyn historycznych i popularnonaukowych (m.in. Wydawnictwo Naukowe PWN, Ośrodek KARTA, IPN, Bellona, W.A.B., Wydawnictwo Czarne, Baobab, Bosz, Wydawnictwo Trio, wydawnictwa Muzeum Powstania Warszawskiego, wydawnictwo Muzeum Warszawy) oraz niszowych wydawnictw, których publikacje są niedostępne w innych warszawskich księgarniach.

Z publikacji wydanych przez DSH, największym zainteresowaniem w 2015 cieszyły się: *Przed wojną i pałacem, Konrad Brandel 1838–1920, Wielka Wojna na Wschodzie 1914–1918. Od Bałtyku po Karpaty, Ostańce. Kamienice warszawskie i ich mieszkańcy*, tom 1, *Powroty. Warszawa 1945–46; Ostańce. Kamienice warszawskie i ich mieszkańcy*, tom 3; *1947. Barwy ruin. Warszawa i Polska na zdjęciach Henry’ego N. Cobba, Karol Beyer (1818–1877)*.

Dział Wystaw i Publikacji (wspólnie z Działem Animacji i Promocji) jest organizatorem promocji książek. W ramach cyklu „**Spotkania z książką**” prezentujemy wartościowe publikacje we współpracy z autorami i wydawnictwami specjalizującymi się w tematyce historycznej. Z powodu przeprowadzanego od maja 2015 remontu DSH, cykl spotkań realizowany był w siedzibie DSH w pierwszej połowie roku. W dalszej części roku były one organizowane w instytucjach partnerskich. Poniżej przedstawiamy promocje wydawnicze, które odbyły się w 2015 roku:

- **6 lutego – Romaszewscy. Autobiografia**

Fascynująca historia jednej z najbardziej znanych rodzin w polskiej polityce – wywiad-rzekę z Zofią i Zbigniewem Romaszewskimi oraz ich córką Agnieszką Romaszewską-Guzy przeprowadził Piotr Skwieciński. Romaszewscy mówią o dzieciństwie, młodości, politycznym dojrzywaniu i wspólnej walce o wolną Polskę i prawa człowieka. Zdradzają kulisy funkcjonowania III RP, a ich refleksje mogą stanowić swego rodzaju polityczny testament dla młodszych pokoleń. Wywiad z senatorem Romaszewskim został ukończony na miesiąc przed jego śmiercią. W spotkaniu udział wzięli: Zofia Romaszewska, Agnieszka Romaszewska-Guzy, Piotr Skwieciński, Piotr Zaremba (prowadzenie). Fragmenty książki czytali Anna Poppek i Maciej Rayzacher. Organizatorzy: Trzecia Strona, DSH.

- **26 lutego – Czeskie spotkania z historią. Intelktualiści u władzy. Od Masaryka do Havla**

Spotkanie towarzyszące prezentowanej w DSH wystawie *Fotografowie I wojny: Broż, Myślička, Rajman* i inspirowane książką Karela Čapka *Rozmowy z T.G. Masarykiem* (jednego z najważniejszych współczesnych czeskich pisarzy, filozofa i polityka). Gośćmi spotkania byli: prof. Piotr Maciej Majewski z Instytutu Historycznego UW, Petr Janyška, dyrektor Czeskiego Centrum oraz dr Grzegorz Gąsior. Rozmowę poprowadził Maciej Podbielkowski. Tomasz Masaryk to dla Czechów postać wyjątkowa – pierwszy i najdłużej urzędujący prezydent Czechosłowacji, powszechnie uważany za twórcę państwa, stał się integralną częścią czeskiej kultury, a jego postać obrosła wieloma legendami i anegdotami. Karel Čapek jest jednym z najważniejszych czeskich autorów XX wieku. Organizatorzy: Czeskie Centrum, DSH, wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.

- **17 marca – Berlin. Miasta pamięci. Przewodnik**

Dyskusja „Berlin-Warszawa. Miasta pamięci” w trakcie której paneliści – prof. dr hab. Jerzy Kochanowski (Instytut Historyczny UW), dr Włodzimierz Pessel (Instytut Kultury Polskiej UW), autorzy książki oraz historyk Adam Rębacz (prowadzenie) – zastanawiali się nad tym, jak kształtuje się pamięć w przestrzeni dwóch naznaczonych wojną i totalitaryzmami stolic. Poruszone zostały m. in. kwestie rekonstrukcji budynków historycznych takich jak Pałac Saski i Zamek Berliński, upamiętnienia żołnierzy Armii Czerwonej oraz pamięci o żydowskich mieszkańcach w przestrzeni publicznej obu miast. Dyskusja odbyła się z okazji wydania poszerzonej wersji książki *Berlin. Miasto pamięci*, publikacji będącej efektem badań przeprowadzonych przez zespół młodych polskich historyków, socjologów oraz kulturoznawców. Stworzyli oni przewodnik, który przybliży nie tylko historię, ale również symboliczne znaczenia wybranych miejsc pamięci znajdujących się w stolicy Niemiec. Organizatorzy: Koło Naukowe Historyków Uniwersytetu Warszawskiego, DSH.

- **19 marca – *My, ludzie z Marca. Autoportret pokolenia '68***

Dla tysięcy młodych ludzi, którzy w marcu 1968 roku zaprotestowali przeciwko partyjnej dyktaturze, udział w studenckich strajkach i manifestacjach był doświadczeniem przełomowym. Zmienił ich sposób widzenia świata i ukształtował życiowe ścieżki. Wyłoniła się generacja, która później stworzyła KOR i uformowała oblicze „Solidarności”. Książka Piotra Osęki to portret pokolenia '68 zbudowany na podstawie kilkudziesięciu niepublikowanych wywiadów biograficznych. Przedstawia losy legendarnych opozycjonistów i tych mniej znanych z Warszawy, Krakowa, Wrocławia, Gdańska, ludzi urodzonych w rodzinach komunistycznych i AK-owskich, o różnych poglądach politycznych i odmiennym stosunku do przemian Okrągłego Stołu. Autor korzystał z relacji pochodzących z Archiwum Historii Mówionej DSH i Ośrodka KARTA. Rozmowę z Piotrem Osęką prowadziła Karolina Lewicka (TVP Polonia). Organizator: Wydawnictwo Czarne, DSH.

- **14 kwietnia – *Dziennik. Pięć zeszytów z łódzkiego getta***

Pierwsze w Polsce pełne wydanie *Dziennika* Dawida Sierakowiaka. To niezwykle ciekawy dokument: powiada o Łodzi pod nazistowską okupacją, o rządach Chaima Rumkowskiego, kontrowersyjnego Przełożonego Starszeństwa Żydów, o wywóźce mieszkańców getta do Auschwitz, ale przede wszystkim o walce o przetrwanie – szukaniu pracy, zdobywaniu jedzenia, patrzeniu na śmierć sąsiadów, zagładzie społeczności żydowskiej w mieście. Rozmowę z Kamilem Turowskim (autorem opracowania tekstu) poprowadził prof. dr hab. Andrzej Żbikowski (ŻIH). Organizatorzy: Wydawnictwo Marginesy, DSH.

- **21 kwietnia – *Dziennik sprzeciwu. Tajne zapiski obywatela III Rzeszy***

Dziennik sprzeciwu Friedricha Kellnera to wyjątkowe świadectwo zwykłego Niemca, który sugestywnie opisuje codzienność niemieckiej prowincji w latach II wojny światowej i tropi zakłamanie faszystowskiej propagandy. Książka została opublikowana dopiero w 2011 roku i wzbudziła w Niemczech żywą dyskusję. Gośćmi spotkania byli dr hab. Andrzej Kopacki, autor tłumaczenia, prof. dr hab. Eugeniusz Cezary Król, autor wstępu i posłowa oraz dr Jens Boysen, badacz totalitaryzmów XX wieku z Niemieckiego Instytutu Historycznego w Warszawie. Rozmowę prowadziła red. Agnieszka Lichnerowicz (TOK FM). Organizatorzy: Ośrodek KARTA, DSH.

- **29 kwietnia – *Paryż Innej Europy. Warszawa i Bukareszt, XIX i XX wiek***

Rozmowę z autorem książki Błażem Brzostkiem poprowadził Adam Leszczyński. Warszawa i Bukareszt, miasta na rozdrożu, położone w „Innej Europie”, czyli w niedookreślonej przestrzeni pomiędzy Wschodem a Zachodem. Oba obdarzane mianem „małego Paryża”, lecz oba również umieszczano w Azji. Pisano o „skrzyżowaniu Siczy kozackiej z bulwarem Saint-Germain”, „o ostatniej placówce Zachodu”, „pierwszym porcie Orientu”. Błażej Brzostek, przytaczając liczne, nieraz zaskakujące narracje przyjezdnych i mieszkańców, opowiada o dwóch stuleciach historii Bukaresztu i Warszawy. Organizatorzy: WAB, DSH.

- **12 maja – *Budowanie Polski Ludowej***

„Aby zrozumieć polski komunizm, trzeba zacząć od badania jego początków” – pisze we wstępie do swej książki Pdraic Kenney, wybitny amerykański historyk specjalizujący się w historii Europy Wschodniej, dyrektor Polish Studies Center na Uniwersytecie Indiana. Chociaż komunizm wprowadzono w Polsce odgórnie i z pomocą radzieckich czołgów, to na jego charakter i specyfikę, zwłaszcza w latach 1945–50, mieli wpływ, obok decydentów, także robotnicy. Kenney opisuje doświadczenie ustroju rzekomej sprawiedliwości społecznej z perspektywy zwykłych ludzi. Analiza związków między państwem a społeczeństwem może powiedzieć coś więcej o tym, dzięki czemu reżim przetrwał tak długo. Rozmowę z autorem poprowadził Adam Leszczyński. Organizatorzy: WAB, DSH.

- **21 maja – Dyplomata. Na salonach i w politycznej kuchni**

Spotkanie z Jerzym M. Nowakiem, zawodowym dyplomatą i badaczem stosunków międzynarodowych. Rozmowę z autorem poprowadził prof. Jerzy Borejsza. Wspomnienia Jerzego M. Nowaka są w dużym stopniu także świadectwem naszej historii, kultury, polityki w okresie przemian politycznych i społecznych. Prof. dr hab. Adam Daniel Rotfeld napisał o książce: „Opowieść o własnym życiu w powojennej polskiej rzeczywistości, gdy miliony ludzi szukało odpowiedzi na pytania: jak zachować się uczciwie i przyzwoicie w nieprzyzwoitych czasach? Jak pozostać wiernym sobie, prawdzie i wyniesionym z domu zasadom moralnym? Doświadczenia i wybory opisane w tych wspomnieniach świadczą o tym, że nie było to proste, ale było możliwe”. Organizatorzy: Bellona, DSH.

- **27 maja – Berlingowcy. Żołnierze tragiczni**

Książka opowiada historię berlingowców, żołnierzy wojska polskiego, które tworzono od 1943 roku w Sielcach nad Oką, głosami bezpośrednich uczestników zdarzeń: szeregowych, podoficerów, oficerów polityczno-wychowawczych. Wspomnienia żołnierzy zostały wzbogacone komentarzem historyka, który kreśli szerszy kontekst zdarzeń, porządkuje i tłumaczy to, co dla czytelnika może być niejasne. Z tej mozaiki opowieści, często emocjonalnych lub wręcz ze sobą sprzecznych, wyłania się obraz inny od podręcznikowego. O książce rozmawiali jej redaktor Dominik Czapigo (Ośrodek KARTA) i autor komentarza Marcin Białas (Centralna Biblioteka Wojskowa). Organizatorzy: Ośrodek KARTA, DSH.

INWESTYCJE

W 2015 roku Dom Spotkań z Historią zaplanował i przeprowadził następujące prace remontowo-budowlane: izolacja ściany zewnętrznej budynku od ulicy Karowej, adaptacja lokalu mieszkalnego znajdującego się w budynku przy ul. Karowej 20 na potrzeby naszej instytucji oraz modernizację poprawiającą bezpieczeństwo pożarowe.

W maju przeprowadzono prace (finansowane przez Zakład Gospodarowania Nieruchomościami dla Dzielnicy Śródmieście – właściciela budynku) mające na celu izolację ściany zewnętrznej od ulicy Karowej. Ściany od strony południowej – znajdujące się poniżej poziomu ulicy – niszczyły z powodu zawilgocenia. Prace nad adaptacją lokalu przy ulicy Karowej 20, o powierzchni 29,82 m², finansowane są ze środków Miasta Stołecznego Warszawy na podstawie umowy z dnia 5 maja 2015 roku (uzyskanie tej przestrzeni jest efektem naszych starań sięgających roku 2012); mają na celu poprawę warunków lokalowych – głównie powiększenie przestrzeni biurowej, która musi pomieścić większy zespół pracowników. Od czerwca trwały prace nad dokumentacją budowlano-wykonawczą, która stała się podstawą do przeprowadzenia remontu przeprowadzonego w drugiej połowie roku. Odnowiono również korytarz ewakuacyjny.

Druga, znacznie większa inwestycja związana jest z realizacją założeń zawartych w ekspertyzach (tworzonych na zlecenie DSH od 2008 roku) oraz opinii technicznych z zakresu ochrony przeciwpożarowej. Podstawą do przeprowadzenia prac budowlano-remontowych był projekt wykonawczy przygotowany przy udziale środków finansowych przyznanych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Rozwój Infrastruktury Kultury w 2014 roku”. Prace miały na celu poprawę warunków bezpieczeństwa pożarowego. Uzyskano kategorię ZL II umożliwiającą prowadzenie grupowych zajęć edukacyjnych dla osób o obniżonej sprawności ruchowej. Wśród najważniejszych opracowań zawartych w dokumentacji były: budowa dodatkowej centrali wentylacyjnej, dostosowanie salek edukacyjnych do swojej funkcji oraz opracowanie uniwersalnego systemu oświetleniowego dla ekspozycji. Dokumentacja uporządkowała również kwestię warunków bhp i ppoż. dla pomieszczeń biurowych. Prace modernizacyjne wykonane zostały dzięki środkom otrzymanym z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Miasta Stołecznego Warszawy.

W I połowie 2015 roku w trybie inwestycyjnym realizowany był również film *Czas niedokończony* w reżyserii Dariusza Gajewskiego (zob. str. 15).

Dyrektor Domu Spotkań z Historią

Piotr Jakubowski